

Téma:
NATO Force Integration
Unit – Slovakia

Rozhovor
s brig. gen.
Štefanom Kovácsom

Slováci
v Púštnej búrke

Generál, ktorý
plnil sľuby

Príprava na Cyprus
vrcholí

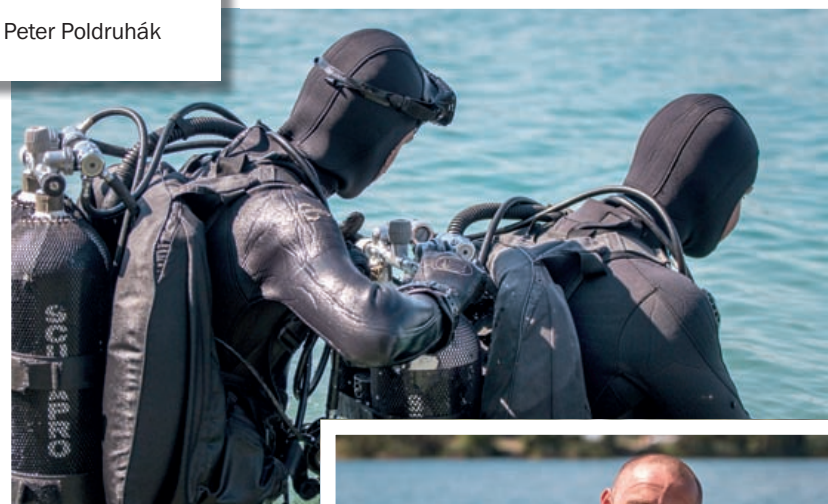
Pilotka z Kuchyne

Príslušníci prieskumného potápačského družstva seredského ženijného práporu nacvičovali na bagrovisku Čierna voda neďaleko Galanty orientáciu pod hladinou. Pod vedením rotmajstra Michala Ščepka v hĺbke 32 metrov podľa azimutu plávali k stanovenému cieľu.

Foto: kpt. Peter Poldruhák

„Po tridsiatich rokoch služby som kráčať posledný raz domov a popri dlhom kasárenskom múre mi tiekli slzy z očí, lebo veliteľovi sa neráčilo, aby mi aspoň na rozlúčku podal ruku,“ pošťožoval sa nám do redakcie pred pár rokmi poddostojník, ktorý zasvätil armáde celý profesionálny život. Iste, každý prípad je iný. No ako môže vyzerať rozlúčka s vojenským profesionálom, nám na tej najvyššej úrovni ukázala v júli prezidentka a hlavná veliteľka Ozbrojených síl SR Zuzana Čaputová.

V Bratislave sa v premiére oficiálne

lúčila s príslušníkom generality – s veliteľom pozemných síl generálmajorom Jindřichom Jochom, pričom predtým sa s ním na slávnostnom nástupe v Trenčíne rozlúčili aj minister obrany Jaroslav Nad' a náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko. Je to príklad aj pre ostatných nadriadených na všetkých úrovniach. Ak by totiž uznanie a úcta nepatrili k odchodnému, mohlo by zhorknúť. Pravdaže, týka sa to aj civilných zamestnancov...

Sme radi, že v tomto čísle vám po „covidovej“ prestávke môžeme konečne priniesť aj reportáž z výcviku našich vojakov, že styčný tím NFIU na Slovensku už nemusí zostávať v tieni verejného záujmu a že, napríklad, v ozbrojených silách máme ďalšiu pilotku. No a ak v našom rozhovore veliteľ strategického centra krízového manažmentu generálneho štábu brigádny generál Štefan Kovács v súvislosti s možnou druhou vlnou Covid-19 tvrdí, že lepšie je byť pripravený ako prekvapený, aj on sám vie, že sa to týka vlastne celej činnosti ozbrojených síl. Nie vždy sa však dá všetko predvídať úplne. Napríklad hoci Slovenské národné povstanie nebolo pripravené dokonale, tak ako v tejto Obrane hovorí jeho účastník Milan Filadelfi, spochybňovať ho môžu len tí, ktorým to v hlave nefunguje. My Povstaniu aj prostredníctvom príbehu pána Filadelfiho vzdávame úctu.

Pavol Vitko
šéfredaktor

ČÍSLO MESIACA

12 000

českých a slovenských vojakov i zamestnancov vojenskej správy bolo vylúčených z Československej ľudovej armády a prišlo o prácu i kariéru v rámci „normalizácie“ po okupácii Československa vojskami Varšavskej zmluvy 21. augusta 1968.

1 184 bývalých vojakov z povolania a občianskych zamestnancov vojenskej správy bolo v prvej polovici 90. rokov na území Slovenska rehabilitovaných.

Foto: TASR

4

8

14

18

24

38

40

- 4 Rozlúčil sa generálmajor Jindřich Joch
- 8 Príprava 39. rotácie UNFICYP
- 13 Američania odchádzajú z Nemecka
- 14 30 rokov Pústnej búrky
- 16 Rozhovor s brig. gen. Štefanom Kováčsom
- 18 TÉMA: NATO Force Integration Unit – Slovakia

- 24 Douglas A-3 Skywarrior a North American A-5 Vigilante
- 26 Nové námorné vrtulníky AH-64E Apache
- 31 Pilotka z Kuchyne
- 32 Povstanie Juraja I. Rákociho v rokoch 1644 – 1645
- 34 Generálporučík Pavel Honzek
- 36 Trendy využívania programu Foreign Military Sales
- 38 Trofej pre Anastasiu Kuzminovú
- 40 Okupácia a desaťročia bez uniformy
- 41 Military English: Hybrid threats
- 42 Pilot Francisci
- 44 Bojujeme s plantárnou fascitídou
- 46 Výstava 1. československej samostatnej brigády v ZSSR
- 47 Bojová zástava pre tankistov

NA TITULNEJ STRANE: Do dopravného krídla Kuchyňa nastúpila nová pilotka poručíčka Katarína Gombiková • Foto: Ivan Kelement

Mesiac

Po odznení prvej vlny pandémie Covid-19 a celkom netradične v júli sa v ozbrojených silách uskutočnilo viacero zmien. S veliteľskou funkciou sa rozlúčili veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Jindřich Joch i veliteľ poddôstojníckej akadémie šbnrtm. Richard Fabricius.

Hneď v prvý júlový deň sa v taktickom krídle Sliač uskutočnil slávnostný akt prevzatia funkcie veliteľa útvaru. Novým veliteľom vymenovaným do funkcie veliteľa taktického krídla je plukovník Josef Hausner, ktorý v minulosti pôsobil na leteckej základni Sliač. Slávnostný akt sa uskutočnil za účasti veliteľa Vzdušných síl OS SR generálmajora Ľubomíra Svobodu. Pozvanie prijali aj primátori a starostovia okolitých miest a obcí, velitelia útvarov Vzdušných síl OS SR a bývalí velitelia leteckej základne Sliač.

Privítanie na rozlúčku

V priestoroch Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania v Martine 3. júla počas slávnostného nástupu privítali minister obrany SR Jaroslav Naď a náčelník Generálneho štábu OS SR gen. Daniel Zmeko profesionálnych vojakov, ktorí plnili úlohy v zahraničných misiách a operáciách pod hlavičkou EÚ, NATO a OSN. Zúčastnili sa tiež na slávnostnom ceremoniáli odovzdania a prevzatia funkcie veliteľa Poddôstojníckej akadémie Ladislava Gábríša Škultétyho v Martine. Po novom ju povedie štábný nadrotmajster Ján Čmelík, ktorý predtým pôsobil vo funkcii zástupcu veliteľa poddôstojníckej akadémie.

plný zmien

„Privítali sme 73 príslušníkov Ozbroyených síl SR, ktorí v uplynulých mesiacoch pôsobili v zahraničných misiách a operáciách, kde sa podieľali na riešení úloh v prospech bezpečnosti nás všetkých. Som veľmi rád, že sa po zodpovednom a našimi partnermi vysoko oceňovanom nasadení vrátili bezpečne domov k svojim rodinám,“ povedal minister obrany Jaroslav Naď. Profesionálnym vojakom zároveň poďakoval za štrnenie výborného mena Ozbroyených síl SR v zahraničí. Tak tiež priblížil, že v súčasnosti je v zahraničí nasadených 457 slovenských vojakov a vojačiek, pričom sa ich v rámci medzinárodného krízového manažmentu vystriedalo už viac ako 19 500.

„Je dôležité, aby všetky inštitúcie, ktorých cieľom je príprava a výcvik príslušníkov Ozbroyených síl SR, vykonávali svoju činnosť čo najkvalitnejšie a najefektívnejšie. Preto verím, že nový veliteľ sa svojich úloh zhostí naplno, čím prispeje k ďalšiemu rozvoju poddôstojníckej akadémie,“ povedal šéf rezortu obrany a zároveň mu zaželal úspešný štart v novej funkcii. „Základom zvládnutia úloh a výziev, s ktorými sa naši vojaci môžu stretnúť počas svojej kariéry, je okrem iného aj ich poctivá príprava. Verím, že pod novým vedením bude akadémia aj naďalej pokračovať vo vysokej úrovni poskytovania vzdelávacích a výcvikových aktivít,“ dodal.

„Založením poddôstojníckej akadémie v januári 2003 sme začali proces budovania toho, čo považujeme za chrbticu ozbrojených síl – poddôstojnícky zbor. Pretože práve poddôstojníci patria medzi profesionálnych vojakov, ktorí sú lídrami v každom ohľade – dobre vycvičení a rešpektovaní všetkými príslušníkmi Ozbroyených síl SR. Dá sa povedať, že majú priamy vplyv na približne osemdesiat

percent vojakov v celých ozbrojených silách,“ uviedol náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR gen. Daniel Zmeko.

Poddôstojnícka akadémia je vzdelávacia a výcviková inštitúcia Ozbroyených síl SR, ktorá poskytuje na základe požiadaviek Ozbroyených síl SR relevantnú prípravu poddôstojníkov na jednotlivých stupňoch velenia a tiež pripravuje a skvalitňuje výcvikovú dokumentáciu pre potreby ozbrojených síl.

Príslušníci Ozbroyených síl SR v súčasnosti plnia úlohy v operáciách Resolute Support v Afganistane, EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine a tiež v mierovej misii UNFICYP na Cypre, v NATO misii v Iraku, v rámci Posilnenej predsunutej prítomnosti (eFP) v Lotyšsku, v pozorovateľskej misii UNTSO na Golanských výšinách, ako aj v pozorovateľskej misii pod záštitou EÚ v Gruzínsku.

Veliteľ pozemných síl skončil

Veliteľ Pozemných síl Ozbroyených síl SR generálmajor Jindřich Joch sa 7. júla v Trenčíne počas slávnostného nástupu rozlúčil s aktívnou službou. Jeho nástupca by mal byť známy na jeseň tohto roka.

Jindřich Joch slúžil v ozbrojených silách 38 rokov, uniformu nosí od pätnástich. „Je to preukázanie toho, akú kvalitnú robotu odvádzal, jeho nadriadení mali záujem aj v tom čase o jeho prístup, zodpovednosť, kvalitu. Bol postupne povyšovaný a dotiahol to až na zástupcu náčelníka generálneho štábu. Kariéru ukončil ako veliteľ pozemných síl, čo veľa ľudí nedokázalo a treba to oceniť,“ vyzdvihol minister obrany Jaroslav Naď.

Šéf rezortu obrany sa podľa svojich slov s Jindřichom Jochom spoznal v roku 2003 alebo 2004. „Od toho momentu som ho vnímal ako absolútneho profesionála, s ktorým sa mi veľmi dobre pracovalo, ľudsky aj odborne, na akýchkoľvek pozíciách sme boli. Nie som rád, že počas môjho pô-

sobenía ako minister pán generál odchádza, ale zároveň môžem povedať, že môže odísť so vztyčenou hlavou. Urobil pre túto krajinu a vlast' veľmi veľa a treba mu za to adekvátne poďakovať,“ skonštatoval.

Dlhoročná služba v ozbrojených silách Jocha podľa jeho slov naučila sebadisciplínu, disciplínu, pokore, práci s ľuďmi a tiež hľadať riešenia úloh tak, aby boli splnené. Naopak mu podľa neho práca vzala čas, ktorý by strávil so svojimi synmi a manželkou. Presne 24. júna tohto roka oslávil 32 rokov manželstva, ale z toho 22 rokov dochádzal do práce na týždeň i mesiac. „Nikdy neľutujem čas, ktorý som strávil alebo venoval službe armáde vo všetkých funkciách. Našiel som pochopenie a podporu najmä u mojej rodiny, mojej manželky,“ ozrejmil.

Nástupca veliteľa Jocha by mal byť známy už na jeseň tohto roka. „Máme záujem aj v budúcnosti, aby sme ľudí do kľúčových pozícií vo velení ozbrojených síl vyberali veľmi precíznym spôsobom, a preto aj možní kandidáti na nástupcu veliteľa pozemných síl boli podrobení vypočutiu. Komisia zložená z mojich zástupcov, veliteľa pozemných síl aj náčelníka Vojenskej kancelárie prezidenta SR mi odporučila nástupcu a ja rozhodnem v správny čas. Predpokladám, že do 31. augusta, respektíve k 1. septembru, bude vymenovaný nový veliteľ,“ priblížil náčelník Generálneho štábu OS SR Daniel Zmeko. Potenciálny kandidát vyšiel podľa neho, podobne ako Jindřich Joch, z tankového vojska, preto verí, že bude pokračovať v dobrých tradíciách.

Text: KOD, TASR

Foto: Ivan Kelement, TASR

Spája nás silné puto

Jaroslav Naď 17. júla rokoval na pôde rezortu obrany s ministerkou obrany Nemeckej spolkovej republiky Annegret Kramplovou-Karrenbauerovou. Počas jej prvej oficiálnej návštevy SR diskutovali o aktuálnych otázkach bezpečnosti a obrany a o posilňovaní vzájomnej spolupráce. „Jasne som deklaroval pozície novej slovenskej vlády, ktoré sa týkajú obrany a bezpečnosti nielen našej krajiny, ale aj budúcnosti európskej a euroatlantickej obrannej politiky,“ povedal minister Naď. Vyzdvihol úlohu nemeckého predsedníctva v Rade EÚ a jeho iniciatívy v oblasti obrany a bezpečnosti. Ocenil účasť nemeckých zástupcov v slovenskom Styčnom tíme pre integráciu síl NATO (NFIU) a pozval predstaviteľov Ministerstva obrany Nemeckej spolkovej republiky na výstavu obranného priemyslu IDEB v Bratislave 28. – 30. októbra.

Spolupráca s Poľskom

Identifikácia nových príležitostí a možností spolupráce medzi Slovenskou a Poľskou republikou, ako aj snaha o spoločné riešenie výziev v politicko-vojenskej oblasti môžu prispieť k efektívnejšiemu naplňovaniu spoločných cieľov oboch krajín, tak v rámci EÚ a NATO, ako aj na regionálnej a bilaterálnej úrovni,“ uviedol minister obrany Jaroslav Naď 9. júla vo Varšave po podpise dohody o spolupráci v oblasti vojenského letectva s ministrom národnej obrany Poľskej republiky Mariuszom Blaszczakom. Počas prvej oficiálnej návštevy Poľska rokoval tiež s ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky Jacekom Czaputowiczom a predsedom parlamentného výboru pre národnú obranu Michalom Jachom. Témou stretnutí bolo aj aktuálne predsedníctvo Poľska vo V4 a možnosti rozvoja spolupráce podnikov domáceho obranného priemyslu. Trojdňovú cestu minister zavŕšil návštevou Centra výnimčnosti NATO pre kontrarozvedne spôsobilosti v Krakove.

Prezidentka založila tradíciu

V bratislavskom Grasal-kovičovom paláci sa 14. júla prezidentka a hlavná veliteľka Ozborených síl SR Zuzana Čaputová rozlúčila s bývalým veliteľom Pozemných síl OS SR generálmajorom Jindřichom Jochom, ktorý ukončil kariéru v ozbrojených silách. Na slávnostnej rozlúčke sa zúčastnil aj minister obrany Jaroslav Naď. „Som veľmi rád, že som mohol spolu s pani prezidentkou poďakovať generálmajorovi Jochovi za dlhoročné a vysoko oceňované pôsobenie v ozbrojených silách,“ povedal.

Otvorené hodnotenie rezortu

Komplexné hodnotenie obrany SR je po prvý raz od roku 2012, keď bol dokument klasifikovaný ako vyhradený, k dispozícii aj verejnosti. Minister obrany Jaroslav Naď ho v tejto forme predložil

na rokovanie Výboru Národnej rady SR pre obranu a bezpečnosť. Cieľom odtajnenia hodnotenia obrany je otvorene informovať verejnosť o dôležitých otázkach, potrebách a problémoch zabezpečovania obrany štátu. Vďaka neutajovanému režimu dokumentu má aj verejnosť možnosť oboznámiť sa so stavom obrany štátu a s jeho nedostatkami. Minister v tejto súvislosti zdôraznil dôležitosť otvorenej komunikácie.

Slávnosť v Košariskách

Minister obrany Jaroslav Naď si 21. júla v obci Košariská pripomenul odkaz a vzdal hold jednej z najvýznamnejších osobností našich dejín – generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Na slávnostnom podujatí pri príležitosti 140. výročia jeho narodenia sa zúčastnili aj prezidentka SR Zuzana Čaputová, predseda NR SR Boris Kollár a premiér Igor Matovič. Minister Naď pri tejto príležitosti ocenil päť vojnových veteránov – priamych účastníkov druhej svetovej vojny a bojov za oslobodenie.

Vojenský výbor EÚ

Náčelník generálneho štábu generál Daniel Zmeko sa 9. júla v Bruseli zúčastnil na rokovaní Vojenského výboru EÚ. Slovensko deklarovalo záujem aktívne podporiť operáciu EUNAVFOR MED Irini. Náčelník generálneho štábu nemeckého Bundeswehru gen. Eberhard Zorn potvrdil pripravenosť pokračovať v úspešnom zapojení slovenského boarding tímu do operácie Irini na lodi nemeckého námorníctva, ktorá bude v Stredozemnom mori nasadená na jar 2021.

100 dní

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

REZORT OBRANY V BOJI S COVID-19

- celkovo bolo nasadených 52 006 profesionálnych vojakov (počet vyjadruje súčet vojakov nasadených v jednotlivých dňoch, pričom vojaci boli nasadzovaní aj opakovane)
- profesionálni vojaci:
 - previezli celkovo 33 895 osôb a 1 965,239 tony materiálu
 - vydenzifikovali 1 412 653,40 m² plôch
 - najazdili 1 278 884,90 km
 - odpracovali 418:59:00 motohodín
 - nalietali 282:30:00 letových hodín
 - realizovali 10 946 odberov v rámci testovania na Covid-19
 - repatrianti v zariadeniach rezortu – 2 334 osôb

ČO NIE JE UTAJOVANÉ, JE VEREJNÉ

- verejnosť má právo poznať detaily najväčších nákupov v dejinách: zverejnili sme zmluvy na obstaranie vrtuľníkov UH-60M Black Hawk a stíhacích lietadiel F-16
- pripravujeme ďalšie zverejňovania zmlúv

ZODPOVEDNÉ ČLENSTVO V NATO A EÚ

- začali sme práce na:
 - bezpečnostnej stratégii
 - obrannej stratégii
 - akčnom pláne boja proti hybridným hrozbám
- parlament schválil vyslanie vojakov do operácie eFP v Lotyšsku – schválené 110 hlasmi poslancov

ZÁUJEM O ZLEPŠENIE PODMIENOK

- viac ako 40 návštev vojenských útvarov
- 9 navštívených zariadení rezortu
- 9 návštev podnikov domáceho obranného priemyslu

STOP PAPALÁŠSTVU A ZLATÝM PADÁKOM

- zrušenie mimoriadneho povýšenia politikov JUDr. Andreja Danka do hodnosti kapitán a JUDr. Tomáša Boreca do hodnosti plukovník
- stop neprimeraným príjmom v rezorte obrany, napr. v prípade vodiča bývalého generálneho tajomníka Služobného úradu MO SR, ktorého príjem bol vo výške 4 498 eur, alebo bývalého riaditeľa Vojenského spravodajstva, ktorého februárová výplata predstavovala 17 000 eur
- odvolanie predsedníčky predstavenstva a generálnej riaditeľky akciovej spoločnosti rezortu obrany Horezza Ing. Miloslavy Slížovej, MBA, z dôvodu netransparentného predaja pozemkov vo Vysokých Tatrách

KONIEC POCHYBNÝM KŠEFTOM

- zastavenie netransparentných procesov:
 - nákup vozidiel 4x4 – zrušené
 - nákup vozidiel 8x8 – pozastavené
 - nákup radarov – nová súťaž

OPRAVUJEME LETISKÁ

- vláda schválila návrh na rekonštrukciu letiska v Kuchyni. Pokročili sme v plánovaní modernizácie letiska na Sliachi. Usilujeme sa o zachovanie civilných letov.

PODPORUJEME OBČIANSKE ZDRUŽENIA

- 100 000 eur na podporu zaujímavých projektov, ako napríklad:
 - reštaurovanie pamätníkov v Myjave
 - podpora detí a mládeže v 3D lukostrel'be a športovej lukostrel'be
 - detská kniha s vojenskou tematikou
- pravidelné stretnutia a konzultácie

Výcvik v tieni pandémie

Covid-19 poriadne zamiešal karty aj v prípade už 39. rotácie slovenských ozbrojených síl do mierovej misie OSN UNFICYP na Cypre. Posúvali sa termíny i miesto prípravy a dokonca vypadol dvojtýždňový výcvik kľúčového personálu vo výcvikovej jednotke vojenských misií Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania v Martine.

Súčasný veliteľ rožňavského raketometného oddielu podplukovník Ján Hric, ktorý by mal od septembra rok veliť slovenskému kontingentu na Cypre, priznáva, že všetky dôvody poznačili prípravu 39. rotácie. Mimochodom, poslednej, ktorá prebieha pod gesciou vzdušných síl. Od novembra zodpovednosť preberajú pozemné sily.

Netradične na Lešti

Pripomína, že do výcviku nastúpilo 270 z plánovaných 294 príslušníkov. Teda plánované 150-percentné obsadenie pozícií v príprave sa nekonalo. Zhruba 10 percent z nich predstavujú ženy. Po ukončení prípravy potom komisia vybrala najlepších. Na rozdiel od predchádzajúcich rotácií mala však príprava iné miesto. Nie posádkové cvičisko Kolíňanský vrch neďaleko Nitry, ako bývalo zvykom, ale najmä z priestorových dôvodov i dodržania potrebných hygienických opatrení v rámci koronakrízy Centrum výcviku Lešť.

„Nebudem ďaleko od pravdy, keď poviem, že nikdy sa v príprave na UNFICYP nestretli zástupcovia toľkých útvarov. Je ich tu zastúpených 38. Veľkou výzvou pre všetkých veliteľov a inštruktorov bolo vytvoriť z nich jednoliate, akcieschopné kolektívy jednotiek, ktoré by Slovensko a jeho ozbrojené sily vzorne reprezentovali na Cypre,“ hovorí podplukovník Hric. Nebude to jeho prvé pôsobenie v zahraničí. V samotnej misii UNFICYP bol v rokoch 2008 – 2009 príslušníkom veliteľstva v Nikózii. Dva razy bol v operácii NATO v Afganistane. Najskôr v regionálnom veliteľstve a v druhej rotácii bol veliteľom strážnej jednotky v Kandaháre.

V priestoroch Centra výcviku Lešť prebiehala od 6. do 24. júla praktická príprava a výcvik príslušníkov rotácie. Svojou náplňou sa neodlišovali od predchádzajúcich. Vyvrcholením bolo dvojdnové taktické cvičenie. Podplukovník Hric i jeho zástupca major Martin Novotný zo zvolenskej brigády riadenia vzdušných operácií pripomínajú, že v začiatkoch prípravy sa nepriaznivo prejavila najmä absencia výcviku kľúčového

UNFICYP

UNFICYP

Národná rada SR uznesením č. 1372 z 10. mája 2001 vyslovila súhlas s vyslaním jednotky OS SR do misie UNFICYP. V máji 2001 tak do misie UNFICYP prišli prví príslušníci slovenských ozbrojených síl. Postupne prevzali velenie v jednom z troch sektorov od príslušníkov AUSHUNCON (príslušníci rakúskych a maďarských ozbrojených síl).

V júni 2001 sa uskutočnil oficiálny akt odovzdania sektora 4 slovenskému veleniu, čím SLOVHUNCON (slovensko-maďarský kontingent) operačne zodpovedal za tento sektor. Po prvýkrát v histórii tak OS SR prevzali velenie v niektorom zo sektorov misie. Sektor 4 sa nachádza na východ od hlavného mesta Nikózie a mal v priebehu rokov postupne jednu slovenskú, jednu maďarskú a jednu srbskú strážnu čatu (od septembra 2011). Od septembra 2004 pôsobili v slovenskom kontingente sektora 4 taktiež dvaja dôstojníci chorvátskeho kontingentu na pozíciách MOLO, ktorí v septembri 2014 skončili svoje pôsobenie. Od roku 2013 v takej pozícii pôsobili ukrajinskí dôstojníci.

Ďalšia významná zmena nastala v roku 2018, keď na základe hodnotiacej správy OSN a odporúčaní stálej misie pri OSN Slovenská republika prevzala k 1. septembru všetky pozície v rámci sektora 4 a nahradila v nich príslušníkov ozbrojených síl Maďarska a Srbska.

V súčasnosti pôsobí v misii OSN UNFICYP dovedna 241 príslušníkov OS SR. Z toho na rôznych pozíciách vo veliteľstve misie v Nikózii, v rámci medzinárodnej jednotky vojenskej polície a ženínej čaty plní úlohy 51 príslušníkov OS SR. V rámci sektoru 4 s veliteľstvom v tábore gen. M. R. Štefánika vo Famaguste je 190 príslušníkov OS SR. Strážnu a patrolovaciu činnosť zabezpečujú tri čaty (Athienou, Pyla a Dherinia). V rámci sektoru plní úlohy aj 14 vojenských pozorovateľov – styčných dôstojníkov (MOLO). Viac ako 10 percent slovenského kontingentu predstavujú ženy. Príslušníci OS SR plnia úlohy v priestore operačnej zodpovednosti, ako aj úlohy pre potreby velenia misie UNFICYP vyplývajúce z mandátu a poslania misie. Cieľom misie je zabrániť obnoveniu bojov medzi cyperskými Grékmi a Turkami, zabezpečiť dodržiavanie prímeria medzi znepriatelenými stranami a prispieť k obnove a udržaniu práva a poriadku na ostrove. Hlavnou úlohou spoločnej jednotky, stanovenej mandátom OSN pre misiu UNFICYP, je udržiavanie prímeria na čiarach zastavenia paľby opozičných síl, zamedzenie opätovného vypuknutia konfliktu a prispievanie k návratu situácie do normálnych podmienok.

Pravidelným hliadkovaním v nárazníkovej zóne jednotky OS SR zamedzujú možnému narušeniu mieru, násilnostiam a konfliktom. V rámci zachovania integrity nárazníkovej zóny plnia i operačné úlohy na zabezpečenie civilných projektov realizovaných v sektore zodpovednosti, operačné úlohy z tzv. protipoľovnických opatrení a úlohy zabezpečenia pohotovostných síl a prostriedkov v prospech velenia misie UNFICYP.

misie na starosti koordinovanie celej žienijnej činnosti misie UNFICYP. „Som rád, že chlapci sú dobre pripravení na plnenie ženijných úloh. Pomáhame na Lešti pri príprave priestorov na práporné cvičenie i Slovenský štít. Napríklad pri úprave ciest, prejazdov a zjazdov na komunikácie a z nich. Ženijná jednotka je mix ženistov najmä z taktického krídla Sliač a ženijného práporu Sereď, ale nechýbajú ani ženisti z trebišovského mechanizovaného práporu. Odborne sú dobre pripravení. Teší ma, že velitelia družstiev sú flexibilní. Vedia ovládať všetku techniku, ktorú majú v družstve. Ide najmä o to vytvoriť z nich jednoliate kolektívy,“ konštatuje major Ocilka.

Prvá misia

personálu v Martine. Podľa nich slúžil nielen na odbornú prípravu, ale aj na vzájomné zžitie sa príslušníkov, ktorí pochádzajú z mnohých útvarov a zariadení OS SR. „Napriek viacerým obmedzeniam sme sa v príprave usilovali čo najlepšie splniť všetky úlohy výcviku a pripraviť sa na misiu. Až na mieste uvidíme, do akej miery sa nám podarilo stmeliť kolektívy jednotiek. V tejto rotácii už prevažujú príslušníci pozemných síl. Pôbil som v oboch druhoch vojsk, preto viem, aké dôležité je vytvoriť dobré a funkčné kolektívy. Všetko je na dobrej ceste. Musím pochváliť inštruktorský kolektív, ktorý je zložený predovšetkým z príslušníkov nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády, ktorí majú bohaté praktické skúsenosti z pôsobenia v tejto misii a z martinkej výcvikovej jednotky vojenských misií. Usilovali sa pripraviť všetkých na rôzne situácie, ktoré ich môžu čakať na mieste,“ poznamenáva major Novotný.

38 útvarov

Veliteľ protiletadlovej batérie Igla z nitrianskej brigády kapitán Štefan Navrátil na výcviku pôsobil ako riadiaci národného výcviku UNFICYP, riadil skupinu inštruktorov. Na Cypre bol dva razy. Raz ako veliteľ roty (mal vtedy pod sebou nielen slovenskú čatu, ale aj maďarskú a srbskú), druhý raz bol na operačnom oddelení (pred rokom sa vrátil). Mal zodpovednosť za prípravu príslušníkov ozbrojených síl z 38 útvarov. „Aj predtým boli v rámci prípravy zástupcovia viacerých útvarov, ale nikdy nie z takého množstva ako teraz. Výcvik poznačila absencia spoločnej prípravy kľúčového personálu. Najmä na začiatku to bolo cítiť. Prvý týždeň sme viedli teoretický výcvik. Bola to poriadna drina v rozsahu deväť hodín denne. Nasledoval týždeň odborného výcviku a všetko vyvrcholilo dvojdným taktickým cvičením. Počas výcviku sme sa usilovali splniť všetky úlohy, všetkých čo najlepšie pripraviť. Aby získali spôsobilosť na nasadenie v UNFICYP bez obmedzenia. Boli medzi nimi lepší aj slabší. Najväčším kameňom úrazu je ovládanie angličtiny. Najmä pri obsadení dôstojníckych pozícií musí byť jej znalosť na potrebnej úrovni. A to býva neraz problém,“ konštatuje kapitán Navrátil.

V práci sa mohol oprieť o výraznú pomoc zo strany inštruktorov. Najmä kapitánov Radovana Kristla a Tomáša Lišku, rotných Igora Boška a Norberta Kyslera z vlastného útvaru, kapitána Michala Balušíka z martinkej výcvikovej jednotky vojenských misií, kapitána Petra Kalmu z rožňavského raketometného oddielu a majora Rolanda Daňusa z RCHBO Rožňava.

Na Lešti sa velitelia a inštruktori sústreďovali na všetky spôsobilosti jednotlivých súčastí kontingentu. Príslušníci žienijnej odbornosti si precvičili svoje spôsobilosti nielen v CV Lešť, ale aj v priestoroch taktického krídla Sliač. Major Martin Ocilka z veliteľstva prešovskej mechanizovanej brigády bol vlastne celú vojenskú kariéru ženistom, posledné dva roky šéfuje oddeleniu operačného plánovania. Aj preto má pod palcom prípravu žienijnej jednotky. Po príchode na Cyprus bude mať na veliteľstve

Pôsobenie na Cypre je novou výzvou aj pre rotného Michala Trinovca z martinkeho mechanizovaného práporu. V rámci vojenskej kariéry už bol veliteľom družstva v rôznych misiách v zahraničí. Začínal v misii UNDOF na Golanských výšinách, pokračoval v operácii KFOR v Kosove, ISAF v Afganistane a veľa skúseností získal aj v Lotyšsku, kde plnil úlohy v Posilnenej predsunutej prítomnosti NATO. „Vlastne si zopakujem prostredie svojej prvej zahraničnej misie, ktorá bola tiež pod gesciou OSN. Teším sa, postupne sme sa v našom družstve zladili a darí sa nám vytvárať dobrý kolektív.“ Rotmajster Gabriel Ižák z nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády je profesionálnym vojakom už takmer 20 rokov. Napriek tomu bude misia UNFICYP jeho prvou. Hoci má bohaté skúsenosti z mnohých medzinárodných cvičení Tobruq Legacy v Česku, Maďarsku i v Poľsku. Mal by byť veliteľom patrolovacieho družstva 3. čaty vo Varoši.

Pre veliaceho poddôstojníka čaty rotného Andreja Macáška z práporu Čestnej stráže prezidenta SR bude pôsobenie v mierovej misii zmena. Doteraz má skúsenosti len z operácie ISAF v Afganistane. „Bude to niečo úplne iné. V misii OSN treba byť pokojný. Je to vlastne služba bez zbrane. Kladie sa dôraz na schopnosti vojaka rokovať, celú situáciu deeskalovať. Keď

to trochu prežením, jeho zbraňou sú vlastne ústa, schopnosť svojím prístupom zažehnať prípadný konflikt.“

Padre myslí aj na karanténu

Duchovný zvolenskej brigády riadenia operácií kapitán Pavel Lukáč už v misii UNFICYP bol pred siedmimi rokmi. Vtedy to však bola polročná rotácia, teraz ročná. A za spomínaných sedem rokov sa v mnohých smeroch dosť zmenil aj celý sektor. Priznáva, že ho čaká viac úloh v jednotlivých pozíciách, keď je teraz sektor čisto slovenský. „Bude to náročnejšie. Najmä zabezpečenie svätých omší počas sviatkov a nedeľ. Budem sa cítiť ako kňaz na Slovensku, ktorý má okrem svojej farnosti na starosti aj viaceré filiálky. Chcem sa rovnako ako pri predchádzajúcej misii pravidelne stretávať s ľuďmi na ich pracovných pozíciách. Rozprávať sa s nimi o ich problémoch. Hygienické opatrenia, keďže po prilete na Cyprus ideme na dva týždne do karantény, prinášajú väčšie nároky na psychiku. Už dnes premýšľam, ako počas karantény zabezpečiť duchovnú službu.“

Major Mário Benca, vedúci starší dôstojník špecialista – OSN Cyprus, oddelenie riadenia operácií, odbor plánovania a riadenia operácií GŠ OS SR, priznáva, že 39. rotácia je aj pre Covid-19 trochu iná ako tie minulé. „Ešte v minulom roku sme rotovali dva razy do roka, v marci a v septembri. Teraz bude jedna rotácia, rozdelená na niekoľko letov v septembri a v októbri. Po ukončení prípravy na Lešti všetkých čakala karanténa a testy. Rovnaké to bude aj po prilete na Cyprus.“

Hovorí, že najväčší problém je už tradične s obsadením veliteľských pozícií a miest na veliteľstve UNFICYP v Nikózii. Uchádzajúci musia disponovať nielen potrebnými jazykovými schopnosťami, ale musia mať aj zručnosti v oblasti počítačovej techniky a určité skúsenosti z pôsobenia v misii OSN.

Text a foto: Jozef Žiak

< ANKETA >

V rámci záverečnej prípravy pred odchodom do mierovej misie OSN UNFICYP na Cypre sme sa príslušníkov 39. slovenskej rotácie spýtali: S akými predstavami odchádzate?

Kapitánka Andrea Levíková

(protiletadlová raketová brigáda Nitra):

„Bude to moja prvá zahraničná misia. Vždy bolo mojim snom testovať si schopnosti v medzinárodnom prostredí. Bola som päť týždňov na dôstojníckom kariérnom kurze v Nemecku, kde som sa pohybovala v medzinárodnom kolektíve v leteckej škole pod

gesciou NATO. Oslovilo ma to, a preto som sa rozhodla ísť do misie. V rámci sektoru by som mala koordinovať civilno-vojenskú spoluprácu.“

Rotmajster Peter Kolenič

(prápor CSS Prešov):

„Nejdem do neznámeho prostredia. V UNFICYP som pôsobil 14 mesiacov, okrem toho aj v strážnej jednotke ISAF v Afganistane. Každá z misií mi dala niečo pre môj profesijný i kariérny rozvoj. Budem v pozícii veliteľa patrolovacieho družstva, podriadených budem

mať z mnohých útvarov. Preto mojou prvou úlohou bude z nich vytvoriť funkčný kolektív.“

Poručík Jozef Chudiak

(mech. prápor Martin):

„Dokončil som diaľkovo druhý stupeň vysokoškolského štúdia v AOS Liptovský Mikuláš. Bude to moja prvá zahraničná misia, preto aj očakávania sú veľké. Okrem iného očakávam, že misia mi prinesie množstvo potrebných skúseností z medzinárodného prostredia, zdokonalím sa v angličtine, ale otestuje ma aj vo velení čaty. Nie mojich organických podriadených, ale neznámych, ktorých som pri výcviku stretol po prvý raz.“

Vojačka Romina Vachulíková

(ženijný prápor Sereď):

„V ozbrojených silách pôsobím tri a pol roka ako ženistka. Na Cyprus idem preto, aby som zažila a spoznala niečo nové. Je to pre mňa od vstupu do armády asi najväčšia výzva. Rada by som v nej obstála čo najlepšie. Verím, že po jej zvládnutí sa pre mňa otvoria aj

väčšie možnosti v kariérnom a odbornom raste.“

Štábný nadrotmajster Ján Štefan

(veliaci poddôstojník práporu Čestnej stráže prezidenta SR):

„V misii UNFICYP som bol už tri razy. Naposledy tiež na pozícii veliaceho poddôstojníka slovenského kontingentu. Vtedy som bol historicky prvým veliacim poddôstojníkom. Post som zastával pol roka, teraz ma čaká

ročné pôsobenie. Vo svojej práci chcem využívať všetky predchádzajúce skúsenosti. Na druhej strane si uvedomujem, že konkrétna situácia a požiadavky sa v misii UNFICYP stále vyvíjajú a menia. Teraz idem do sektora 4, ktorý je čisto slovenský. Nie sú tam už maďarskí a srbskí vojaci.“

Sir Tom

Britská kráľovná Alžbeta II. pasovala za rytiera storočného veterána druhej svetovej vojny Thomasa Moora, známeho ako kapitán Tom, ktorý počas pandémie vyzbieral milióny libier pre britských zdravotníkov. Slávnostný akt sa uskutočnil na Windsorskom zámku, kde je 94-ročná kráľovná počas pandémie spolu so svojím 99-ročným manželom princom Philipom. Tom Moore sa stal svetoznámy, keď vyzbieral pre britskú Národnú zdravotnú službu viac ako 32 miliónov libier. Veterána druhej svetovej vojny v hodnosti kapitána koncom apríla pri príležitosti jeho 100. narodenín mimoriadne povýšili na plukovníka.

Foto: SITA

Straty v Donbase

V Donbase zahynulo v dôsledku ozbrojeného konfliktu, ktorý vyprovokovalo Rusko, už 3 094 ukrajinských vojakov a takmer 12 000 ďalších utrpelo zranenia. Na on-line Fóre pre bezpečnostnú spoluprácu v rámci Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe OSBE to uviedol generálporučík ukrajinských ozbrojených síl Leonid Holopaťuk, náčelník hlavného riaditeľstva pre medzinárodnú spoluprácu a overovanie Ozbrojených síl Ukrajiny. Okrem toho si vojna podľa neho vyžiadala životy 3 353 civilistov a viac ako 7 000 zranených či zmrzačených. Približne 1,8 milióna Ukrajincov muselo utiecť zo svojich domovov. Konflikt na východe Ukrajiny vypukol v roku 2014 po anexii Krymského polostrova Ruskom. V častiach Doneckej a Luhanskej oblasti vyhlásili proruskí separatisti vlastné republiky, ktoré Kyjev ani medzinárodné spoločenstvo neuznali.

Foto: TASR

Taiwan nie je na kolenách

Taiwanská prezidentka Cchaj Jing-wen prisľúbila pokračovať vo vojenských reformách aj po skončení cvičenia simulujúceho inváziu nepriateľských síl na ostrov. „Slobodu a demokraciu si môžeme užívať iba vďaka našim vojakom a dôstojníkom,“ povedala počas cvičenia v meste Tchaj-čung a dodala: „Národnú bezpečnosť nikto nikdy nezabezpečil pádom na kolená.“ Cvičenie sa konalo v čase rastúceho napätia medzi Taiwanom a Čínou. Peking považuje Taiwan za súčasť územia Číny a tvrdí, že jedného dňa ho obsadí aj s použitím sily, ak to bude nevyhnutné.

Lietadlá pre Japonsko

Kongres Spojených štátov zoberal na vedomie predaj 105 kusov viacúčelového bojového lietadla F-35 Lightning v hodnote približne 23,1 miliardy dolárov. Úrad DSCA (Defense Security Cooperation Agency), spadajúci pod ministerstvo obrany, predložil Kongresu návrh na predaj lietadiel po tom, ako ho schválilo americké ministerstvo zahraničných vecí. Japonsko prejavilo záujem o nákup 63 lietadiel typu F-35A, 42 strojov typu F-35B a 110 dvojprúdových motorov F135 spoločnosti Pratt and Whitney. „Je životne dôležitým národným záujmom Spojených štátov pomáhať Japonsku v rozvoji a udržiavaní účinnej obranyschopnosti,“ uviedla DSCA.

Vojenské cvičenie v Rusku

V ruskom západnom a južnom vojenskom okruhu sa uskutočnilo rozsiahle vojenské cvičenie, do ktorého sa zapojilo približne 150 000 vojakov. Preverilo vojenskú pripravenosť najmä v oblasti Kaukazu. Zúčastnilo sa na ňom 400 lietadiel a 100 vojenských lodí v Baltskom a Kaspickom mori, ako aj námorná pechota Severnej a Tichooceánskej flotily. Rusko v oblasti Kaukazu viedlo od 90. rokov minulého storočia dve vojny. V septembri sa na Kaukaze uskutoční cvičenie strategického velenia a štábu Kaukaz 2020.

Továreň na vrtuľníky

Moldavská polícia odhalila tajnú továreň, ktorá vyrábala nelegálne kópie sovietskych vrtuľníkov Kamov Ka-26. Policajní vyšetrovatelia uzavreli ilegálnu výrobu v meste Criuleni na východe krajiny pri rieke Dnester. Viacúčelové ľahké vrtuľníky boli určené na export do krajín bývalého ZSSR a do Afriky. Polícia pri zátahu objavila viac ako desať vrtuľníkov v rôznych fázach rozpracovania. Všetky boli vyrábané bez potrebných povolení a dokumentácie. Väčšina osôb podozrivých z organizácie nelegálnej výroby pochádza zo separatistickej Podnesterkej republiky.

Koniec konfedačných vlajok

Minister obrany USA Mark Esper vydal zákaz používania vlajok so symbolmi južanskej konfederácie, ktorá počas americkej občianskej vojny (1861 – 1865) bojovala za zachovanie otroctva. V ministrovom memorande sa vlajky so symbolmi Konfederovaných štátov amerických výslovne nespomínajú. Nie sú však uvedené v zozname povolených vlajok, ktoré sa môžu verejne vztyčovať alebo zobrazovať v amerických vojenských zariadeniach. Podobné kroky už predtým prijali niektoré zložky amerických ozbrojených síl.

Američania odchádzajú z Nemecka

Americký prezident Donald Trump odsúhlasil stiahnutie 9 500 amerických vojakov zo základní v Nemecku. Informoval o tom Pentagón s tým, že počet amerických vojakov v krajine sa tak zníži zo súčasných 34 500 na 25-tisíc.

Donald Trump predtým obvinil Berlín, že nedostatočne prispieva do NATO. „Zredukujeme naše jednotky v Nemecku. Niektorí pôjdu domov, niektorí na iné miesta. Jedným z týchto miest v Európe bude Poľsko,“ vyjadril sa prezident Spojených štátov. Povedal, že chce znížiť počet vojakov v Nemecku z 35-tisíc na 25-tisíc. O tomto kroku sa špekulovalo už dlhšie a je tiež v súlade s plánom Pentagónu presunúť viac vojakov do indicko-tichomorského regiónu.

Pacifik alebo Poľsko?

Šéf Bieleho domu načrtnul, že rozhodnutie je spojené s jeho hnevom za to, že Nemecko neplní ciele týkajúce sa výdavkov na obranu v rámci NATO.

Podľa Trumpa je Poľsko na rozdiel od Nemecka jedným z ôsmich členov Aliancie, ktorí plnia cieľ NATO, podľa ktorého má krajina minúť dve percentá svojho hrubého domáceho produktu na vlastnú obranu. Podľa Trumpa bude premiestnenie vojakov do Poľska silným signálom proti ruskej agresii.

Hovorca Pentagónu Jonathan Hoffman však neposkytol detaily o tom, kam vojaci pôjdu, ani kedy ich stiahnu. Dodal, že v nasledujúcich týždňoch o presune informujú Kongres a následne prediskutujú „cestu vpred“ so spojencami z NATO. „Schválený návrh je v súlade so smernicou prezidenta, posilní odstránenie Ruska, upokojí NATO, posilní americkú strategickú flexibilitu a operačnú flexibilitu veliteľstva amerických ozbrojených síl v Európe a postará sa o našich vojakov a ich rodiny,“ uzavrel Hoffman.

Miliarda za Američanov

Napätie medzi Spojenými štátmi a ich spojencami z NATO sa za vlády Trumpa značne vystupňovalo. Americký prezident dlhodobo tvrdí, že európski členovia Aliancie majú investovať väčšie prostriedky do svojej vlastnej obrany a nespoliehať sa toľko na USA.

Nemecká vláda zaplatila za uplynulé desaťročie za náklady spojené s umiestnením amerických vojakov v Nemecku takmer miliardu eur. Vyplýva to z čísel, ktoré poskytlo nemecké ministerstvo financií. Podľa ministerstva financií zaplatila nemecká vláda v rokoch 2010 – 2019 presne 982,4 milióna eur. Z toho 648,5 milióna eur putovalo na stavebné práce.

Nemecko je centrom pre americké operácie na Blízkom východe a v Afrike. Spojené štáty svoj zámer stiahnuť vojakov s Nemeckom vopred nekonzultovali.

Trumpov krok prišiel po tom, čo vyjadril rozhorčenie nad tým, že Nemecko neplní ciele týkajúce sa výdavkov na obranu v rámci NATO. Podľa neho Berlín nedáva dosť na svoju obranu a nepribližuje sa k cieľu míňať na to do roku 2024 minimálne dve percentá svojho hrubého domáceho produktu (HDP). Podľa dát NATO Nemecko vydáva na svoju obranu okolo 1,38 % HDP. Berlín plánuje do roku 2024 dosiahnuť 1,5 % HDP a trvá na tom, že na tejto úrovni naplní ciele NATO o plánovaní obrany.

Spojené štáty vynakladajú na obranu 3,4 % HDP a vynakladajú tak na tento účel viac ako všetkých 29 ďalších spojencov dovedna.

Budeme konzultovať

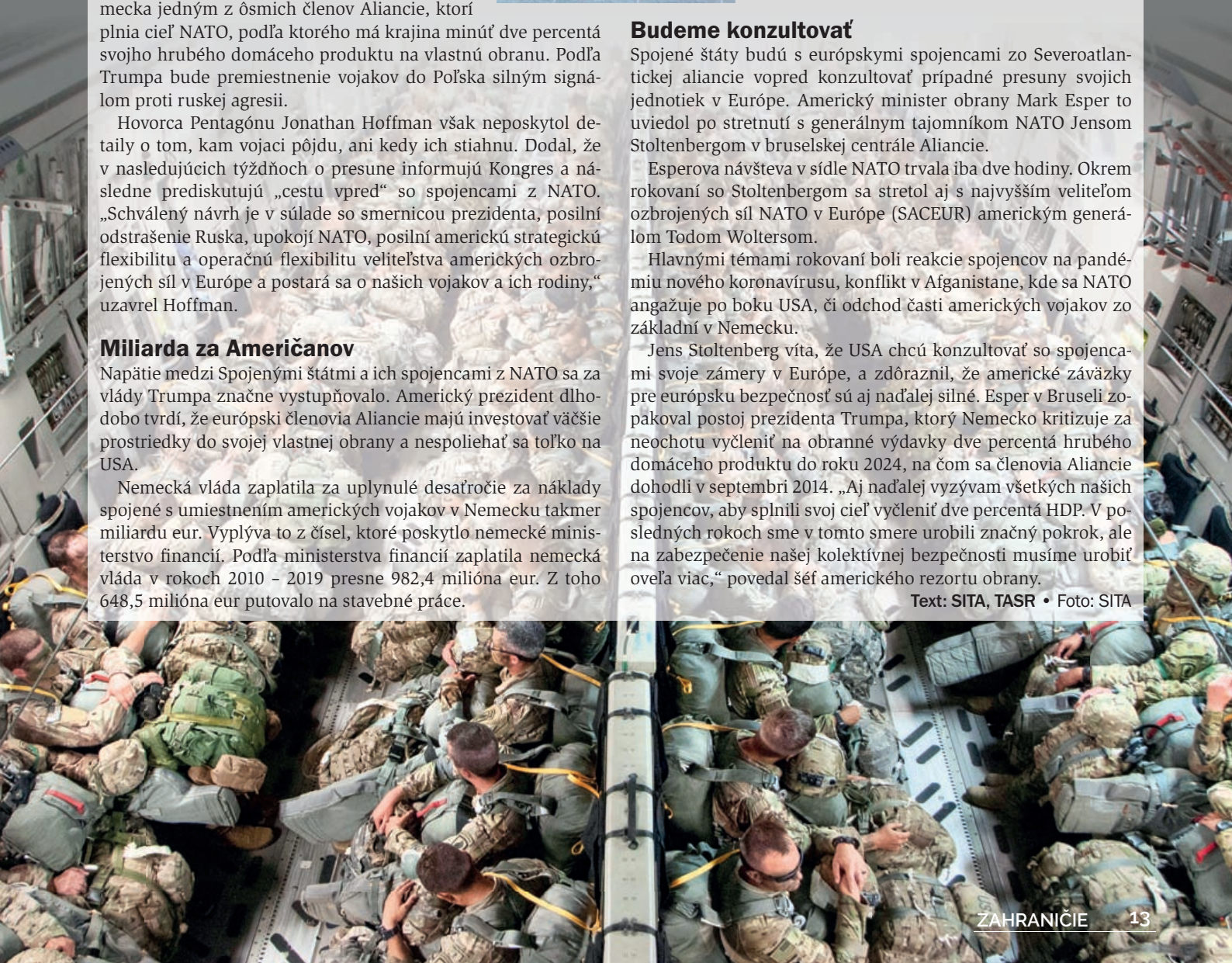
Spojené štáty budú s európskymi spojencami zo Severoatlantickej aliancie vopred konzultovať prípadné presuny svojich jednotiek v Európe. Americký minister obrany Mark Esper to uviedol po stretnutí s generálnym tajomníkom NATO Jensom Stoltenbergom v bruselskej centrále Aliancie.

Esperova návšteva v sídle NATO trvala iba dve hodiny. Okrem rokovaní so Stoltenbergom sa stretol aj s najvyšším veliteľom ozbrojených síl NATO v Európe (SACEUR) americkým generálom Todom Woltersom.

Hlavnými témami rokovaní boli reakcie spojencov na pandémiu nového koronavírusu, konflikt v Afganistane, kde sa NATO angažuje po boku USA, či odchod časti amerických vojakov zo základní v Nemecku.

Jens Stoltenberg víta, že USA chcú konzultovať so spojencami svoje zámery v Európe, a zdôraznil, že americké záväzky pre európsku bezpečnosť sú aj naďalej silné. Esper v Bruseli zopakoval postoj prezidenta Trumpa, ktorý Nemecko kritizuje za neochotu vyčleniť na obranné výdavky dve percentá hrubého domáceho produktu do roku 2024, na čom sa členovia Aliancie dohodli v septembri 2014. „Aj naďalej vyzývame všetkých našich spojencov, aby splnili svoj cieľ vyčleniť dve percentá HDP. V posledných rokoch sme v tomto smere urobili značný pokrok, ale na zabezpečenie našej kolektívnej bezpečnosti musíme urobiť oveľa viac,“ povedal šéf amerického rezortu obrany.

Text: SITA, TASR • Foto: SITA

Štít a búrka

Vojaci 4. oddielu na
ukoristenom irackom tanku
už v oslobodenom Kuvajte.
Dole stojí štvrtý zľava
veliteľ pplk. Ján Kurucz.

Pred troma desaťročiami, 3. septembra 1990, dostali veliteľ Západného vojenského okruhu Československej ľudovej armády a správa Federálneho ministerstva obrany rozkaz na prípravu protichemickej jednotky na vyslanie do Perzského zálivu.

Znamenalo to, že vtedajšia armáda, ktorá sa do novembra 1989 pripravovala na boj proti krajinám NATO, bude nasadená ako spojenec západnej koalície proti irackému diktátorskému režimu. Približne 100-tisíc vojakov Saddáma Husajna totiž 2. augusta 1990 vpadlo do Kuvajtu a v priebehu dvoch dní ho okupovali. Potom 6. augusta Saudská Arábia požiadala USA, aby boli americké vojská s cieľom obrany proti Iraku rozmiestnené na jej území. Vzápätí pristupovali ku koalícii ďalšie krajiny.

Kurucz a Valo

„Keď sa naša frontová línia pohla do útoku, hneď prišiel prvý nepríjemný zážitok. Iračania sa pokúsili o delostreleckú protiprípravu. Protiútok nebol veľmi silný, no nikto nevedel, čoho sú naozaj schopní. A hlavne – či nepoužijú chemické zbrane,“ spomenul plukovník v. v. Ján Kurucz z Novej Dedinky, ktorý bol so svojou jednotkou 24. februára 1991 v saudskej púšti súčasťou prvosledovej pozemnej ofenzívy spojeneckých vojsk. Dodal: „Aj keď sme boli ušetrení bojov v úplne prvej línii, neboli sme ušetrení pohľadu na ich následky. Neďaleko nás postupovalo brigádne obväzisko. Nikdy nezabudnem na to, keď som videl prvého vážne zraneného. Bol to Saud. Črepina mu roztrhala brucho. Strašný pohľad. Zomieral. A potom privádzali ďalších. Plač, krik, stonanie... My sme však, plniac svoje úlohy, postupovali vpred. Smer Kuvajt.“

To však sme už v operácii Púštna búrka. Vráťme sa ešte o niekoľko mesiacov späť, keď sa v extrémne rýchлом čase podarilo zostaviť československý protichemický prápor a vyslať ho do operácie Púštny štít. Organizačne za ním stál predovšetkým jeho neskorší veliteľ plukovník Ján Valo, rodák z Piešťan. Zhodou okolností už od roku 1987 pripravoval na generálnom štábe vtedajšej Československej ľudovej armády vytvorenie mierových síl na ich možné využitie v rámci misií OSN. Bol teda v obraze. No vycestovanie do Zálivu bola podľa neho spočiatku veľká kalvária. „Dokonca som mal istý čas zákaz stretávať sa s americkým vojenským atašé, s ktorým sme prípravu jednotky do istej miery koordinovali,“ spomenul plukovník. Jeho vysvetlenie bolo jednoduché: „Časť generality do toho jednoducho ísť nechcela. Napriek politickému zadaniu zo strany vlády som sa spočiatku musel v generálnom štábe, ako aj na ministerstve obrany doslova prehrýzať atmosférou odmietania.“ Hlavnou oporou mu boli kolegovia, s ktorými začal od roku 1987 budovať oddelenie mierových síl. A potom aj politici Michael Žantovský, Václav Havel či vtedajší minister obrany Luboš Dobrovský.

Motivácia borcov

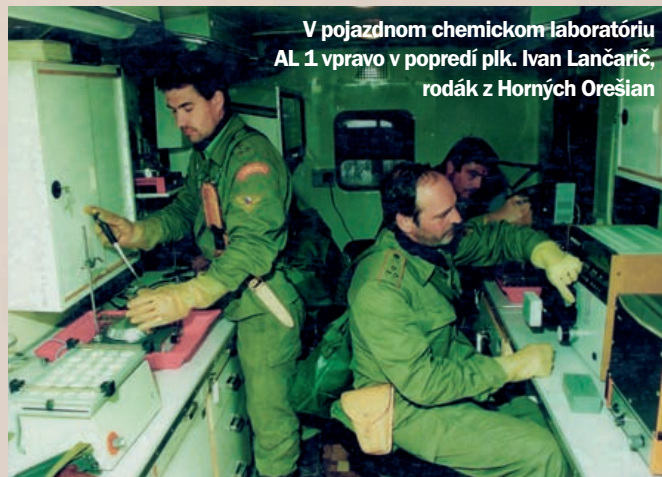
„Vtedy som mal krátko po dvadsiatke, nemal som rodinu, takže ten vzťah k dobrodružstvu bol veľmi blízky. Jednoducho, chcel som

zažiť niečo nové," spomenul Marcel Peško, dnes významný slovenský diplomat, ktorý bol vtedy vojakom základnej služby a v Zálive predovšetkým tlmočil do angličtiny. Podobná bola motivácia aj ďalších základákov: „Keď sa mi naskytla takáto výnimočná príležitosť uniknúť zo základáckeho drilu a vycestovať za hranice, neváhal som. Peniaze pri rozhodovaní nehrali žiadnu rolu. V podstate som ani nevedel, či čosi dostaneme, a bolo mi to viac-menej jedno," usmial sa Ľuboš Baška z obce Dohňany, ktorý mal v Zálive, tak ako ostatní vojaci základnej služby, prepožičanú hodnosť nadrotmajster a jeho funkcia bola vodič spojár.

Na druhej strane aj motivácia profesionálnych vojakov mala výrazné spoločné znaky. Spomeňme najstaršieho z nich, Jozefa Bujňáka, ktorý odlietal do Zálivu 13. decembra 1990 ako 54-ročný: „Celý svoj vojenský život som slúžil u chemikov. Mal som pred koncom kariéry a povedal som si: teraz to prišlo, tak ukáž, čo je v tebe. Ukáž, že si v tej uniforme nebol nadarmo," so zápalom hovoril tento rodák z Jakubovej Vole od Prešova, ktorý podstatnú časť svojho života spojil s protichemickej jednotkou v Liberci. „Ako celoživotný vojak som bol veľmi sklamaný, že po zmene režimu najmä česká verejnosť začala vojakov veľmi podceňovať a hovoriť, že sme zbytoční. Hoci som mal už takmer 45 rokov, chcel som seba, našim v republike, ako aj svetu dokázať, že my, československí vojaci, a najmä chemici, na to skrátka máme, aby sme pôsobili v medzinárodnej operácii. A to aj v porovnaní so západniarmi, čo sa aj potvrdilo..." spomenul plukovník v. v. Vladimír Braun, rodák z Českých Budějovic, ktorý bol v Zálive náčelníkom štábu čs. protichemickej prapore. Aj on sa podieľal na jeho budovaní. Keď 23. septembra 1990 Federálne zhromaždenie ČSFR vyslovilo súhlas s návrhom na vyslanie špeciálnej protichemickej jednotky do Perzského zálivu, hneď 10. októbra sa začal stmelovací výcvik dobrovoľníkov. Je až obdivuhodné, že úvodný presun prvej časti dvestočlennej prapore sa uskutočnil už 11. decembra.

Neprizerat' sa, bojovať

Operácia Púštny štít, ktorá mala za cieľ primäť Iráčanov stiahnuť sa za svoje hranice, trvala od 7. augusta 1990 do 16. januára 1991. Medzitým, 29. novembra, Bezpečnostná rada OSN zmocnila rezolúciou č. 674 členské štáty spojené v protisaddámovskej koalícii vytlačiť iracké vojská z anektovaného územia aj za použitia sily. Termín stanovila na 15. januára 1991. Dva dni po vypršaní ultimáta sa operácia Púštny štít zmenila na Púštnu búrku a začala sa vojna v Perzskom zálive. No a keď sa 24. februára začala pozemná operácia, plukovník Ján Valo sa rozhodol tak, že mu hrozilo väzenie – pričom práve vďaka tomu rozhodnutiu obstáli čs. vojaci so cfou. „Niektorí z generality presadili už pred našim odletom do Zálivu aj na politických miestach, že budeme vyslaní len ako mierová jednotka plniaca humanitárne úlohy. To by sme tam však boli zbytoční! Veľmi jasne nám to po prilete dali najavo Američania aj Saudí. Saudské brigády nemali protichemicкую ochranu. Nás žiadali, aby sme im ju zabezpečovali. Odmietnuť žiadosť koalíčných partnerov v podstate nebolo možné. Znamenalo by to prejav slabosti, ignorancie a alibizmu." Kolapsová situácia nastala predovšetkým počas útoku, keď mu nadriadení generáli poslali z Prahy depešu, že čs. vojaci nesmú prekročiť hranice Saudskej Arábie a Kuvajtu. „To bolo skrátka otrasné. Veď sme išli dopredu so Saudmi a zabezpečovali ich ochranu! Viete si predstaviť, že uprostred postupujúcich vojsk odrazu niekde v púšti zastanete a povieť, že ďalej nejdete,

V pojazdnom chemickom laboratóriu AL 1 vpravo v popredí plk. Ivan Lančarič, rodák z Horných Orešian

že sa už budete iba prizerať?" Až o niekoľko hodín došla depeša od ministra obrany Ľuboša Dobrovského, ktorý tú predchádzajúcu zrušil. Naši však postupovali s koalíčnymi partnermi kontinuálne. Konkrétne 4. oddiel čs. protichemickej prapore, ktorý bol začlenený do 20. mechanizovanej brigády armády Saudskej Arábie. Velil mu už spomenutý Ján Kurucz, vtedy podplukovník. Skúsený vojenský chemik a statočný chlap všetkých 42 vojakov svojej jednotky, ktorí sa prihlásili do prvého sledu, pripravoval na skutočnú vojnu. „Stanovil som presné pravidlá dňa a tvrdo vyžadoval disciplínu. Bolo dôležité ľuďom vštepiť, že nás čaká naozajstný boj, čo nebolo celkom jednoduché.“

Vítazstvo

Ráno 28. februára 1991 bolo vyhlásené zastavenie paľby. Saddám Husajn bol z Kuvajtu vytlačený. Pol stovky Slovákov a 150 Čechov, vtedy ešte príslušníkov spoločnej armády, sa pripravovalo na cestu domov. Mimo bojiska zahynul v tábore jeden čs. vojak. Mnohonárodná koalícia pritom rákala s oveľa silnejším odporom Iraku a s vysokými stratami potenciálne sa blížiacimi až k tým v Normandii. Len na ilustráciu, napríklad 689. rota tylového zabezpečenia amerických pozemných síl (pohrebná) bola poverená predprípraviť hrobové miesta priamo na bojisku. Z 28-člennej protisaddámovskej koalície bol najpočetnejší 370-tisícčlenný americký vojenský kontingent, Briti vyslali 34-tisíc vojakov a krajiny arabských spojencov ich postavili približne 120-tisíc. Saddám Husajn ich mal k dispozícii milión, z ktorých asi stotisíc padlo a približne 70-tisíc bolo zranených. Spojenci stratili približne tri stovky vojakov. Zvítazila technická vyspelosť, rozhodnosť a spolupráca.

„Záliv bola nepochybne obrovská škola skúseností pre všetkých z nás, ako aj pre federálnu či potom obe národné armády. To, čím som prešiel v Zálive, determinovalo môj ďalší život či už vo vojsku, alebo potom v diplomacii," zhodnotil Miloslav Naď, ktorý vycestoval do Púštnej búrky ako major, do roku 1999 to dotiahol na plukovníka, keď odišiel na ministerstvo zahraničných vecí. No a na záver svojej diplomatickej kariéry zastával pozíciu veľvyslanca práve v Iraku.

Text: Pavol Vitko
Foto: archív autora

Útok pozemných koalíčných síl, v strede 4. čs. protichemickej oddiel, po bokoch spojenecké jednotky

Veliteľ strategického centra krízového manažmentu brigádny generál Štefan Kovács:

Je lepšie byť pripravený ako prekvapený

Dňa 16. júna prezidentka a hlavná veliteľka Ozbrojených síl SR Zuzana Čaputová vymenovala do hodnosti brigádny generál aj Štefana Kovácsa, veliteľa strategického centra krízového manažmentu, s ktorým sme sa rozprávali tiež o boji vojakov s Covid-19.

Aké úlohy plní strategické centrum krízového manažmentu?

Sme organizačná zložka Generálneho štábu OS SR, ktorá má na starosti riešenie situácií domáceho krízového manažmentu a zároveň riadi a zabezpečuje nasadenie, udržanie či stiahnutie všetkých nasadených síl a prostriedkov ozbrojených síl v operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Okrem týchto „krízových“ funkcií má SCKM vo svojej štruktúre aj odbor spravodajstva a elektronického boja.

Aká bola pozícia strategického centra pri zvládaní pandémie Covid-19?

Naším cieľom bolo zabezpečiť komplexnú koordináciu všetkých aktivít, ktoré súčasti ozbrojených síl pri boji s Covid-19 plnili v teréne, z jedného centralizovaného miesta riadenia. Na začiatku boli úlohy koordinované pohotovostnou časťou Operačného centra Generálneho štábu OS SR. Ale tak, ako sa vírus šírila a požiadavky najmä z Policajného zboru SR na vykonávanie spoločných asistenčných úloh, ale aj jednotlivých krízových štábov miest a obcí sa stupňovali, veľmi rýchlo sa ukázalo, že bude potrebná fúzia a komplexné zastrešenie všetkých aktivít z jedného miesta velenia. Preto bolo na úrovni náčelníka generálneho štábu rozhodnuté, že sa vytvorí spoločné operačné centrum priamo podriadené náčelníkovi generálneho štábu, pričom SCKM sa na jeho kreovaní a činnosti výrazne podieľalo. Spoločné operačné centrum potom prevzalo úlohu hlavného koordinačného a riadiaceho prvku všetkých aktivít, ktoré vojaci vykonávali v priestoroch nasadenia.

Čo bolo v prvých dňoch najzložitejšie?

Vhodne generovať štruktúru, ktorá by bola schopná zabezpečiť komplexný zber informácií a vyhodnocovanie vzniknutej situácie. Zároveň vytvoriť vhodný systém reakcie na tieto situácie, nastaviť flexibilný systém koordinácie a velenia. S tým sme sa chvilu morili, ale teraz to už vnímam ako dobre zvládnutú úvodnú súčasť celej proticovidovej operácie.

Ako sa kreovalo stále operačné centrum?

Ako som už naznačil, keď rástli požiadavky na nasadenie príslušníkov OS SR a štruktúra pohotovostnej časti operačného centra už nebola postačujúca, na porade vedenia generálneho štábu sa rozhodlo, že na taký rozsah úloh treba väčšiu štruktúru, schopnú komplexne zastrešiť všetky aktivity a plnohodnotne ich riadiť a kontrolovať. Tak vznikla myšlienka, že bude vhodné vytvoriť spoločné operačné centrum, ktoré úlohu preberie na svoje bedrá. Som rád, že jednotlivé sily a ďalšie zložky ozbrojených síl vyčlenili skúsených a aktívnych vojakov, takže napokon to išlo veľmi dobre a všetkým patrí poďakovanie. Pravdaže, poďako-

Verím, že nám vydrží energia a entuziazmus, ktoré vojaci predviedli v boji proti Covid-19 na jar, za čo si vyslúžili uznanie od celej spoločnosti.

vanie patrí aj tým z prvého sledu, ako aj všetkým, ktorí im zabezpečovali podporu z materských útvarov.

Kde ste definovali najväčšie rezervy?

Išlo najmä o problémy s technikou. Z rôznych dôvodov neboli dostupné viaceré druhy náhradných dielcov, technici však vynaložili veľké úsilie na to, aby technika potrebná na plnenie úloh bola schopná prevádzky.

Čo treba vyzdvihnúť?

Entuziazmus, nadšenie a jednoznačnú ochotu príslušníkov ozbrojených síl plniť úlohy súvisiace s pomocou našej spoločnosti. Všetci chápali, že situácia si vyžaduje vynaloženie všetkého úsilia

a prostriedkov, ktoré sme mali k dispozícii na to, aby sme ju zvládli. Treba spomenúť, že jednotlivé operácie súvisiace s Covid-19 prebiehali aj počas veľkonočných sviatkov či iných sviatkov, nestretli sme sa však s nevôľou alebo iným prejavom nespokojnosti. Bez takého postoja sa to mohlo skončiť oveľa horšie.

Aké spôsobilosti treba posilniť?

Ťažko ich vymenovať v celej šírke spektra, no v každom prípade sme sa opäť viac naučili. Spomeniem napríklad flexibilitu v oblasti zásobovania. Tiež vieme, aké dôležité je predzásobenie a príprava materiálu na prípadné ďalšie nasadenie. Určite by bolo vhodné zriadenie permanentného prvku riadenia podobného typu, ako bolo počas boja proti Covid-19 spoločné operačné centrum. Tak, aby bolo schopné dynamicky prejsť v prípade zhoršenej situácie zo stavu pripravenosti do operačného módu.

Koľko vojakov a techniky je vyčlenených na pomoc civilnému obyvateľstvu v krízových situáciách?

V zmysle smerníc sú vyčlenené v každej posádke určité sily a prostriedky, ktoré sú predurčené na také akcie. Posádková pohotovostná jednotka má spravidla dve desiatky vojakov plus príslušnú techniku – od nákladiakov, žeriavov, vrtuľníkov až po snežné frézy. Dovedna máme dennodenne vyčlenených vyše 1 200 profesionálnych vojakov a vyše 130 kusov techniky.

Aký je postup?

V zásade je systém nastavený tak, že pokiaľ dôjde ku krízovej situácii, mal by zasadiť krízový štáb príslušnej obce či mesta, ktorý by mal v rámci riešenia situácie v prvom rade posúdiť svoje vlastné možnosti. Teda či situáciu dokáže zvládnuť vlastnými silami a prostriedkami, prípadne silami a prostriedkami, ktorými disponujú nadriadené krízové štáby. Ak padne rozhodnutie, že nie je v ich silách situáciu vyriešiť a potrebujú pomoc ozbrojených síl, posúdime to a reagujeme na generálnom štábe. V jednotlivých

posádkach máme vyčlenených vojakov, ktorí sú za ozbrojené sily predurčení do krízových štábov miest či obcí a ktorí zabezpečujú náš prvý kontakt v prípade akejkoľvek potreby zasiahnuť. Ako to bolo napríklad tento rok v prípade povodne v obciach Pichne či Zubné.

Ako často vojaci pomáhajú?

To vyplýva zo situácie, ale v podstate vždy, keď treba. Tak to bolo napríklad v minulom roku počas snehovej kalamity, po výbuchu plynu v bytovke v Prešove, pri ťažkej dopravnej nehode neďaleko Nitry či tohtoročnej, svojím rozsahom nevidanej koronakrízy. Vlni pri riešení situácií domáceho krízového manažmentu pomáhalo obyvateľom 1 280 vojakov so 140 kusmi techniky. Za tento rok to

bude aj vzhľadom na Covid-19 mnohonásobne viac.

Aké opatrenia boli potrebné v rámci našich vojenských kontingentov nasadených v operáciách medzinárodného krízového manažmentu počas Covid-19?

Situácia sa rovnako ako na Slovensku dynamicky vyvíjala aj v priestoroch operácií, v ktorých pôsobia naši vojaci. Covid-19 dobehol všetkých a všade. Príslušní operační velitelia daných operácií a misií v priestoroch nasadenia síce prijímali vlastné opatrenia, ale vo väčšine prípadov mali podobný charakter ako u nás na Slovensku. Smerovali najmä k minimalizácii pohybu osôb, k zabezpečeniu primeraných odstupov medzi jednotlivcami, nevyhnutnosťou bolo

nosenie ochranných rúšok či dezinfekcia. V priestoroch operácií sme museli obmedziť styk s občanmi domovských krajín. Keďže jedným z opatrení prijatých v ozbrojených silách bolo aj obmedzenie výcviku, nemohli sme docvičiť jednotky pripravované na nasadenie v operáciách Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku a Rolute Support v Afganistane, a teda ich ani vystriedať v plánovaných termínoch, a preto sme rozhodli o odložení rotácií. Všetky kľúčové úlohy však vojaci v misiách a operáciách naďalej kontinuálne plnili.

Ako tieto obmedzenia zvládli?

Absolútna väčšina bravúrnym spôsobom. Samozrejme, každý z nás zvýšený tlak situácie vníma inak. Dokázali sme akceptovať niekoľko žiadostí na individuálne prerotovanie, keďže zopár jednotlivcov muselo akútne riešiť situáciu doma v rodinách. Môžem jednoznačne povedať, že absolútna väčšina našich vojakov v zahraničí zvládla všetky obmedzenia na profesionálnej úrovni a bez zaváhania.

V akom štádiu je príprava najbližších rotácií?

Čo sa týka operácie Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku, už koncom mája sme vystriedali malú časť personálu, podobne aj v druhej polovici júna. Najbližšie budeme do konca augusta striedať personál v operáciách Rolute Support v Afganistane, do konca leta to bude aj v operácii EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine. Koncom septembra bude na rade Cyprus.

Stíhate výcvik a prípravu?

Len čo nám situácia umožnila vykonávať docvičenia, ktoré boli pre Covid-19 zastavené, tak sme sa rozbehli plnou parou na doladenie nevyhnutných spôsobilostí pre jednotlivé misie.

Aj keď, samozrejme, rozkaz je rozkaz, zaregistrovali ste pokus vojakov radšej ostať doma ako vycestovať do misií?

Nemám také informácie, že by sa niekto chcel pre možnú druhú vlnu nejako vyhnúť nasadeniu v zahraničí. To nie je otázka dňa.

S alternatívou druhej vlny Covid-19 však zrejme rátate...

Samozrejme, vždy sa pripravujeme na najhorší scenár, a preto rátame aj s druhou vlnou. Je lepšie byť pripravený ako prekvapený. Charakter prípadného nasadenia by závisel od toho, aká stratégia riešenia situácie by sa prijala na úrovni vedenia štátu. Preto sa musíme pripraviť na viacero alternatív. Verím, že nám vydrží energia a entuziazmus, ktoré vojaci predviedli na jar, za čo si vyslúžili uznanie od celej spoločnosti.

Zhovárať sa: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement

TÉMA

NFIU

adaptér na posilnenie bezpečnosti

„Styčný tím pre integráciu síl NATO (NFIU) na Slovensku je významným príspevkom k bezpečnosti Slovenska a kolektívnej obrane Aliancie,“ zdôraznil minister obrany Jaroslav Nad', keď 19. mája spolu s ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí Ivanom Korčekom navštívil sídlo NFIU v bratislavských Vajnoroch.

Ministri obrany a zahraničných vecí na májovej návšteve NFIU

Jednotka NFIU dislokovaná na Slovensku bola oficiálne aktivovaná 1. septembra 2016, od 1. januára 2017 pracovala v režime takzvanej počiatočnej spôsobilosti (Initial Capability). Po komplexnej príprave, previerkach a certifikačnom cvičení záverečnú deklaráciu plnej spôsobilosti (Full Capability) podpísali 18. mája 2017 s účinnosťou od 1. júna. Jednotka je v priamej podriaďenosti Mnohonárodného zboru NATO severovýchod v poľskom Štetíne, ten je v priamej zodpovednosti Spojeneckého veliteľstva spojených síl v Brunssume a ešte vyššou štruktúrou je SHAPE, teda Supreme Headquarters Allied Powers Europe – Hlavné veliteľstvo spojeneckých síl v Európe. Slovenské NFIU má na svojej úrovni štatút jedného z aliančných veliteľstiev a jeho slovenský veliteľ plukovník Peter Brauner velí 37 vojakom z ôsmich krajín. Slovákov je 21, z toho sú dve ženy.

Korene

Prvý veliteľ NFIU plukovník Jozef Zekucia zvykol hovoriť, že v prípade ohrozenia a nevyhnutnosti nasadiť aliančné ozbrojené sily na obranu Slovenska bude NFIU pôsobiť ako adaptér. Taký, ktorý silu a energiu koalíčných partnerov veľmi rýchlo a presne prepojí s domácou sieťou. Teda so štruktúrami našich ozbrojených síl, ako aj iných silových rezortov či ďalších štruktúr štátu. Vráťane ministerstiev dopravy, zdravotníctva a podobne. „Úlohou NFIU je v prípade ohrozenia zabezpečiť, aby Slovensko dokázalo

ich vytvorenia. Veď od schválenia zámeru na summite Aliancie vo Walese v septembri 2014 po aktiváciu tímov v Poľsku, Lotyšsku, Estónsku, Litve, Bulharsku a Rumunsku už od 1. septembra 2015 prešiel iba rok. Vytvorenie týchto jednotiek pritom vychádzalo z Akčného plánu pripravenosti NATO (Readiness Action Plan). Ten vznikol na summite vo Walese ako reakcia na zmenu bezpečnostného prostredia najmä na východných hraniciach Aliancie. Cieľom malo byť posilnenie kolektívnej obrany v súlade s medzinárodnými záväzkami a stála viditeľnosť NATO v regióne.

Slovensko sa spolu s Maďarskom zapojili do realizácie uvedenému zámeru v tzv. druhej vlne. „Naše organizačné jadro na výstavbu tímu malo na začiatku štyroch slovenských dôstojníkov a jedného poddôstojníka,“ spomenul na jeseň 2015 Jozef Zekucia, dnes už plukovník v zálohe a aktuálne národný riaditeľ pre vyzbrojovanie. Dodal: „Na začiatku bolo našou hlavnou úlohou pripraviť podmienky na prijatie zahraničného personálu vrátane príslušného materiálo-technického zabezpečenia. Znamenalo to vybrať v areáli vajnorských kasární príslušnú budovu a realizovať v súlade s platnými štandardmi NATO potrebné rekonštrukčné úpravy. A to od stavebných prác a základného vybavenia nábytkom až po zabezpečenie komunikačnými a informačnými technológiami v príslušnom režime. Prostriedky na rekonštrukciu budovy boli hradené zo spoločného fondu NATO.“ A hoci sa na otvorení NFIU vo Vajnoroach 24. januára 2017 zúčastnili okrem slovenských národných autorít napríklad

priať na svojom území spojeneckú armádu, ktorá posilní naše ozbrojené sily pri obrane Slovenska,“ vysvetlil jednou vetou minister obrany Jaroslav Naď. „Prítomnosť styčného tímu na Slovensku potvrdzuje, že v prípade krízy nám naši spojenci prídu pomôcť obrániť náš štát. Členstvo v NATO pre Slovensko znamená takú úroveň bezpečnosti a stability, ktorú mu nemôže v súčasnosti zaradiť žiadna iná alternatíva,“ dodal minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok.

Vysoká dôležitosť jednotiek NFIU bola zo strany NATO zrejmá aj rýchlosťou

Pravá ruka

„Keď sa ku mne dostala informácia, že je možné prihlásiť sa na výber do NFIU, okamžite som vedel, že je to pre mňa veľmi zaujímavé z profesionálneho aj z osobného hľadiska,“ konštatoval zástupca veliteľa NFIU podplukovník Marek Štětina. Dôstojník, ktorý má za sebou kariéru prevažne v logistických pozíciách českej vojenskej zdravotníckej služby, počas ktorej často úspešne spolupracoval aj so slovenskými zdravotníkmi, sa totiž narodil na Slovensku a tu má aj podstatnú časť rodiny. Dokonca aj vojenskú kariéru začal na Slovensku, na Vojenskej strednej odbornej škole v Nitre. Zaujímavosťou je, že sa tu po vyše 25. rokoch stretol so svojím vtedajším spolužiakom, ktorý takisto slúži v NFIU.

„Ako u väčšiny zástupcovských pozícií, aj moja funkcia spočíva predovšetkým v tom, že som pravá ruka veliteľa, priamo riadim Command Group, teda skupinu velenia. V čase veliteľovej neprítomnosti musím byť schopný zabezpečiť plnohodnotný chod NFIU,“ odpovedal nám na otázku, čo je jeho funkčnou náplňou. NFIU v Bratislave je síce jeho prvým

vyslaním do štruktúr NATO, ale skúseností z medzinárodného prostredia má viacero, napríklad z misií v Afganistane, ako aj z rôznych medzinárodných vojenských cvičení. „Na jednej strane má človek v medzinárodnom prostredí možnosť lepšie spoznať príslušníkov iných národov, ich myslenie či vojenské návyky, na druhej strane býva zladenie práce niekedy zložitejšie. Tu v NFIU navyše pomerne často dochádza k rotácii personálu, čiže neustále sme v procese učenia a zlepšovania vecí. Vychádzame však veľmi dobre a spoločnú reč sa nám darí nachádzať bez problémov,“ dodal podplukovník, ktorý v NFIU slúži od 1. augusta 2019.

Právna podpora

Nadporučíčka JUDr. Mária Blehová patrí v NFIU k najmladším príslušníkom, ale oblasť jej pôsobenia je mimoriadne dôležitá. „Právny poradca v NFIU má v istom zmysle zdvojenú úlohu, keďže NFIU je podľa medzinárodných zmlúv definované ako vojenský orgán NATO, zaradený v štruktúre síl NATO, a ako medzinárodné vojenské ústredie. Preto na jednej strane plním rôzne úlohy právneho poradcu a poskytujem podporu veliteľovi a príslušníkom NFIU ohľa-

námestník generálneho tajomníka NATO pre verejnú diplomaciu Tacan Ildem či veliteľ spojeneckých síl NATO generál Salvatore Farina, na rozdiel od ostatných krajín sa uskutočnilo takpovediac za zatvorenými dverami, čiže bez priamej účasti médií. „Ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo obrany a NFIU majú fungovať ako trojuholník a spoločne spolupracovať, organizovať verejné podujatia a spolu s mimovládny sektorom jasne komunikovať pozíciu Slovenska,“ zdôraznil celkom nový smer aj v tejto oblasti Jaroslav Naď.

Recertifikácia

„Po troch rokoch bude na jeseň realizovaná recertifikácia NFIU. Jej obsahom bude zhodnotenie operačnej pripravenosti. Ide o preverenie pripravenosti a schopnosti zabezpečovať plnenie celého spektra základných úloh tak, ako to má NFIU definované v smerniciach NATO,“ avizoval plukovník Peter Brauner, veliteľ jednotky. „V súčasnosti prebieha veľmi intenzívny výcvik našich príslušníkov. Okrem rôznych zdokonaľovacích kurzov a prípravy nás čaká séria vnútorných integrálnych cvičení. Vyvrcholením prípravy bude samotná recertifikácia, respektíve reevaluácia na konci októbra. Na jej realizáciu bude využité aj mnohonárodné cvičenie Slovenský štít 2020,“ dodal.

Posúdenie celej škály schopností bude spočívať napríklad v administratívnej kontrole vnútorných pravidiel a postupov činností, ale aj v kontrole pripravenosti, vycvičenosti a schopnosti rýchlej reakcie na meniacu sa situáciu počas spomínaného cvičenia, a to všetko v korelácii so štandardmi NATO. Preverí funkcionality pohotovostných skupín, ktoré vyčleňuje v prípade nasadenia síl rýchlej

reakcie Aliancia na území Slovenska. A o aké skupiny ide? „V prípade potreby vytvárame napríklad spoločnú koordinačnú pohotovostnú skupinu a mobilné styčné tímy, ktoré sú schopné 24 hodín denne sedem dní v týždni monitorovať a analyzovať situáciu na území Slovenska, vyhodnocovať stav a plynulosť prepravy a rozmiestňovania jednotlivých komponentov NATO na území našej republiky a riešiť prípadné požiadavky jednotiek a veliteľstiev NATO alebo Ozbrojených síl SR tak, aby sa presuny a rozmiestnenie aliančných síl realizovali podľa plánov čo najrýchlejšie a najefektívnejšie.“

Vzťahy a komunikácia

Plukovník Peter Brauner je ostrieľaný profesionál, v ozbrojených silách pôsobí už viac ako 30 rokov. Slúžil v rámci vojenského stredného školstva, v oblasti protivzdušnej obrany, má za

Veliteľ NFIU plk. Peter Brauner

dom slovenského právneho poriadku, ale musím byť pripravená poskytovať poradenstvo aj v oblasti medzinárodného a operačného práva a mať vedomosti o direktívach a predpisoch NATO. Priznávam, že zosúladiť toto špecifické postavenie NFIU, povinnosti a nariadenia, ktoré nám vyplývajú z legislatívy NATO a našich nadriadených veliteľstiev, s právnymi predpismi Slovenskej republiky ako hostiteľskej krajiny pre NFIU niekedy nie je vôbec jednoduchá úloha,“ usmiala sa npr. Blehová, ktorá pôsobí ako Legal Advisor v NFIU výše dvoch rokov, pričom v uniforme slúži už piaty rok. Po absolvovaní Právnickej fakulty Trnavskej univerzity najskôr pracovala dva roky ako právnik v sekcii legislatívy a práva MO SR, kde sa nakoniec aj rozhodla vstúpiť do ozbrojených síl. Pozícia v NFIU je jej prvou profesionálnou skúsenosťou so štruktúrami NATO. „Možnosť pôsobiť v medzinárodnom prostredí je pre mňa osobne veľkým benefitom najmä preto, že sa tu stále učím nové veci, a keďže oficiálnym jazykom NFIU je angličtina, veľkým plusom pre

mňa je aj dennodenná komunikácia v cudzom jazyku,“ oceňuje vojenská právnička.

Špecifiká personalistiky

Kapitán Ionuț Daniel Gorgovan vycestoval z Rumunska na Slovensko viackrát aj súkromne, no túto jar sa aj pre Covid-19 zdržiaval prevažne v služobných priestoroch. Ako náčelník personálneho oddelenia NFIU neraz zladuje špecifiká služby v národných armádach s aliančnými. Keď sme sa ho opýtali na konkrétny príklad, odpovedal: „Sú to trebárs dovolenky či spôsob, akým si vojaci čerpajú náhradné voľná za prácu nadčas na cvičeniach. Tu postupuje každý národ podľa vlastných pravidiel, ktoré má zavedené vo svojich armádach, no vždy sa dokážeme zladiť.“ Dôstojník, ktorý pôvodne začínal ako veliteľ batérie protitankovej jednotky, už pôsobil v rámci Mnohonárodnej divízie NATO juhovýchod v Rumunsku, no Slovensko je jeho prvou zahraničnou destináciou: „Každá armáda

Slovenské NFIU bolo otvorené v januári 2017

sebou viaceré funkcie v generálnom štábe a aj skúsenosti z práce vojenského poradcu v Stálej delegácii SR pri NATO v Bruseli. Bol tiež vedúcim národného styčného tímu SR pri strategickom veliteľstve NATO pre transformáciu v americkom Norfolku, pričom bol zároveň poverený zastupovať OS SR aj pri americkom spojeneckom veliteľstve United States Central Command v Tampe na Floride. Práve toto veliteľstvo totiž riadi operácie na Blízkom východe vrátane Afganistanu. Veľmi dobre teda vie, že pre jeho medzinárodnú jednotku sú kľúčové vzťahy: „Teší ma prehlbujúca sa spolupráca s generálnym štábom, ako aj s ministerstvom obrany. Úspešné zabezpečenie splnenia úloh NFIU je podmienené aj intenzitou našej spolupráce s ďalšími vládnymi a mimovládnymi organizáciami na Slovensku. V niektorých prípadoch ide o ich samotné naštartovanie v čo najkratšom čase,“ prízvukoval plk. Brauner. Od vzniku NFIU nielen na Slovensku,

ale aj v ostatných siedmich členských krajinách NATO na východnej hranici Aliancie došlo postupne k zvyšovaniu rozsahu plnených úloh. Jedným z poslání NFIU je totiž priama spolupráca aj na úrovni ďalších ministerstiev, ktoré majú v pôsobnosti úlohy v kontexte obrany štátu a s tým súvisiace krízové riadenie. „Začínáme intenzívnejšie komunikovať s mimovládnymi organizáciami. Najmä s tými, ktoré sa venujú problematike bezpečnostného prostredia v regióne. Pozornosť sústreďujeme na rozvíjanie vzťahov a komunikáciu s verejnosťou, ktorej cieľom je podpora strategickkej komunikácie NATO. V súčasnosti sme pravidelne svedkami rôznych dezinformačných kampaní namierených proti NATO a jeho významu, preto je nevyhnutné otvorene a transparentne vysvetľovať úlohy a poslanie Aliancie. No a tiež benefity, ktoré pre Slovenskú republiku vyplývajú aj z toho, že má na svojom území malé aliančné veliteľstvo, akým je NFIU na Slovensku.“

Pripravenosť a satisfakcia

„Jednotka na integráciu síl NATO sa stala neoddeliteľnou súčasťou nášho vojenského života. Jej príslušníci sa pravidelne zúčastňujú na plánovacích procesoch OS SR, podieľajú sa na podpore vojenských cvičení a zároveň zabezpečujú koordináciu aliančných aktivít vo východnom krídle NATO. Pre príslušníkov OS SR je to tiež veľká príležitosť získavať skúsenosti v medzinárodnom prostredí, v tomto prípade priamo na našom území, v každodennom kontakte so zahraničnými partnermi. Ako významný strategický úspech musím spomenúť aj veľmi úspešnú veliteľskú konferenciu OS SR s účasťou predsedu Vojenského výboru NATO

Príslušníci NFIU na Lešti

má určité personálne špecifiká, ktoré musím obsiahnuť a v NFIU zahrnúť do personálnej práce. Je to pre mňa obrovská výzva, no som veľmi rád, že slúžim v NATO a obzvlášť na Slovensku.“

Precízny administratívny systém

Nadrotmajsterka Ivana Hanuljaková pôsobí v pozícii starší pomocník oddelenia operačného plánovania, výcviku a „Lessons Learned“. Čo si pod tým má bežný smrteľník predstaviť? „Všetku prácu, ktorá súvisí s administratívou oddelenia. Ide skôr o podpornú koordinačnú a administratívnu činnosť pre naše oddelenie. Zahrňa to široký komplex činností spojených s chodom oddelenia, prípravou jeho zamestnaní a akékoľvek ďalšie úlohy, ktoré prídu.“

Nadrotmajsterka Hanuljaková skončila v roku 1993 práporčícku školu v Novom Meste nad Váhom a jej prvou pozíciou bola veliteľka rádiového družstva 1. prieskumného práporu, ktorý bol dislokovaný práve vo Vajnorochoch, kam sa po viac ako štvrtstoročí vrátila. Už v 90. rokoch slúžila v bývalej Juhoslávii, potom na letisku v Kuchyni ako pomocníčka riadiaceho letovej prevádzky, v roku 2003 odišla na päť rokov do Stálej

delegácie SR pri NATO v Bruseli a vzápätí pracovala celú dekádu na ministerstve obrany. Keďže mala na starosti register utajovaných skutočností, predpokladali sme, že v administratíve je ako doma. „Myslím si, že presná a systematická som bola aj predtým. No až v NFIU som pod vedením môjho nemeckého nadriadeného spoznala,

čo je to nemecká dôsledná precíznosť. Takže áno, stále je kam sa posunúť,“ uznanlivo sa usmiala a dodala: „Po vzniku NFIU som vždy chcela slúžiť v tejto jednotke. Keď prišla ponuka, neváhala som. Momentálna funkcia bola pre mňa dosť výzvou, keďže som dlhé roky pracovala skôr v administratívnej oblasti. No som organizačný typ, takže som sa v nej našla a musím povedať, že táto práca ma skutočne veľmi baví. Je to o ďalších skúsenostiach z medzinárodného prostredia, stále sa tu niečo deje, úlohy sa riešia systémovo, koncepčne a s rozvahou. No a keďže sa medzi mojimi kolegami cítim dobre pracovne aj osobne, môžem si len blahoželať, že mám tú česť pracovať v NFIU.“

NFIU koordinuje s OS SR aj prepravu cvičiacich vojakov NATO

z roku 2019, ktorú sa nám podarilo zorganizovať práve v priestoroch NFIU,“ vyjadril sa na margo pokračujúcej spolupráce náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko.

„Pod velením Mnohonárodného zboru severovýchod v Štetíne pôsobia NFIU v Estónsku, Litve, Lotyšsku, Poľsku, Maďarsku a na Slovensku. Spoločnému veliteľstvu NATO v Neapole sú podriadené tie v Bulharsku a v Rumunsku. Spolupráca s ostatnými NFIU sa realizuje na rôznych úrovniach. Osobne som s veliteľmi ostatných NFIU v intenzívnom kontakte. Stretávame sa na oficiálnych

rokovaniach napríklad v rámci pravidelných veliteľských konferencií, pričom počas pandémie Covid-19 hrali prím videokonferencie,“ poznamenal plk. Peter Brauner. Spomenul tiež, že v období pandémie boli síce niektoré aktivity, najmä tie výcvikové, značne redukované, ale základná úloha všetkých NFIU, a to pripravenosť zabezpečiť splnenie úloh v kontexte kolektívnej obrany, ostala zachovaná. Aj preto sieť vytvorených NFIU hodnotí ako zmysluplnú a funkčnú, podporujúcu celkový systém velenia a riadenia v NATO. A to skúsenému veliteľovi prináša najväčšiu satisfakciu.

Americký náčelník oddelenia komunikačných systémov NFIU pplk. Hasan Abdul-Mutaka v stánku My sme NATO na leteckých dňoch SIAF 2019

Operačné plánovanie

Podplukovník Jörg Warstat pred príchodom do Bratislavy pôsobil mimo svojej domoviny aj v nemeckom národnom podpornom elemente vo Veľkej Británii či v aliančnom Centre výnimočnosti pre civilno-vojenskú spoluprácu v Holandsku.

Jeho pôvodnou vojenskou odbornosťou je delostrelectvo, v NFIU má funkciu náčelníka oddelenia operačného plánovania, takže má na starosti výcvik, cvičenia či operácie. Ako sa však dalo cvičiť cez obdobie Covid-19? „Samozrejme, pandémia mala vplyv nielen na naše tréningové aktivity, ale aj na všetky operácie v rámci NATO. Usilujeme sa však dobehnúť to, čo sme zameškali, takže sme zrýchlili,“ ozrejmil podplukovník, ktorý sa v čase nášho stretnutia vrátil z porady s predstaviteľmi Generálneho štábu OS SR. „Plánovali sme možnosti ešte intenzívnejšieho zapojenia NFIU do jesenného cvičenia Slovenský štít 2020.“ Úlohou NFIU je aj v rámci tohto cvičenia vystupovať ako prvotná

Výstup z tieňa

O etablovaní slovenského NFIU sme sa rozprávali aj s jeho prvým veliteľom, dnes už plukovníkom v zálohe a národným riaditeľom pre vyzbrojovanie Jozefom Zekuciom.

Čo predchádzalo otvoreniu NFIU?

Celý koncept vznikol ako reakcia na zmenu bezpečnostného prostredia, ktorá nastala po anexii Krymu zo strany Ruskej federácie.

V priebehu dvoch rokov Aliancia výrazne prehodnotila bezpečnostnú situáciu a jedným z jej opatrení bolo aj vytvorenie NFIU v rámci krajín východného krídla NATO.

Keď hovoríme konkrétne o Slovensku?

V priebehu jeden a pol roka došlo u nás k vybudovaniu medzinárodnej organizácie takpovediac na zelenej lúke. Mali sme už istú skúsenosť s vybudovaním Centra výnimočnosti pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov v Trenčíne, ale budovanie NFIU bolo diametrálne odlišné. Začínajúc úpravami legislatívy, vytvorením podmienok pre zahraničný personál, zakomponovaním NFIU do procesov a komunikácie s ministerstvom obrany, generálnym štábom či inými organizáciami. Bolo to obrovské množstvo rokovaní nielen zo strany NATO, ktoré k nám vysielalo svoje pracovné skupiny, aby sme dokázali celý koncept dotiahnuť do reality, ale aj od nás smerom k rôznym inštitúciám na Slovensku.

Čo vyšlo, čo nevyšlo?

Vzhľadom na to, že NFIU bolo otvorené, certifikované a začalo plniť úlohy v súlade s plánom, myslím si, že v hlavných kontúrach sme splnili to, k čomu sme sa zaviazali.

Aké bolo otvorenie?

Samotné otvorenie NFIU bola z môjho pohľadu katastrofa, pretože Slovenská republika a rezort obrany nevyužili jedinečnú možnosť prezentovať na patričnej úrovni svoje úsilie ani medzinárodnej komunite, ani domácej verejnosti. Pravda, do Vajnôr prišli vysokopostavení zástupcovia NATO či predsta-

kontaktná inštitúcia medzi hostiteľskou krajinou a armádou zo štátu Aliencie. „Všetci vedia, kam sa majú obrátiť, pričom naši príslušníci budú zapojení priamo do scenára cvičenia,“ avizoval pplk. Warstat, ktorý v rámci služby v NFIU oceňuje najmä mnohonárodnosť prostredia: „Keďže príslušníci NFIU pochádzajú z viacerých krajín, každý z nás si do Bratislavy priniesol svoj kúsok tradície a rôznorodosti. Naučiť sa pracovať s týmito národnými a kultúrnymi špecifikami v našich mentalitách považujem za osobný prínos v podobe vzájomného pochopenia a osobného nadväzného, ale aj za profesionálnu výzvu. Po tom, čo sme mali možnosť vidieť v minulom desaťročí na Ukrajine a na Kryme, je zrejme, ako veľmi je dôležité, že krajiny Aliencie držia spolu a tak si udržiavajú silnú obranyschopnosť k ochrane nášho severoatlantického priestoru. Jednou z našich hlavných úloh v NFIU je aj to, aby sme ukázali prítomnosť Aliencie na Slovensku a jej dôležitosť,“ vrátil sa k dôležitej téme. Na záver pplk. Warstat ešte odpovedal na otázku, ako hodnotí spoluprácu rezortu obrany a ozbrojených síl s NFIU: „V súčasnosti si myslím, že by ani nemohla byť lepšia.“

vitelia vojenského diplomatického zboru, no zo všetkých ôsmich sme ako jediní NFIU boli otváraní bez prítomnosti novinárskej obce, a teda aj verejnosti. Nehovoriac o tom, že v niektorých štátoch bolo otvorenie NFIU prezentované s veľkou dôstojnosťou v centre hlavných miest.

A samotný rozbeh?

Takmer nič nebolo jednoduché, ale bolo pre nás výzvou, aby sme to zvládli. Pokiaľ ide o materiálnu podporu ministerstva obrany či NATO, tu bola ústretovosť, podobne ako v personálnej oblasti. No hoci boli na pozície v NFIU vyberaní z našich ozbrojených síl a aj zo strany zahraničných partnerov prioritne ľudia so skúsenosťami s prácou v medzinárodnom prostredí, nie vždy všetko spočiatku klapalo ideálne. No myslím si, že sme sa s tým vyrovnali dobre.

Vy sám ste už v rokoch 2005 až 2008 pôsobili v štruktúrach NATO v spojeneckom veliteľstve, pozemnom komponente v nemeckom Heidelbergu, pričom šesť mesiacov z tohto obdobia ste boli nasadený na veliteľstve ISAF v Kábule. V roku 2010 ste boli veliteľom posledného 16. slovenského vojenského kontingentu v KFOR

v Kosove a z rokov 2013 – 2014 máte za sebou aj misiu OSN na Cypre v pozícii styčného dôstojníka veliteľstva UNFICYP na Cypre pre turecké sily, takže čo pre vašu vojenskú kariéru znamenalo velenie NFIU?

S odstupom času môžem povedať, že jej vyvrcholenie. Význam NFIU bol u nás často neprávom недоceňovaný. Veliteľ NFIU je však v krajinách na východnej hranici NATO vnímaný ako najvyšší predstaviteľ Aliancie na území daného štátu. Som hrdý, že sa mi jednotku vďaka spolupráci s ďalšími kolegami podarilo „naštartovať“, že sme zvládli všetky náročné úlohy pri certifikácii a samotnom rozbehu.

Prečo ste sa z tejto pozície rozhodli odísť do civilu?

Je to ťažká otázka, nechcem ju veľmi otvárať. Ako som už povedal, pri budovaní NFIU sme mali na domácej rezortnej pôde podporu, ale potom bolo nedocenené, možno nepochopené a držané takpovediac čo najviac v tieni. Mojou úlohou však bolo kontinuálne a dynamicky prezentovať jeho činnosť verejnosti. Po určitom čase to dospelo do štádia, že už nebol priestor doma zdôvodňovať, že chceme svoje úlohy, za ktoré ma z medzinárodných štruktúr oceňovali, plniť na sto percent.

Bola to otázka profesionálnej hrdosti?

Bolo by to na dlhšie, ale môžeme to vnímať aj takto.

Ako vnímate činnosť NFIU dnes?

Podľa mňa sa ešte stále usiluje dostať z tlaku, z toho ztláčania do tieňa, čím trpelo v podstate od svojho vzniku. Ťažisko ich činnosti musia hodnotiť iní, no aj ja, hoci už stojím bokom, si myslím, že robia skvelú prácu. Čaká ich ešte veľa úloh, aby sa dostali do zorného poľa verejného záujmu. Aby boli na očiach, aby vysvetľovali, prečo tu sú – a že sú pre Slovensko prínosom, nie bremenom. Vzhľadom na to, že nové vedenie rezortu má k významu a pozícii NFIU diametrálne odlišný prístup, pevne verím, že postupne sa im podarí rozbehnúť aj tieto procesy.

Tému pripravil: Pavol Vitko

Foto: autor, Ivan Kelement a archív NFIU

Otvorenosť a transparentnosť

Pôvodne bol expertom v oblasti vojenskej chémie, neskôr sa problematike RCHBO venoval na Veliteľstve Pozemných síl OS SR či na ministerstve obrany v Slovenskom verifikačnom centre, má za sebou funkcie na generálnom štábe v rámci medzinárodného krízového manažmentu a naposledy bol vyslaný do pozorovateľskej misie UNTSO na Blízkom východe. Aktuálne major Tomáš Daňo využíva predovšetkým svoje skúsenosti z rokov 2009 až 2011, keď pôsobil ako vojenský hovorca misie UNFICYP na Cypre. V NFIU je totiž dôstojníkom pre styk s verejnosťou. „Napriek tomu, že som viacerých príslušníkov NFIU poznal, mal som o vnútornom fungovaní tejto aliančnej štruktúry na našom území relatívne zúžený obraz. Z predchádzajúcich skúseností v oblasti medzinárodnej vojenskej spolupráce a nasadení viem, že práca v medzinárodnom prostredí môže mať aj svoje úskalia. O to viac si cením kolegiálnu a súdržnosť, ktorú v našej jednotke máme a udržiavame.“ V súvislosti s NFIU sa však dostal aj do úzkych. Kedy to bolo? „Pri otváraní ceremoniáli NFIU v roku 2017 som bol určený ako styčný dôstojník za MO SR sprevádzať najvyšších predstaviteľov NATO, jeho excelenciu pána Tacana Ildema a generála

Salvatore Farinu. No a v úvode ceremónie som im nedokázal odpovedať na celkom jednoduchú otázku: Kde sú novinári? Tí boli totiž zastavení na hlavnej bráne do vajnovských kasární a na slávnostné otvorenie sa nedostali...“ Pritom prezentácie činnosti NFIU sú jednou z nosných oblastí nielen tejto aliančnej štruktúry. „Otvorenosť a transparentnosť sú základné hodnoty NATO ako celku. Aliancia si dlhodobo, no najmä posledných pätnásť rokov buduje na jednotlivých veliteľstvách štruktúry špecializované na komunikáciu vrátane tej strategickej. Aj my začíname od koncepcií a plánovania cez mediálne pokrytie informačných aktivít pre verejnosť až po prácu so sociálnymi médiami. Práve v oblasti informačného prostredia sociálnych médií je to celkom iné ako pred desiatimi rokmi. Informačné technológie a verejná dostupnosť ich nástrojov sa rozvíjajú generačnými skokmi so všetkými sociálnymi a spoločenskými vplyvmi na náš bežný život. Som rád, že do týchto procesov môžem vstupovať aj profesionálne, no zároveň je to pre mňa veľká výzva.“

Veľryby z lietadlových lodí

Aj americké námorníctvo malo počas studenej vojny strategické bombardéry. Operovali dokonca z lietadlových lodí. Douglas A-3 Skywarrior bol počas celej svojej kariéry, ktorá trvala 35 rokov, najväčším typom na palubách nosičov lietadiel. Drobčekom nebol ani North American A-5 Vigilante, ktorý ho mal nahradiť.

Po prvých úspechoch s palubnými lietadlami s prúdovým pohonom sa americké námorníctvo rozhodlo posunúť hneď o niekoľko úrovní vyššie. V roku 1948 zverejnilo požiadavky na strategický prúdový bombardér s dlhým doletom, ktorý by operoval z lietadlových lodí s nákladom 4 500 kg konvenčných alebo jadrových bômb. Zareagovalo osem výrobcov lietadiel, väčšina z nich však zo súťaže postupne odpadla. Stroj mal totiž operovať z plánovaných lietadlových lodí triedy United States, ktoré boli výrazne väčšie, a preto mal mať maximálnu vzletovú hmotnosť 45 ton. Námorníctvo však požiadavky stále menilo, čo dizajnérov frustrovalo. Vo firme Douglas začali tušiť, že vývoj triedy United States nakoniec zrušia (čo sa aj stalo), a projektovali svoje lietadlo na maximálnu vzletovú hmotnosť 31 ton, aby mohlo operovať aj z jestvujúcich

plavidiel. To sa ukázalo ako úspešný ťah. V roku 1952 prototyp absolvoval prvý let a v roku 1956 ho zaradili do služby. Pri testoch vyskúšali aj vzlet s preťaženým lietadlom a hmotnosť 34 ton vtedy stanovila rekord pre štart z lietadlovej lode.

Lietadlo malo rozmerný trup s konvenčnými tvarmi, šípovité krídlo s uhlom 36 stupňov a s hornoplošným usporiadaním a dva motory v gondolách pod krídlom. Pôvodne malo trojčlennú posádku v kvapkovitej kabíne na vrchu trupu. Pilot a bombometník/navigátor sedeli vedľa seba, chrbtom k nim sedel strelec. Ten diaľkovo ovládal dvojicu kanónov kalibru 20 mm vo vežičke na chvoste. V bombovej šachte v trupe stroj uniesol až 5 400 kg výzbroje. Maximálna rýchlosť bola 980 km/h. Pre svoje nevelmi štíhle tvary a veľkú hmotnosť získal stroj prezývku Veľryba, ktorá mu vydržala do konca kariéry.

Nemohli sa katapultovať

Kuriózne bolo, že stroj v rámci úspory hmotnosti nedostal vystreľovacie sedadlá. Posádka mala v prípade problémov vyskočiť cez špeciálny tunel v trupe. Keďže pôvodné označenie podľa námornej klasifikácie bolo A3D, posádky si ho veľmi rýchlo vysvetlili ako All 3 Dead, čiže „všetci traja mŕtvi“.

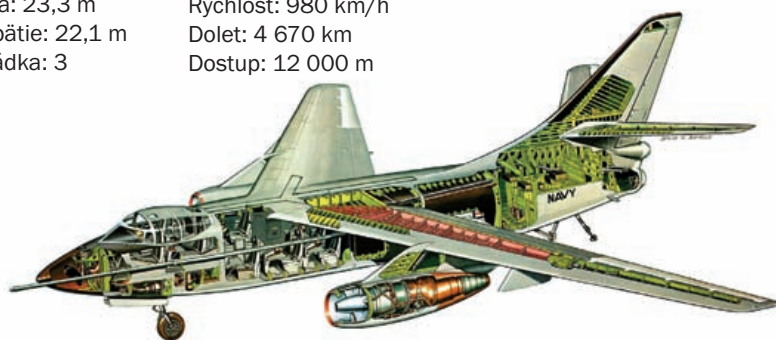
V strategickej úlohe tvorili Skywarrior výzbroj 12 útočných jednotiek, ktoré mali v prípade potreby vykonať úder jadrovými zbraňami. Po roku 1964 však námorníctvo od koncepcie leteckých nukleárných úderov upustilo a sústredilo sa na používanie strategických zbraní z ponoriek. Počas vojny vo Vietname podnikali spočiatku aj nálety s konvenčnými bombami, najčastejšie s hmotnosťou 910 kg. Viac sa však uplatnili v nových úlohách. Pod označením EA-3B a ERA-3B sa ukrývali

A-3 Skywarrior

Dĺžka: 23,3 m
Rozpätie: 22,1 m
Posádka: 3

Rýchlosť: 980 km/h
Dolet: 4 670 km
Dostup: 12 000 m

verzie na elektronický prieskum a elektronický boj. Na mieste pôvodnej bombovej šachty niesli prístroje a ich štvorčlennú obsluhu. Počet členov posádky tak narástol na sedem. Stroje slúžili najmä na rušenie radarov severovietnamskej protivzdušnej obrany. RA-3B bola prieskumná verzia, ktorá sa uplatnila pri kartografickom snímkaní dovtedy nezmapovaných oblastí Vietnamu i susedných krajín. V noci zasa s pomocou infračervených prístrojov sledovali pohyby nepriateľských vojsk v džungli. Veľmi užitočná bola tankovacia verzia KA-3B, ktorá dopĺňala palivo útočným lietadlám. Vo verzii EKA-3BV niesla aj prístroje na rušenie radarov, a tak počas svojich misií zabíjala dve muchy jednou ranou.

Skywarriorov postavili spolu 282. Okrem námornej verzie vyvinul Douglas aj typ B-66 Destroyer pre americké letectvo. Tých vyrobili ďalších 294. Najväčšou odlišnosťou pozemnej verzie bolo použitie vystreľovacích sedadiel pre posádku. Vo Vietname tiež slúžili prevažne vo verzii na elektronický boj, najčastejšie lietali ako podpora bombardovacích misií strojov F-105. Destroyery vyradili v roku 1975, no námorný Skywarrior sa udržal v službe veľmi dlho. Posledné kusy strojov EA-3B sa dočkali misií ešte počas prvej vojny s Irakom. Vyradené boli v septembri 1991. Pôvodne ich mal nahradiť nový typ North American Vigilante, ten však nevydržal tak dlho.

Nový Vigilante

Nový palubný strategický bombardér začala vyvíjať firma North American Aviation v roku 1953 z vlastnej iniciatívy. Jej projekt zaujal velenie námorníctva a v roku 1956 dostali kontrakt. Stroj absolvoval prvý let v auguste 1958 a do služby ho zaradili v júni 1961. Patril tiež k najväčším a najťažším lietadlám, aké kedy operovali z lietadlových lodí. No kým jeho predchodca si vyslúžil prezývku Veľryba, Vigilante mnohí dodnes považujú za najväčšieho elegána v americkom námornom letectve. Mal dlhý štíhly trup a motory boli umiestnené po jeho bokoch. Šípovité krídla mali meniteľnú geometriu. Na konte mal tiež viacero rýchlostných a výškových rekordov. Pozoruhodný je najmä rekord dosiahnutý 13. decembra 1960. Komander Leroy Heath a poručík Larry Monroe vtedy s nákladom 1 000 kg dosiahli výšku 27 874 m. Predchá-

dzejúci rekord pokorili o 6,4 km. Posádka na hranici bežného dosahu dosiahla maximálnu rýchlosť 2,1 machu a vzápätí pilot prudko potiahol riadiacu páku k sebe. Lietadlo vystrelilo dohora a vďaka svojej rýchlosti stúpalo ako projektil po balistickej krivke. V riedkom vzduchu totiž zhasli motory a aj krídla stratili vztlak a prestali fungovať. Stroj sa tak začal pretáčať okolo vlastnej osi, no stále stúpalo. Pilot pustil riadenie, a keď sa pri klesaní lietadlo dostalo opäť do hustejšieho vzduchu, prirodzene sa stabilizovalo. Rekord bol na svete a vydržal neprekonaný ďalších trinásť rokov.

Bomba v trupe

V roku 1962 americké ozbrojené sily zjednotili označovanie lietadiel. Z A3D sa stal A-3 a z A3J sa stal A-5. Spočiatku nahradil svojho predchodcu v úlohe strategického bombardéra. Jadrovú bombu mal niesť v špeciálnej šachte v zadnej časti trupu medzi motormi. Tá nemala klasické dvierka, ktoré by sa otvárali smerom dole, ale bomba sa mala vysunúť smerom dozadu z úplného konca lietadla a ďalej padať voľným pádom. Tento systém nebol veľmi spoľahlivý a väčšinou sa tam namiesto bomby nosili len prídavné nádrže. S nimi došlo k trom nehodám, keď nádrže nevydržali preťaženie pri štarte pomocou katalpultu a vyleteli z lietadla na palubu lode.

V bombardovacej úlohe však Vigilante dlho nevydržal. Keď námorníctvo svoje

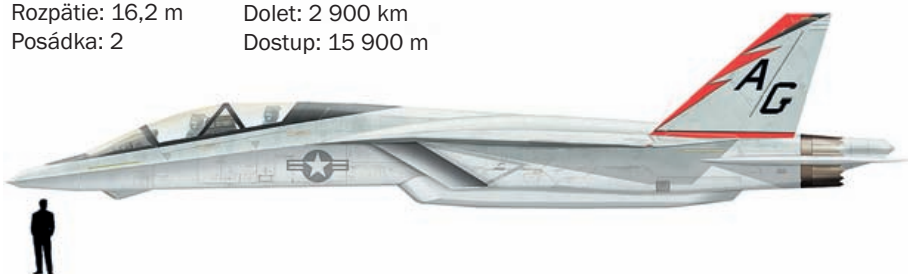

strategické zbrane sústredilo v ponorkách, prerobili tieto lietadlá na prieskumné. Dostali označenie RA-5C a v novej úlohe slúžili od augusta 1964 vo Vietname. Nasadili tam 8 z 10 jednotiek, ktoré boli týmto typom vyzbrojené a operovali z palúb všetkých amerických lietadlových lodí. Ich úlohou bol najmä prieskum spôsobených škôd po bombardovacích náletoch. Zostrelených bolo 18 strojov – 14 protiletadlovými kanónmi, tri raketami zem-vzduch a jeden zničila stíhačka MiG-21. Ďalších deväť lietadiel bolo vo Vietname stratených pri nehodách. Ako náhradu strát preto v rokoch 1968 až 1970 vyrobili ďalších 36 kusov Vigilante. Celkovo ich vzniklo 167. Postupne ich v rokoch 1974 až 1979 vyradili zo služby. Hlavným dôvodom bol veľký priestor, ktorý na palube lode zaberali. Ich úlohy prevzali prieskumné verzie bežných palubných stíhačiek.

Text: Miroslav Barič

A-5 Vigilante

Dĺžka: 23,3 m	Rýchlosť: 2 130 km/h
Rozpätie: 16,2 m	Dolet: 2 900 km
Posádka: 2	Dostup: 15 900 m

Námorné Apache

Koncom tohto roka začne americká armáda modernizovať svoje vrtuľníky AH-64 Apache na verziu 6. Výrazná úprava softvéru a hardvéru spraví tieto helikoptéry omnoho účinnejšími proti námorným cieľom. Apache sa už viac ako dve desaťročia používajú aj z lodí – či už priamo z lietadlových, alebo z prístávacích plošín na menších vojnových plavidlách. Takto ich nasadili nielen Američania, ale aj Briti. AH-64 tak už pred najnovšou úpravou stáli z antikoročných materiálov, aby odolali slanej morskej vode. To sa týkalo naj-

mä rotorov. Verzia 6 teraz dostane lepší radar a systém riadenia paľby. Radar bude brať do úvahy, aké vysoké sú vlny, aby lepšie rozoznal ciele na hladine. Jeho dosah sa zvýšil z 8 na 16 km. Vďaka tomu bude AH-64E účinnejší v oblastiach ako Perzský záliv či Kórejský polostrov, kde je vysoká pravdepodobnosť nasadenia rýchlych motorových člnov na strane možného protivníka. Jediná požiadavka, ktorá pri „námorných“ Apache ešte nebola splnená, je skladanie rotorových listov, aby stroje na palubách nezaberali toľko miesta.

Malý veľký pomocník v mestskom boji

Ak pechota v zastavanej oblasti narazí na dobre krytú pozíciu nepriateľa, nemá veľa možností. Časť vojakov sa musí snažiť pohybom túto pozíciu obísť a nájsť jej slabé miesto, druhá časť ich počas toho kryje strelbou. Obe skupiny sa pritom, samozrejme, vystavujú strelbe nepriateľa z jeho opevnenej pozície.

Izraelská firma Rafael teraz prišla s novinkou Spike Firefly, ktorá tento problém rieši. Názov naznačuje, že Firefly patrí do rodiny navádzaných rakiet Spike, v skutočnosti ide o malú bezpilotnú helikoptéru. Dron má hmotnosť 3 kg a jeho príprava na nasadenie a ovládanie je veľmi jednoduchá. Vďaka senzoru poskytuje vojakom prehľad o situácii v neprehľadnej zástavbe. Časť batérií možno nahradiť náložami a v tom prípade slúži ako precízna zbraň. Ako vrtuľník sa vznáša na mieste, až kým príde ten najvhodnejší okamih na útok. Stavanie bežných krytých pozícií v uliciach sa pri takejto zbrani stalo zbytočným.

Nová verzia tanku T-90

Ruská armáda v apríli prevzala prvé dodávky nových tankov T-90M. Vozidlá sa mali na verejnosti objaviť v máji na vojenskej prehliadke pri príležitosti 75. výročia konca druhej svetovej vojny. Pre pandémie koronavírusu však museli prehliadku presunúť.

T-90M Proryv je výrazným zdokonalením základnej verzie T-90A. Tá bola nasadená aj v Sýrii a poznatky z tohto bojiska zohľadnili pri modernizácii. Tank má prepracovanú vežu s novým kanónom kalibru 125 mm. Rovnakú zbraň má aj tank T-14 Armata. Má výkonnejší motor a nový systém aktívnej ochrany. Rovnako boli inovované systémy na sledovanie okolia a riadenie strelby. Tie sú schopné vymieňať si informácie s inými vozidlami.

Pakistan kúpil nové čínske tanky

Pakistan sa v apríli stal prvým zákazníkom, ktorý dostal čínske tanky VT-4 (MBT 3000) vybavené reaktívnym pancierom ERA. Tanky vyrába firma Norinco na export a vychádzajú z Typu 99A, ktorý používa čínska armáda. Vyrábajú sa od roku 2014 a jeden kus stojí tri milióny dolárov. Doteraz ich kúpili Thajsko a Nigéria. Reaktívny pancier sa objavil v 60. rokoch v ZSSR, no odvtedy prešiel vývojom a v súčasnosti je omnoho efektívnejší. Tvoria ho schránky s výbušninou, ktorá pri zásahu exploduje smerom von od vozidla a tým zredukuje účinok klasických prierezných projektílov, ale aj kumulatívnych hlavíc.

Tank VT-4 má hmotnosť 52 ton. Hlavnú výzbroj tvorí kanón kalibru 125 mm, ktorý dopĺňajú dva guľomety. Vozidlo ovláda trojčlenná posádka (vodič, veliteľ, strelec) a dosahuje rýchlosť 70 km/h.

Hybridný obrnenec z Jemenu

Improvizované obrnené vozidlá sa objavili počas vojen v bývalej Južnej Africe, aj nedávno v Líbyi a v Sýrii. Najnovšie sa na záberoch z Jemenu objavila kombinácia vozidla Humvee americkej výroby a veže z BVP-1. Tento hybrid používajú jemenski šiiťski povstalci, ktorých podporuje Irán. Humvee je zjavne koristného pôvodu a ide o obrnenú verziu, ktorá dokáže ochrániť posádku pred streľbou z ľahkých zbraní a črepinami. Veža z BVP-1 zas výrazne zvyšuje palebnú silu vozidla. Na záberoch nevidieť protitankové rakety, ktoré zvyčajne tiež nesie, ale kanón kalibru 73 mm je so svojimi 4,5-kilovými granátmi veľmi účinný proti pechote. Veža samotná má hmotnosť približne tonu, kanón váži 115 kg. Pri pôvodnom osadení v BVP-1 sa veža pohybuje vďaka elektrickým motorčekom. V tomto prípade nie je jasné, či má aspoň manuálne ovládanie, alebo je fixovaná pevne a treba mieriť celým vozidlom. Zásoba munície je zvyčajne 40 granátov a dosť 4 500 m.

Text: Miroslav Barič • Foto: Pakistan Army, Rafael, Raytheon, Uralvagonzavod, US Army

Trafí aj pod previsom

Americká armáda úspešne testovala delostrelecké granáty Excalibur 1B. Už pôvodná strela M982 vďaka navádzaniu GPS výrazne zlepšuje presnosť delostrelectva. Má kaliber 155 mm a používajú ju armády siedmich štátov. Najnovšia verzia je naprogramovaná tak, že počas letu k cieľu dokáže vo veľkej rýchlosti zatočiť „do protismeru“. Trajektória strely tak pripomína obrátené písmeno U a granát dokáže

zasiahnuť aj ciele ukryté v rokline či pod mostom. Americkí delostrelci totiž dostávali pri nasadení často požiadavky na zasiahnutie islamských teroristov ukrytých na odvrátených svahoch či pod mostami. Granát Excalibur 1B by to mohol vyriešiť, je však otázne, či sa dočká vstupu do služby. Dôvodom je jeho vysoká cena a tiež pretrvávajúce ťažkosti so spoľahlivosťou.

Vši, fašisti a víťazstvo

„Bol som neprestajne na nohách, bez spánku, premočený, hladný, pritom zodpovedný za životy podriadených, za splnenie bojových úloh, za zásobovanie stravou, strelivom, za konský poťah, za pomoc raneným. Bola to z hľadiska psychického a fyzického najťažšia etapa môjho života, pričom život vojaka na fronte môže pochopiť len ten, kto toto peklo prežil,“ tvrdí účastník protifašistického odboja Milan Filadelfi.

„**M**ne chýbalo len pár týždňov do skončenia vojenskej prezenčnej služby, keď 29. augusta 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie a vzápätí Nemci odzbrojili naše východoslovenské divízie. Tie sa mali spojiť s Červenou armádou a umožniť jej prielom na Slovensko,“ spomína 98-ročný odbojár na moment, keď sa 22-tisíc dobre vyzbrojených a solídne vycvičených mužov nemohlo zapojiť do boja proti fašistom. Nemecká operácia na odzbrojenie divízií bola pritom plánovaná už skôr a mala názov Zber zemiakov.

Veliteľ Kolík

Veľkú časť odzbrojených vojakov Nemci internovali na území Tretej ríše v zajateckých táboroch. Len približne dvom tisíciam sa podarilo preniknúť na stredné Slovensko, kde sa pridali k povstalcovi. Patril k nim aj absolvent obchodnej aka-

démie Milan Filadelfi, vtedy už desiatnik ašpirant, čakateľ na dôstojnícku hodnosť. „Na vlastnú päsť som sa dostal cez Liptovský Mikuláš a Chopok 2. októbra do Zvolena.“ Tam sa prihlásil k povstalcovi, zúčastnil sa ústupových bojov, a po potlačení SNP mohol ostať schovaný doma v Ľubietovej za pecou. Rozhodol sa inak. „Bolo nás poltucet mužov, ktorí sme založili odbojovú skupinu na čele s naším dirigentom, staviteľom Hynkom Kolíkom. Bol to Moravák, usadil sa u nás a už vtedy po ňom išlo gestapo. Bol odo mňa azda o desať rokov starší, ale nielen preto bol pre nás jednoznačný vodca,“ hovorí M. Filadelfi a nezabudne dodať, že súčasná ministerka spravodlivosti SR Mária Kolíková je jeho vnučka. Vzápätí pokračuje: „My chalani sme ho obdivovali už pred vojnou. Bol to totiž mocný sebavedomý chlap, skvelý športovec. Nikto sa pri gymnastike v telocvični nedokázal

udržať na kruhoch v rozpažení tak dlho, ako on. Aj na bradlách bol najlepši.“

Autonómia ich malej partizánskej skupiny, v ktorej sa Milan Filadelfi stal zástupcom veliteľa Hynka Kolíka, bola

Kapitán Alexej Semionovič Jegorov s členmi svojho štábu na mieste bojov krátko po vojne počas návštevy Slovenska

krátka. Keď sa 15. novembra 1944 s nimi stretli partizáni z oddielu kapitána Kaličenka, povedali im, že alebo odovzdajú zbrane a pôjdu domov, alebo sa spoja s ich oddielom. Všetci ostali v horách. Bojovali pod masívom Ľubietovského Vepra. Iba 22-ročný Milan Filadelfi sa stal veliteľom čaty 1. oddielu 3. partizánskeho pluku kapitána N. Kaličenka, ktorý bol súčasťou 1. čs. partizánskej brigády Stalin kapitána Alexeja Semjonoviča Jegorova. Známy veliteľ bol vysadený na Slovensko už v noci zo 7. na 8. augusta 1944 v priestore Veľkej hole v Nízkych Tatrách aj s 22 spolubojovníkmi.

„V horách sme mali trochu hlavných nepriateľov. Hlad, vši a fašistov. Raz sme si varili trochu jedla a Nemci nás spoznali podľa dymu. Báli sa prísť bližšie, strieľali len naslepo naším smerom. My sme pálili rovnako. Oni však boli tým najväčším nepriateľom. Až zaťato, z hĺbky duše, sme sa k nim chceli dostať na dostrel a urobiť s nimi poriadok. No a tie vši – to bol nepriateľ, ktorý na nás útočil cez všetky dni a noci. Zbavil som sa ich, až keď fašisti boli na kolenách, keď sme vyhrali vojnu...“

Salvy slobody

S partizánmi bojoval do 10. marca 1945, keď ich jednotka prekročila frontovú líniu. „Naše družstvo predtým sídlilo v bunkri v Okružlom nad Starým majerom. Zapájali sme sa do jednotlivých partizánskych akcií v rámci vyššieho velenia. Tu sme napríklad stratili v jednom boji nebojácného ruského partizána Jaroslava. Ani neviem, aké mal priezvisko. V horách sme sa oslovovali len krstnými menami,“ zosmutnel. „Cez hory nás viedol ruský partizán. Bolo nás približne dvadsaťpäť a niesli sme raneného. Presúvali sme sa do Popradu.“ Tam bol začlenený do 1. čs. armádneho zboru. Bojoval aj o Liptovský Mikuláš: „Verili by ste, že som strieľal aj po svojich?“ dá nám prekvapujúcu otázku. Potom ju vysvetlí: „Velenie 1. československého armádneho zboru si myslelo, že Liptovský Mikuláš dobyje takpovediac z chodu, no boje trvali dlhé dva mesiace. Raz sme útočili, potom ustupovali. Bolo to, myslím, na veľkonočné sviatky, keď sme sa znova dostali pod tlak. Mal som ako veliteľ protitankovej rotý dva kanóny a protitankové pušky, keď sa Nemci s tankami opäť tlačili dopredu. Útok bol silnejší, ako sa očakávalo. Časť našich chlapov z prvej línie utekala dozadu. Ja som na nich kričal, aby sa zastavili. Potreboval som pomôcť odtlačiť tie kanóny do záložného postavenia. Nebolo tak ďaleko. Keď

som ich nevedel zastaviť krikom, pustil som im dávku popred nohy. Moje výstrely ich zabrzdlili. Spamätali sa, pomohli.

Tu však nech nikto nešpekuluje čo, ako, prečo, nech nesúdi. Kto neprežil boj v prvej línii, ťažko niečo z toho vypáť a hraničných emócií pochopí...

Metropola Liptova bola oslobodená 4. apríla 1945. Milan Filadelfi postupoval so svojou jednotkou ďalej na západ: „Veliteľ jednej mojej čaty, tej s kanónmi, bol môj najlepší frontový kamarát. Takého bojovníka, ako bol on, som nikdy nevidel. Volal sa Lebovič, bol zo Zakarpatska, kde mu vyvraždili celú rodinu, preto by fašistov roztrhal aj v zuboch.“ Dodnes ho mrzí, že sa s ním ani neroz-

jimi vojakmi bol na dohľad nepriateľovi. „V tom momente som nemohol vedieť, že je koniec vojny, že ten obrovský rachot, čo sa spustil, sú vlastne salvy víťazstva.“

Slzy a posolstvo

Po vojne si pán Milan Filadelfi založil rodinu, dokončil vysokú školu a pracoval prevažne vo výrobnom družstevníctve. Dnes to možno niekomu znie ako fráza, ale tešil sa najmä z mieru: „Desať rokov po vojne defilovalo v Bratislave vojsko. Sledoval som ten sprievod spolu s mojimi tromi deťmi. Odrazu som medzi tými vojakmi uvidel spolubojovníkov z frontu. Pamätal som si na nich, ako si v najtuhších bojoch chránili srdce poľnou lopatkou zasunutou za opaskom. Mali to šťastie, že prežili, tak ako ja. Vtedy som sa veľmi rozplakal. Hanbil som sa pred deťmi. Pred všetkými okolo. Nikdy nezaбудnem, ako som ten plač nijako nevedel zastaviť. Všetka tá frontová hrôza sa mi vrátila. A vtedy, po desiatich rokoch, sa mi z nej aj ulávilo.“

Pána Filadelfiho spomienky na vojnu bolia občas aj dnes – a to, čo si pamätá, sa usiluje dať aj na papier. Chodí síce už len po byte, no keď oceníme jeho kondíciu, hovorí, že nikdy nebol nejaký veľký športovec. S fajčením však prestal zo dňa na deň už ako tridsiatnik. Pivo a víno tiež nie sú jeho šálka kávy. „Keď sa u nás v Ľubietovej kosilo, k opečenej slaninke patrilo aj pohárik ostrého. No a to bolo

Vojaci 1. čs. armádneho zboru stúpajú korytom potoka na hrebeň Javorníkov

lúčil a po vojne ho už nevidel, aj keď po ňom pátral: „Postupovali sme cez Žilinu a Javorníky na Moravu, boli sme už medzi Přerovom a Prostějovom. Zranila ho jedna z posledných striel vojny. Odniesli ho zdravotníci, viem že prežil, ale nikdy som sa nedozvedel, čo s ním bolo ďalej.“

Keď v noci preberal úsek v prvej línii od rumunských vojakov, vedel, že v obrannom postavení stojí proti nim časť ustupujúcich Nemcov. S kamarátmi sa pripravovali na raňajší útok. O to viac ho rozhnevalo, že spoza chrbta začali čs. vojaci vystreľovať svetlice – a on so svo-

jak po troške to moje...“ usmeje sa, no to iba tak mimochodom. Pretože to hlavné, čo chce 98-ročný veterán Milan Filadelfi povedať, zhrnie na záver v dvoch vetách: „Ľuďom, ktorí spochybňujú Povstanie a oslobodenie, to nefunguje v hlave. Sú zaujatí možno preto, lebo ich predkovia žili za Slovenského štátu na vavrínoch, ale pravda bola inde – a my sme boli na jej strane.“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, Vojenský historický ústav Bratislava a Ústredný vojenský archív Praha

Generál Zmeko navštívil SHAPE

V rámci pracovnej návštevy náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR generál Daniel Zmeko v sprievode svojho zástupcu generálporučíka Josefa Pokorného, náčelníka štábu strategického plánovania GŠ OS SR brigádneho generála Petra Babiara a staršieho vojenského poradcu plukovníka Róberta Tibenského navštívil Najvyššie veliteľstvo spojeneckých síl v Európe SHAPE v belgickom Monse. Súčasťou delegácie bol aj vojenský predstaviteľ pri Vojenskom výbore NATO generálmajor Ondřej Novosad.

S veliteľom Najvyššieho veliteľstva spojeneckých síl v Európe generálom Todom D. Woltersom rokovali o harmonizácii národných a aliančných obranných plánov. Generál Zmeko tiež zavítal do priestorov Úradu národného vojenského predstaviteľa pri SHAPE a stretol sa s príslušníkmi slovenského kontingentu.

Karin a osemdesiat mužov

Rodáčka zo Želiezoviec, 22-ročná slobodníčka Karin Barbara Kováčová, je jedinou ženou medzi vyše ôsmimi desiatkami technikov technickej letky opráv a predpísaných prác (TLtOPP) taktického krídla Sliač. V roku 2017 absolvovala ako prvá žena odbor letecký mechanik na SOŠ letecko-technickej v Trenčíne, ktorá je jedinou strednou školou leteckého zamerania na Slovensku. V mužskom kolektíve sa cíti veľmi dobre. Podľa slov zástupcu veliteľa TLtOPP kapitána Ľubomíra Ďutmenta a nadporučíka Michala Beňa dobre zapadla do kolektívu a usiluje sa čím skôr získať potrebné praktické skúsenosti. „Mojou najbližšou výzvou je zdokonaľiť sa v angličtine a dostať sa na kurz pre technikov F-16 v USA,“ priznáva slobodníčka Kováčová.

Text a foto: Jozef Žiak

► Slávnostnými promóciami v Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši úspešne ukončilo bakalárske štúdium 62 študentov v hodnosti vojak I. stupňa a magisterské a inžinierske štúdium 53 študentov v hodnosti poručík.

► Vojaci pomáhali s odstraňovaním následkov privalových dažďov a povodní v obciach Ludrová, Liptovské Sliače a Pichne.

► Na výcvik na stíhacie lietadlá F-16 do USA má Slovensko tento rok vyslať ďalších osem pilotov. Celkovo ho má absolvovať 22 príslušníkov OS SR. V súčasnosti je v Spojených štátoch šesť pilotov, ich výcvik bude trvať v závislosti od zaradenia 12 mesiacov až tri roky. Začiatok výcviku pozemného personálu sa predpokladá v rokoch 2021 alebo 2022. Prebiehať bude tiež v USA a spolu bude vycvičených 160 príslušníkov OS SR v rôznych špecializáciách.

► Ministerstvo obrany vybuduje v priestoroch brigády riadenia vzdušných operácií vo Zvolene nové operačné centrum, ktoré bude zabezpečovať nepretržitú kontrolu a ochranu vzdušného priestoru SR. Časť financií na výstavbu vo výške 1,4 mil. eur poskytne Program bezpečnostných investícií NATO. Budova bude zároveň súčasťou väčšieho projektu, ktorý v krajinách Aliancie zavádza nový systém velenia a riadenia vzdušných síl NATO.

► Prvého júla vznikla ženijná konštrukčná rota dislokovaná v Michalovciach. Je súčasťou ženijného práporu Sereď 1. mechanizovanej brigády Pozemných síl OS SR.

► Druhá polovica júna sa pre slovenských špeciálov odvíjala v znamení vojenských zoskokov. Prvý raz sa na jednej vzletovej a doskokovej ploche trenčianskeho letiska stretli tri vojenské útvary Síl pre špeciálne operácie OS SR – veliteľstvo síl pre špeciálne operácie, 5. pluk špeciálneho určenia a výcviková základňa síl pre špeciálne operácie, dovedna takmer trisťdesiat výsadkárov. Privítali medzi sebou aj dvadsaťdva prvoskokanov.

► Vojenský poradca náčelníka GŠ OS SR plk. Róbert Tibenský prevzal z rúk nemeckého veľvyslanca Joachima Bleickera strieborný záslužný kríž Bundeswehru za zásluhy v rámci operácie EUNAVFOR MED Sophia.

► Pre pandémiu Covid-19 neuskutočnené kariérne kurzy zabrzdlili personálne posuny v mnohých útvaroch a zariadeniach OS SR, neuskutočnené odborné kurzy zasa pôsobenie vojakov v pozíciách, kde sa vyžaduje oprávnenie na prácu. Základňa výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin preto zrevidovala plány na druhý polrok a od júna spúšťa kurzy a odborné školenia, o ktoré je najväčší záujem. Ide najmä o kariérny poddôstojnícky kurz OR-5, kurz vedenia bojovej pásovej techniky a autorizačnú odbornú prípravu.

► Zástupcovia všetkých zložiek OS SR a partnerov od 6. do 8. júla rokovali v Centre výcviku Lešť o najväčšom cvičení s medzinárodnou účasťou na území SR v tomto roku Slovenský štít 2020. Súčasťou konferencie bola aj vzdušná rekognoskácia priestorov.

► Pätnásť pilotov a palubných technikov vrtuľníkového krídla koncom júna absolvovalo spojený výcvik v prežití a špeciálnej telesnej príprave v letných podmienkach. Zamestnanie sa uskutočnilo v lokalite Ladomirov v okrese Snina pod vedením podplukovníka Mariána Bodnára.

Pilotka z Kuchyne

Medzi kadetkami a kadetmi Ozbrojených síl SR, ktorí v polovici júna skončili štúdium na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach a posilnili útvary vzdušných síl, je aj poručíčka Katarína Gombíková. Nastúpila do dopravného krídla Kuchyňa.

Rodáčka z Považskej Bystrice, ktorá vyrastala vo Zvolene, ešte počas gymnaziálnych štúdií absolvovala na letisku Očová výcvik v bezmotorovom letaní. Nasledovalo bakalárske štú-

dium v Akadémii ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši. „V druhom ročníku som sa dozvedela, že na leteckej fakulte v Košiciach sa otvára letecký odbor. Ešte v roku 2016 som začala výcvik PPL na motorových lietadlách. Vďaka tomu som mala potrebnú licenciu a mohla som sa uchádzať o štúdium. Praktickú časť pilotného výcviku som absolvovala v leteckej škole v Trenčíne. Prechod z vetroňa na motorové lietadlá nebol ťažký,“ hovorí 24-ročná Katarína.

Zástupca veliteľa dopravného krídla podplukovník Peter Výrostek objasňuje jej najbližšie pôsobenie: „Poručíčku čaká absolvovanie kurzu pre spoluprácu vo viacčlennej posádke, potom materiálna časť, preškolenie na techniku. V jej prípade to bude lietadlo L-410 Turbolet.“ Konštatuje, že poručíčka by mohla za 6 až 9 mesiacov úspešne absolvovať letecký výcvik a po získaní potrebného náletu aj skúseností prejsť na lietadlo C-27J Spartan.

Text: Jozef Žiak

Foto: Ivan Kelement

Vrtuľníkové krídlo Prešov

Vrtuľníkové krídlo Prešov je súčasťou Vzdušných síl OS SR. Od roku 1992 je dislokované na letisku Prešov. Jeho predchodcovia, 4. letecká základňa a 4. letecký pluk, do roku 2003 prechádzali viacerými reorganizačnými zmenami. Letecká základňa bola premenovaná na 34. leteckú základňu, neskôr na 3. leteckú základňu a od 1. 7. 2009 je vrtuľníkovým krídlom.

Vrtuľníkové krídlo Prešov plní úlohy obrany na celom území SR. Podporuje zo vzduchu bojovú činnosť pozemných síl v súčinnosti s 5. plukom špeciálneho určenia; plní úlohy v špeciálnych operáciách. Vykonáva leteckú pátráciu a pozemnú pátráciu a záchrannú službu, pomáha verejnosti pri riešení úloh domáceho krízového manažmentu. Od roku 1995 sa aktívne podieľa na plnení úloh pri hasení lesných požiarov, pri likvidácii následkov snehových kalamít, pri odstraňovaní následkov povodní. Je pokračovateľom historického

odkazu generálplukovníka Jána Ambruša. Prezident SR mu zapožičal čestný názov VRTUĽNÍKOVÉ KRÍDLO GENERÁLPLUKOVNÍKA JÁNA AMBRUŠA a v roku 2019 aj bojovú zástavu za dosiahnuté výborné výsledky.

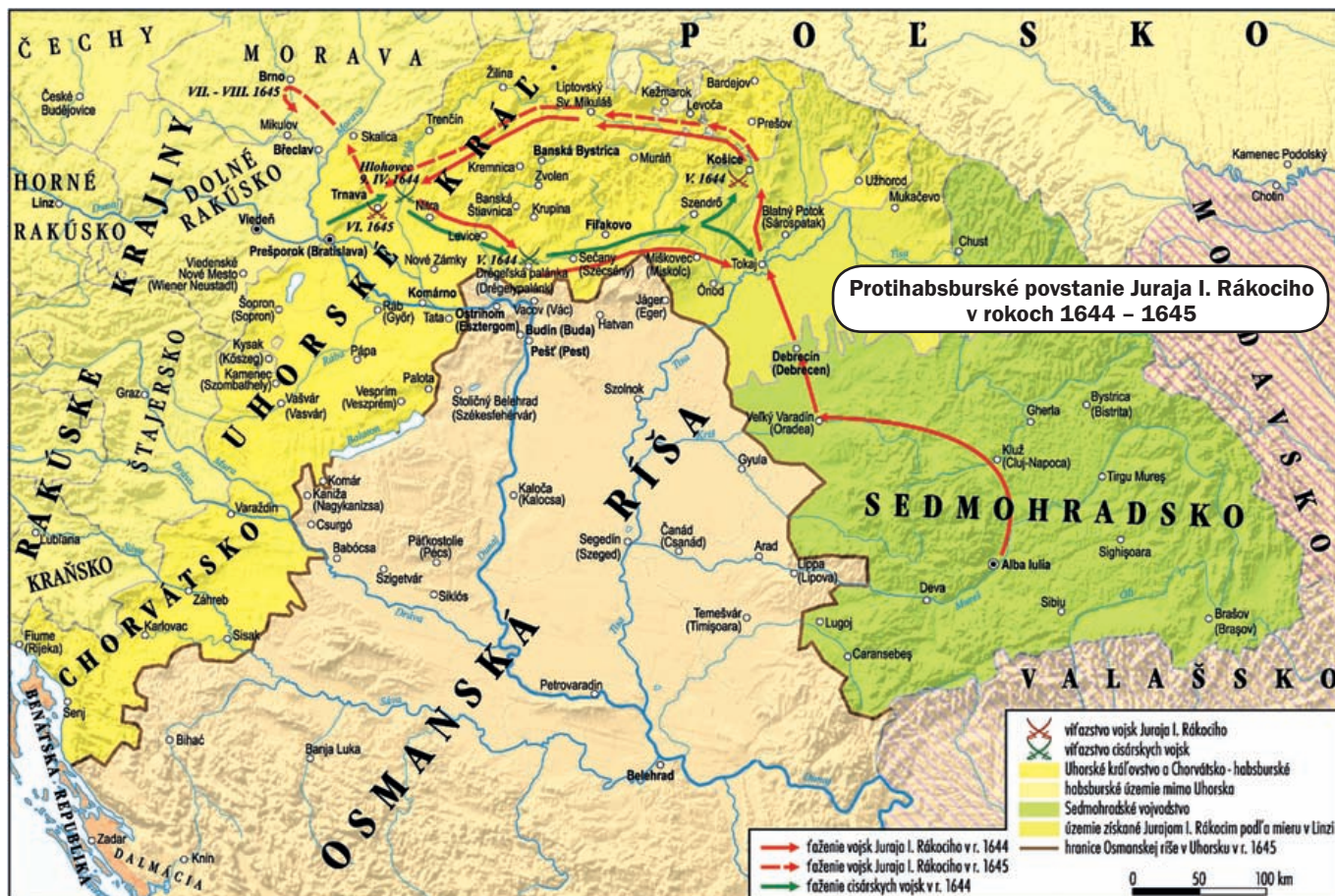
Popis znaku:

V gotickom štíte so zlatou bordúrou je na modrom poli zobrazená striebornou farbou silueta vrtuľníka z čelného pohľadu ako symbol špecializácie útvaru. V spodnej časti, v päte štítu, sú umiestnené striedavo pod sebou 3 biele a dva červené pruhy, pričom na hornom striebornom pruhu päty sú tri červené ruže. Ide o symboly z erbu mesta Prešov. V hornej časti v hlave znaku je umiestnený na modrej ploche v striebornej farbe veľkými písmenami názov vojenského útvaru VRTUĽNÍKOVÉ KRÍDLO a pod ním miesto dislokácie PREŠOV.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.

Vojenský historický ústav

Povstanie Juraja I. Rákociho v rokoch 1644 – 1645

V poradí tretím protihabsburským povstaním bolo ozbrojené vystúpenie sedmohradského kniežaťa Juraja I. Rákociho. Odohrávalo sa predovšetkým na území Slovenska a zároveň bolo súčasťou celoeurópskeho konfliktu – tridsaťročnej vojny.

V čase povstania Gabriela Betlena v rokoch 1619 – 1626 sa krajinou prehnali rozličné vojská bojujúcich strán, ktoré rabovali, pustošili a dopúšťali sa násilností. Bojové akcie, vyčíňanie soldatesiek a vojenské rekvirácie viedli po skončení povstania k zhoršovaniu životných podmienok ľudu a tým aj k vzburám. Najväčšie ľudové povstanie vypuklo v polovici augusta 1631 v Above, odkiaľ sa zakrátko rozšírilo aj do Boršodskej, Turnianskej, Zemplínskej a Gemerskej stolice.

Tieto vzbury boli vedené kapitánmi tzv. sedliackych stolíc, ktoré boli svojpomocnými obrannými organizáciami poddaných sedliakov i drobného zemianstva. Hlavným vodcom vzbury sa stal zeman Peter Čásár (Császár), ktorý predtým bojoval v radoch Betlenovho vojska. Hornouhorský kapitán Mikuláš Forgáč (Forgách) ho pod zámienkou rokovania vylákal do Košíc, kde ho 4. marca 1632 dal

popraviť rozštvrtením. V dôsledku toho sa však vzbury rozšírila, pričom sa páchali násilnosti na oboch stranách. Napokon zle vyzbrojených vzbúrencov v apríli 1632 porazili oddiely Juraja Rákociho, ktorý sa

Knieža Juraj I. Rákoci

stal hlavným aktérom ďalšieho stavovského povstania proti Habsburgovcom.

Kto bol vodca povstania?

Juraj Rákoci (1593 – 1648) bol synom sedmohradského kniežaťa Žigmunda Rákociho. Narodil sa a vyrastal v Szerencsi, roku 1605 sa stal pážaťom Štefana Bočkaja. Roku 1615 získal funkciu hlavného župana Boršodskej stolice a stal sa kapitánom Ónodu. Bol jedným z hlavných veliteľov vo vojsku Gabriela Betlena.

Po skončení Betlenovho povstania Juraj Rákoci uzavrel dohodu s cisárom Ferdinandom II. o zabezpečení držby svojich rodových majetkov. Využíjúc svoje postavenie a bohatstvo, nevyberavým spôsobom ďalej zveľaďoval svoje majetky a budoval si vlastnú armádu, ktorej obávanou silou boli najmä hajdúsi. Za podpory Osmanov ho roku 1630 zvolili za sedmohradského kniežaťa. Potlačil všetky prejavy odporu v Sedmohradsku, ale na-

čas sa postavil aj proti Osmanom. Roku 1631 porazil vojská uhorského palatína Mikuláša Esterháziho, ktorý sa usiloval pripojiť k Uhorsku sedem stolíc získaných Betlenom.

Knieža Juraj I. Rákoci nadviazal kontakt so Švédmi a s ďalšími členmi protihabsburskej koalície. Na vpád zo Sedmohradska do Uhorska sa odhodlal až roku 1644. V tom čase Švédi pod velením Lenarda Torstensonu prešli do novej ofenzívy a ovládli najdôležitejšie pevnosti na Morave. Rákoci získal od sultána súhlas na vojnu proti cisárovi a ako kalvín sa spoliehal aj na podporu uhorskej protestantskej šľachty, ktorá v ňom videla oporu proti silnejúcej rekatolizácii a upevňovaniu absolutistickej moci panovníka.

Na okraji vojny

S vojenskou pomocou prívržencov v Uhorsku chcel Rákoci čo najrýchlejšie postúpiť k hraniciam Moravy, spojiť sa so Švédmi a spoločne s nimi postupovať alebo získať od nich vojenskú podporu. Zdlhavé prípravy však zapríčinili, že v čase jeho vojenského nástupu vo februári 1644 Torstenson s hlavnými silami ustúpil z Moravy. Ubezpečoval však Rákociho, že sa mieni vrátiť na Moravu, kde aj zanechal silné posádky.

Rákoci vyrazil zo Sedmohradska, bez odporu obsadil Zátisie a 12. marca 1644 za uvítania delostreleckých sálv slávnostne vtiahol do Košíc. Odtiaľ jeho oddiely začali v troch prúdoch postupovať na západ, a keďže nenarazili na vážnejší odpor, čoskoro ovládli územie východného i stredného Slovenska, ba jeden prúd povstalcov prenikol až k Trenčínu.

Ofenzívny nástup cisárskych síl Johanna Götza a Mikuláša Esterháziho prinútil Rákociho povstalcov na ústup, pričom menšie bojové strety sa odohrali v údolí Váhu. Pri Ipli sa ustupujúci povstalci a podporné osmanské oddiely pokúsili vlákať časť cisárskych síl do pasce, no ich zámer nebol úspešný. Na dôvažok cisárski vojaci v noci prepadli tábor Rákociho oddielov a iba ne-

dôslednosť cisárskych veliteľov zachránila povstalcov od väčších strát.

Po týchto neúspechoch sa Rákoci sústredil na obranu strategických miest a hradov na východe krajiny, najmä Košíc, Prešova, Blatného Potoka (Sárospatak) a Tokaja, a začal rokovať o mieri. Prohabsburský uhorský palatín Esterházi sa pokúsil obľahnúť Košice a získať Prešov, pre odmietavý a nepriateľský postoj obyvateľstva širokého okolia musel však ustúpiť. V tomto čase sa zároveň odohrala priam romantická udalosť, ktorá mala za následok stratu dôležitého povstaleckého hradu Muráň. Cisárov prívrženec František Vešeláni (Wesselényi) si naklonil Máriu Séciovú (Szécsiovú), nazývanú vďaka kráse Muránska Venuša, ktorá mu pomohla obsadiť Muránsky hrad.

Boj pokračuje

V auguste 1644 zvolal Juraj Rákoci do Košíc snem hornouhorských stolíc, na ktorom sa po prísluboch pomoci zo strany Švédska a Poľska rozhodlo pokračovať v boji. Po šarvátke pri rieke Nitre Götzovi žoldnieri prinútili povstalecké oddiely ustúpiť. Götz mal rozkaz dobíeť na Rákociovcov, ale neriskovať zničenie draho najatej žoldnierskej armády, preto sa takticky presunul na obranu dolnouhorských (stredoslovenských) banských miest.

Vichor tridsaťročnej vojny sa začal k uhorským hraniciam približovať opäť na jar 1645, keď švédsky generál Torstenson pri Jankove zdrvivúco porazil cisárske a bavorské sily a začiatkom apríla stál už pod hradbami Viedne. Mal v pláne spojiť sa s Rákocim a spoločne mesto obľahnúť. Sedmohradský knieža však váhal a otáľaním zmaril vhodnú príležitosť na útok.

Až v máji 1645 sa menšia časť povstaleckých síl pri Trenčíne spojila so Švédmi a spoločne prešli na Moravu. Juraj Rákoci sa s hlavnými silami síce pohol za nimi, no Torstenson medzitým stiahol svoje oddiely na obliehanie Brna. Rákoci a Torstenson mali rozporné názory na ďalší postup. Švédsky vojvodca chcel spoločnými silami

Cisár Ferdinand III. panoval v rokoch 1637 – 1657

dobýť Brno, Rákoci zasa uprednostňoval obsadenie Bratislavy. Napokon sa dohodli na kompromise; Rákoci vyslal k Brnu vojsko v sile osemtisíc mužov, sám však zostal na západnom Slovensku.

Blokáda Brna nebola úspešná a ani obliehanie Bratislavy sa neuskutočnilo. Rákociho drancujúce oddiely hajdúchov narazili na ozbrojený odpor poddaných v okolí Malých Karpát, navyše v Rákociho zázemí sa zaktivizovali posádky cisárskych hradov. Veľké starosti mu robili aj sústreďujúce sa cisárske sily na západnom Slovensku, ako aj postoj Osmanskej ríše, ktorá mu pohrozila stratou sedmohradského stolca, ak nezastaví svoj postup.

Dohadovanie mieru

V tejto situácii sa Rákoci rozhodol uzavrieť s cisárom Ferdinandom III. prímerie. Mierové podmienky boli podpísané 16. decembra 1645 v Linci a po dlhom 10-mesačnom dohadovaní ratifikované na bratislavskom sneme roku 1647. Linecký mier zaručoval uhorským protestantom náboženskú slobodu vzťahujúcu sa i na poddaných, zachoval uhorskej šľachte jej stavovské výsady a sám Juraj Rákoci rozšíril územie svojho panstva o sedem stolíc.

V mierovej dohode bolo zakotvené aj ustanovenie o vrátení kostolov, ktoré protestantom po roku 1606 odobrali katolícki zemepáni. Z požadovaných 400 kostolov sa protestantom vrátilo späť len 90, spory medzi katolíckmi a protestantmi pretrvávali naďalej. Ani predstavitelia uhorskej katolíckej cirkvi však neboli s dohodou spokojní, takže mier nemal dlhú trvácnosť.

Na cirkevnej synode v Trnave roku 1658, čiže desať rokov po Rákociho smrti, uhorská katolícka hierarchia vyhlásila mierové podmienky podpísané v Linci za neplatné a masívnej, neraz násilnej rekatolizácii nestáli už v ceste legislatívne prekážky. Umožnila to aj skutočnosť, že čoraz viac uhorských magnátov konvertovalo ku katolicizmu, takže vplyv i moc protestantského tábora citeľne upadala.

Typy vojakov z obdobia tridsaťročnej vojny: arkebuzier, jazdecký trubač, zástavník, dôstojník, mušketeri a pikanier

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Sľuby treba plniť

Hoci generálporučík v. v. Pavel Honzek zomrel 7. júna v Trenčíne vo veku nedožitých 73 rokov, zostáva pre nás chlapcom, ktorý plnil sľuby.

Rodák z Jaroslavíc, ktorý vyrastal v Prahe, absolvoval v Bratislave Vojenskú školu Jana Žižku z Trocnova a Vyššie vojenské učilište vo Vyškove, vojenskú akadémiu v bývalom ZSSR a ako jeden z prvých čs. generálov v roku 1990 aj Defence College NATO v Ríme. V poslednom období si ho verejnosť

spájala predovšetkým s obnovou vojenského cintorína z prvej svetovej vojny v Trenčíne-Zábrani.

Generálporučík v. v. Pavel Honzek po absolvovaní vojenskej školy vo Vyškove 24. augusta 1968 nastupoval k svojmu útvaru v 13. tankovej divízii, konkrétne k 15. tankovému pluku v Miloviciach.

Podmínované výjazdy

Vtedajší mladý poručík išiel vlakom, ktorý čiastočne obchádza rozsiahly areál kasární. Jeho súčasťou bolo aj vojenské letisko. A uvidel jeho dvojnásobné obkľúčenie tankami. Najskôr poľskými a za nimi stál sovietsky tankový pluk. Obďaleč mali poľské a sovietske jednotky postavené stany. Vnútri areálu boli blokované československé jednotky. „Nebolo to práve najlepšie privítanie. Každú noc sa ozývali výstrely. Aj keď väčšinou do vzduchu, vojaci sa obávali chodiť do stráží. V takomto stave sme prežili zopár týždňov. Potom som bol ako veliteľ s vyše stovkou vojakov odvelený do Ústí nad Labem, kde sme strážili dôležité objekty v meste. Vrá-

tili sme sa naspäť a vzápätí som zažil bojový poplach. O nejaký čas už prvý prápor nášho pluku začal vagónovať techniku. Pristavili vagóny aj pre nás. Park techniky však strážili Sovieti, ktorí nás doň nechceli pustiť. Neskôr sme zistili, že všetky výjazdy z parku sú podmínované. Najskôr ich teda museli Sovieti odmiňovať, aby sme mohli s technikou von. Všetko sme naložili na železničné vagóny a vyrazili sme smerom na východ. Nikto nevedel, kam smerujeme. Šíрили sa rôzne reči...“ spomínal generál Honzek.

Išli do neznáma. V jednej stanici ich odstavili a oni sa išli najesť. Vojaci v čiernych tankistických kombinézach však miestnym

pripomínali Rusov. Preto ich privítala nepriateľsky naladená krčma. Až keď prehovorili, situácia sa zmenila a miestni ich bohatu pohostili. Rovnako aj ďalšie transporty pluku, ktoré prišli po nich. Až v Púchove sa dozvedeli, že trojdňová cesta pluku skončí v Martine. „Politruk nás vo vlaku strašil. Slováci vás neprijmú, buďte na pozore, pripravte si zbrane. S malou dušičkou sme preto vystupovali na martinskej stanici, opak bol však pravdou,“ po pol storočí už s úsmevom v pamäti lovil spomienky na rok 1968 generál Honzek. Slovensko sa napokon preňho stalo domovom a profesionálnym pôsobiskom pre celú vojenskú kariéru, ktorú zavŕšil v Trenčíne na Generálnom štábe Armády SR.

Generál v montérkach

Niektorí zamestnanci muničného skladu v Trenčíne-Zábraní boli poriadne prekvapení, keď ho videli po prvý raz v generálskej uniforme. Veď dovtedy ho poznali ako staršieho pána v montérkach. Pomáhal pri všetkých prácach.

„Z fyzickej práce nemám strach. Ráno si oblečiem montérky a robím až do večera všetky potrebné práce. S pílou, vrtačkou, pri osadzovaní kameňov, ich natieraní či brúsení... Najväčšie problémy sú so zháňaním finančných prostriedkov, všetko zabezpečiť, doviezť materiál. Dosť som sa naučil, keď som synovi tri roky pomáhal stavať dom,“ priznal generálporučík Honzek.

Na vojenskom cintoríne z prvej svetovej vojny v Trenčíne-Zábraní sa po prvý raz ocitol na jeseň 2014. Bol tam s vtedajším zástupcom vojenského pridelenca Ruskej federácie. Oslovil ho, že hľadá cintorín, kde sú pochovaní ruskí vojaci z obdobia prvej svetovej vojny. „Priznám sa, že o jeho existencii som poriadne ani ja nevedel, napriek tomu, že už mnoho rokov bývam v Trenčíne. Keď sme tam prišli, bolo mi skoro do plaču. Hanbil som sa pred ním za stav, v akom sme cintorín našli. Aj napriek tomu, že krátko pred našou návštevou príslušníci muničného skladu strážneho útvaru pokosili vysokú trávu, odstránili z priestoru popadané konáre. Z hrobov vyrastali náletové dreviny, betón na nich bol rozrušený, popraskaný, časť hrobov bola úplne rozvalená,“ spomínal generál Honzek a pokračoval: „Vtedy sa vo mne zrodila myšlienka, že by sme s cintorínom mali niečo urobiť, aby nebol našou národnou hanbou. Veľakrát počúvame pekné slová, ako si máme ctiť pamiatku našich predkov v zbrani, starať sa o vojenské hroby z oboch svetových vojen. Povedal som si, že skúsme dať dohromady aspoň tento jeden absolútne zabudnutý a zdevastovaný cintorín. Okrem Slovákov a Čechov tam ležia aj vojaci ďalších krajín. Bolo by dobré postarať sa o nich, veď aj my sme radi, keď sa v iných krajinách postarajú o hroby našich rodákov.“

Sen skutočnosťou

Návrh predložil v Rade Klubu generálov SR. Schválila ho, a keďže je z Trenčína, poverila ho riadením celej akcie, spoločne s regionálnou skupinou Sever Klubu generálov SR. Už koncom roka 2014 začali rozvíjať prvé aktivity. Na začiatku boli dvaja, spolu s generálmajorom v. v. Gašparom Hozmanom. Vypracovali plán, ako postupovať, akú finálnu podobu by mal mať obnovený cin-

Trenčiansky vojenský cintorín

V rokoch prvej svetovej vojny vzniklo na území dnešného Slovenska množstvo vojnových cintorínov, v ktorých sa nachádza 23 316 vojnových hrobov. Jeden z nich, vojnový cintorín v Trenčíne-Zábraní, kde je pochovaných spolu 771 vojakov deviatich národností (338 Čechov a Slovákov, 24 Talianov, 112 Maďarov, 11 Rakúšanov, 54 Poliakov, 122 Rumunov, štyria Nemci, 86 Rusov, 17 Turkov a traja neznámi) je však svojím spôsobom výnimočný. Nachádza sa v priestoroch muničného skladu. A v roku 2019 bol cintorín s rozlohou asi 5-tisíc metrov štvorcových vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku (NKP).

Na cintoríne bolo pôvodne pochovaných 927 vojakov. V roku 1925 však exhumovali 154 príslušníkov bývalého Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov (neskôr Juhoslávie) a previezli ich na trenčiansky mestský cintorín, kde sú pochované ďalšie stovky vojakov, ktorí zahynuli v čase prvej svetovej vojny.

Dôvodom vyhlásenia cintorína za NKP je podľa pamiatkarov dôležitá historická, spoločenská i pietna spomienka na tragédie obetí z prvej svetovej vojny. O jeho rekonštrukciu, ktorá sa realizovala v troch etapách a bola ukončená v roku 2018 pri stom výročí skončenia prvej svetovej vojny, sa zaslúžil Klub generálov Slovenskej republiky, najmä generálporučík v. v. Pavel Honzek. Pri ich úsilí im všemožne vychádzal v ústrety aj Vojenský historický ústav.

torín. V roku 2015 sa pustili do prvých prác. Začali s pôvodnou vstupnou časťou na cintorín. V zimnom období, keď sa nedalo pracovať v teréne, často jazdili do VHÚ v Bratislave. Stretli sa tam s veľkou pomocou a ochotou z ich strany. Už 10. novembra 2015 organizovali pietny akt. Zúčastnili sa na ňom mnohí funkcionári OS SR, Klub generálov SR, ale aj zástupcovia veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku, pridelenci obrany Českej republiky, Ruskej federácie a Maďarska, zástupca ministerstva obrany Maďarska a ďalší hostia. Generál Honzek vtedy vyjadril presvedčenie, že do roku 2018 sa podarí obnoviť celý cintorín. Spokojne konštatoval, že postupne rástol počet sympatizantov. Časom sa na cintoríne zišli pridelenci obrany Českej republiky, Poľska, Maďarska, Rumunska, Nemecka a Ruskej federácie na Slovensku, ale aj členovia veteránskeho združenia z Talianska.

Generál Honzek skromne priznával, že keď na jeseň roka 2014 cintorín videl po prvý raz, sám veľmi neveril, že by sa ho podarilo k stému výročiu prvej svetovej vojny upraviť. Aj preto, lebo sponzorstvo v tejto oblasti na Slovensku ešte veľmi rozšírené nie je.

Text a foto: Jozef Žiak

Foreign Military Sales

Program Foreign Military Sales (FMS) je na jednej strane považovaný za nástroj realizácie zahraničnej politiky USA (v zmysle podpory spojencov a upevňovania transatlantických partnerstiev), na strane druhej ide o pomerne rýchlu, transparentnú a často využívanú formu obstarávania nielen na Slovensku, ale na celom svete.

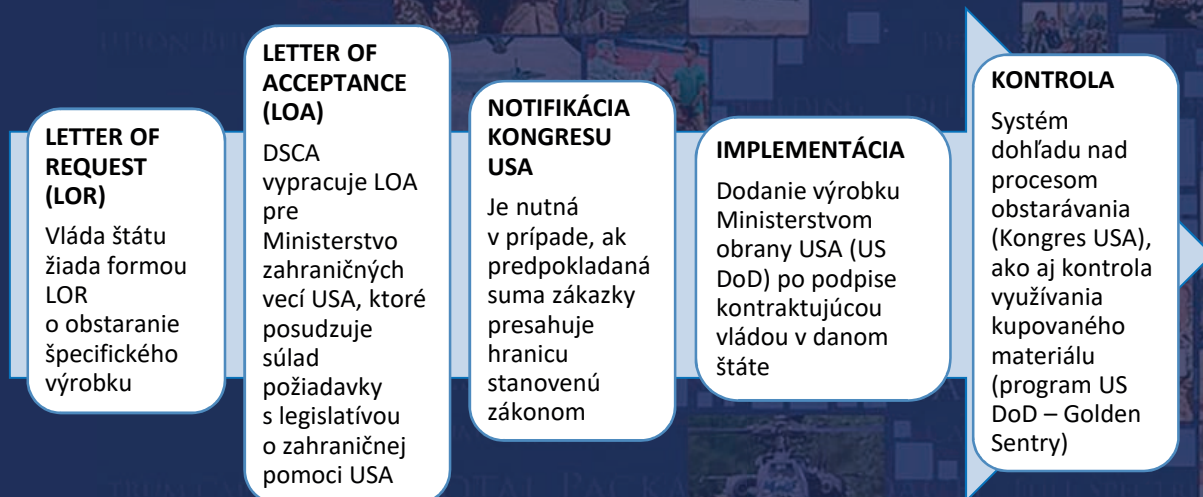
Intenzita využívania FMS sa mení v závislosti od dynamiky vývoja bezpečnostnej a politickej situácie vo vybraných regiónoch, ako aj vývoja vzťahov USA s jednotlivými štátmi.

FMS – postup a proces

FMS je program vlády Spojených štátov, prostredníctvom ktorého si zahraniční partneri USA (štáty, ako aj medzinárodné organizácie) kupujú výrobky obranného priemyslu, nadväzujúce služby a tréning. Program patrí pod Ministerstvo obrany USA a je

administrovaný Defence Security Cooperation Agency (DSCA). Pri obstarávaní formou FMS zabezpečia USA dodanie výrobku z vlastných zásob, alebo zadajú kontrakt výrobcovi rovnako, ako keby daný tovar obstarávali pre seba (OEM – Original Equipment Manufacturer). Kupujúci nerokuje priamo s dodávateľom, ale s DSCA, ktorá zabezpečuje obstarávanie, logistiku, doručenie produktu, prípadne aj tréning a infraštruktúrne zabezpečenie (hangáre, letiská, nástroje) spojené s daným obstarávaním – tzv. total package approach.

Proces obstarávania cez FMS

Využívanie FMS – regióny a štáty sveta

Za posledných desať rokov boli najnákladnejšie projekty vyzbrojovania Ministerstva obrany SR obstarané cez program FMS. Ide o jednu z výnimiek zo štandardného procesu verejného obstarávania

po povolených zákonom o verejnom obstarávaní č. 343/2015 Z. z. Medzi dva najväčšie nákupy z hľadiska ceny riešené cez FMS patria vrtuľníky UH-60 (271 mil. USD) a stíhacie lietadlá F-16 (1,8 mld. USD).

FMS projekty na Slovensku podľa objemu finančných prostriedkov (2010 – 2017, USD v tisícoch)

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SUMA (USD)	630	2 137	761	122	257	271 859	288	8 460

Program Foreign Military Sales v roku 2017 fungoval v 119 štátoch sveta (počet štátov, v ktorých boli podpísané nové FMS kontrakty – nezahŕňa štáty s už prebiehajúcimi FMS projektmi z predošlých rokov) vrátane silných ekonomík rozvinutých štátov Európy, ako sú Nemecko, Francúzsko, Spojené kráľovstvo či Nórsko. Tento fakt je zapríčinený obojstrannou výhodnosťou programu FMS pre sprostredkovateľa, teda vládu USA, ako aj pre zadávateľa, čiže vládu príslušného štátu, ktorý prostredníctvom programu obstaráva. Dôvody vzniku a využívania programu FMS v USA sú viaceré:

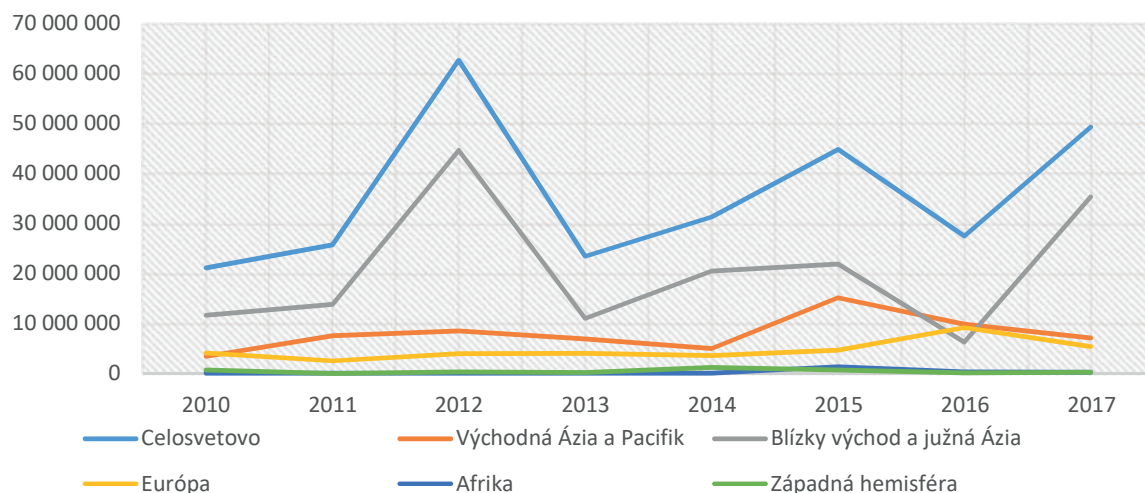
1. *Podpora zahraničnopolitických vzťahov.* FMS je forma zahraničnej politiky USA, ktorou si štát zaväzuje svojich partnerov k bližšej spolupráci v oblasti obrany a bezpečnosti. Títo part-

neri budú na základe FMS využívať rovnakú vojenskú techniku ako USA.

2. *Economies of scale.* Využívanie FMS zvyšuje počty vojenskej techniky a materiálov objednávaných u konkrétnych výrobcov, čo znižuje celkovú cenu objednávok. Z toho profitujú nielen partnerské štáty FMS, ale aj samotné USA, ktoré získavajú vlastné produkty u rovnakých firiem tiež za zníženú cenu.

3. *Podpora domáceho priemyslu.* Obstarávanie formou FMS podporuje domáci americký zbrojársky priemysel. Ten zamestnáva vyše 1,7 milióna ľudí a funguje ako katalyzátor inovácií v oblasti vyzbrojovania či v širších súvislostiach aj v oblasti amerického vesmírneho programu.

Regionálne rozloženie projektov FMS podľa výšky finančných objemov za obstarávanú techniku a materiál (2010 – 2017, USD v tisícoch)

Vývoj, trendy, závery

Za posledných desať rokov bolo možné pozorovať zaujímavé trendy v rámci využívania FMS na Slovensku aj vo svete:

1. Finančný objem FMS dodávok vo svete od roku 2010 narástol o 286 mld. USD.
2. Geografická štruktúra regiónov, ktoré sú vo využívaní FMS dominantné, sa nemení. V rokoch 2010 aj 2017 boli lídrom v obstarávaní formou amerického programu blízkeho východu štáty a štáty južnej Ázie; a to najmä Izrael a Saudská Arábia.

3. Medzi hlavných využívatelov FMS v roku 2010 patrili Izrael, Egypt a Saudská Arábia. V roku 2017 to boli štáty Katar, Saudská Arábia a Japonsko.
4. V roku 2017 bol celkový zmluvne dohodnutý objem finančných prostriedkov cez FMS samostatne v štátoch Katar (14 mld. USD) aj Saudská Arábia (13 mld. USD) vyšší než súčet všetkých FMS projektov v Európe (5,4 mld. USD), vo východnej Ázii a Pacifiku (7,1 mld. USD) spoločne.

Hlavní využívatelia FMS v roku 2010

ŠTÁT	OBJEM ZMLUVNE DOHODNUTÝCH FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV (2010, USD v tisícoch)
Izrael	3 701 703
Egypt	2 409 903
Saudská Arábia	2 014 260
Spojené kráľovstvo	1 715 257
Austrália	1 317 077

Hlavní využívatelia FMS v roku 2017

ŠTÁT	OBJEM ZMLUVNE DOHODNUTÝCH FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV (2017, USD v tisícoch)
Katar	14 300 380
Saudská Arábia	13 349 042
Japonsko	3 837 105
Izrael	2 446 177
Irak	2 337 437

Využívanie FMS môže mať pre obstarávajúcich štát veľké množstvo benefitov:

1. **Vyššia kvalita obstarávania.** Keďže pri obstarávaní formou FMS ide o vojenskú techniku a materiál, ktoré už sú používané v USA, dá sa predpokladať vysoká kvalita dodaných produktov, ako aj celého procesu obstarávania. Dôvodom je účasť odborníkov, ktorých skúsenosti v danej oblasti zväčša prevyšujú kapacity ľudských zdrojov obstarávajúcich štátov.
2. **Jednoduchšia legislatíva.** Keďže USA nie sú členským štátom Európskej únie, na obstarávanie sa nevzťahuje smernica 2009/81/ES, čo môže proces obstarávania urýchliť.
3. **Nižšia cena.** Na princípe *economies of scale* dochádza pri kúpe tovarov cez FMS k zníženiu jednotkovej ceny za obstarávaný tovar. Zároveň je možné na financovanie využiť splátkový kalendár, čo je výhodné najmä pri nákupoch s vyššou cenou zákazky.
4. **Prísna kontrola.** Systém dohľadu nad procesom obstarávania (Kongres USA), ako aj nasledujúca kontrola využívania kupovaného materiálu (program Golden Sentry) zvyšujú transparentnosť procesov obstarávania. Kontroly sú vykonávané zväčša zamestnancami zastupiteľských úradov USA v danom štáte (veľvyslanectvá, konzuláty, kancelárie pre obrannú spoluprácu – ODC).
5. **Vyššia interoperabilita.** Obstarávanie od spoločného dodávateľa zvyšuje interoperabilitu vybavenia medzi USA a členskými krajinami NATO.

6. **Jednoduchšia logistika.** Harmonizácia spoločnej logistickej podpory pre daný produkt umožňuje znížiť náklady na životný cyklus.
7. **Budovanie a udržiavanie zahraničných partnerstiev.** Predaj zbraňových systémov do zahraničia reflektuje zahraničnopolitickú orientáciu USA a je prejavom podpory a priateľských vzťahov so zúčastnenými krajinami.

Okrem uvedených výhod prináša program FMS štátom aj niekoľko možných negatív. Tými sú najmä:

1. **Poplatky.** Za sprostredkovanie nákupov štát uhrádza DSCA poplatok vo výške 3,2 % z celkovej ceny na pokrytie administratívnych a kontraktujúcich služieb poskytovaných agentúrou.
2. **Limitácia úprav.** Program funguje na princípe kupovania hotových výrobkov, pri ktorých majú štáty zväčša len malú možnosť ovplyvniť výsledný produkt podľa vlastných požiadaviek. Z časového hľadiska sa dĺžka procesu obstarávania líši podľa toho, či sú obstarávané produkty dodávané od výrobcu, alebo z už existujúcich zásob USA. Druhý uvedený spôsob je z pochopiteľných dôvodov rýchlejší.

Text: Barbora Hrozenská
Analytický útvar MO SR
Zdroj: DSCA

Trofej pre Anastasiu

Anastasia Kuzminová z Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica 26. júna prevzala Trofej Slovenského olympijského a športového výboru.

V rámci výročných ocenení za rok 2019 Slovenský olympijský a športový výbor (SOŠV) v bratislavskom hoteli Gate One na svojom 57. valnom zhromaždení vyznamenal Anastasiu Kuzminovú ako „významnú domácu osobnosť športového života za aktuálny prínos v propagácii olympijského hnutia a prehlbovaní jeho vplyvu na šport, kultúru, výchovu a spoločnosť.“

Bývalá špičková reprezentačná biatlonistka a dnes zamestnankyňa Dukly prevzala najprestížnejšie ocenenie z rúk prezidenta SOŠV Antona Siekela ako prvá. „Po roku a pol od ukončenia športovej kariéry je každé takéto ocenenie vždy o trošku vzácnejšie. Teším sa a som vďačná, že si na mňa pamätali a zároveň som veľmi rada, že môžem byť aj naďalej nápomocná slovenskému športu. A to tak v Dukle, ako aj pri spolupráci so Slovenským olympijským a športovým výborom,“ povedala.

Spýtali sme sa jej, ako sa zžila s novou prácou v Dukle. „Kým športovec športuje, keď sa venuje svojej takpovediac bežnej tréningovej a reprezentačnej činnosti, tak nie vždy vníma do hĺbky, čo všetko robia ďalší ľudia pre to, aby šport fungoval. Aby sa mali športovci dobre, aby bola vyriešená administratíva, ako aj celé zázemie. Teraz, keď medzi týchto ľudí patrím, chcem sa im ešte raz úprimne poďakovať,“ povedala a dodala: „V rámci riaditeľstva pôsobím na úseku marketingu a komunikácie. Ešte stále získavam skúsenosti, no snažím sa už prispievať svojimi myšlienkami či nápadmi k lepšej prezentácii našej Dukly.“

Slovenský olympijský a športový výbor tiež vyznamenal Cenou Pavla Schmidta

za najhodnotnejší individuálny výkon roka lyžiarku Dukly Petru Vlhovú. Medailu SOŠV získali za úspešnú reprezentáciu

dnes už bývalé dlhoročné skokanky Vojenského športového centra Dukla sestry Veldákové.

Ivančo to rozbehal

Otom, že cez koronovú prestávku naberali formu nielen profesionálni, ale aj výkonnostní či amatérski športovci, svedčí príklad rotmajstra Michala Ivanča z práporu ISTAR v Prešove, ktorý v júni a v júli zvíťazil vo svojej kategórii nad 50 rokov v desaťkilometrových cestných behoch v Trnave pri Laborci, na Domaši a v Banskom. V Novom Ruskove (9 km) bol druhý v absolútnom poradí, pričom ho predbehol iba o 32 rokov mladší pretekár. Poddôstojník, ktorý slúži v ozbrojených silách už 32 rokov, sa stal 11. júla dokonca vo svojej kategórii majstrom Slovenska v polovičnom triatlone. V Bátovciach vo veľkej horúčave zvládol 1,9 km vo vode, 90 km na bicykli a 21,1 km behom tesne pod päť hodín. „Moja celá príprava tento rok smeruje na augustové majstrovstvá Slovenska v železnom mužovi v Piešťanoch, pričom to bude už môj 19. Ironman,“ avizoval rotmajster Ivančo, ktorý 3,8 km plávania, 180 km v cyklistickom sedle a 42,1 km v maratónkach absolvoval aj na Havaji.

Rekordná Stanislava

Prekážkarka VŠC Dukla Banská Bystrica Stanislava Škvarková prekonala 2. júla v rozbehu na mítingu v rakúskom Eisenstadte výkonom 13:02 trinásť rokov starý slovenský rekord v behu na 100 m prekážok.

„**M**anželovi a zároveň trénerovi Michalovi som spomenula, že sa cítim, ako keby som nesúťažila aspoň dva roky, veď od posledných halových pretekov prešli viac ako štyri mesiace. Chcela som sa čo najviac priblížiť k osobnému maximu 13:08 z minulého roka a teším sa, že som bola ešte úspešnejšia,“ povedala pretekárka, ktorá vo finále mítingu napokon dobehla druhá.

Účastníčka vlaňajších majstrovstiev sveta v atletike v katarskej Dauhe Stanislava Škvarková (rod. Lajčáková, 24 rokov) pochádza zo Svitú. Slovensko reprezentuje už od žiackych kategórií. „Keď som si v detstve vyberala disciplínu, voľba padla na atletický krúžok,“ spomenula prekážkarka, ktorej mama hrávala volejbal a otec je doteraz futbalistom. „Spočiatku som sa venovala sedemboju, respektíve v hale päťboju. Keďže mi najlepšie išiel prekážkar-ský šprint, napokon som ostala pri ňom,“ dodala reprezentantka, ktorá je v Dukle od roku 2015. Vtedy ju začal trénovať Michal Škvarka, ktorý je od vlaňajšieho septembra aj jej manželom. „Keď som odchádzala na vysokú školu, chcela som skĺbiť šport aj štúdium. Banská Bystrica bola tá najlepšia voľba. Veď keby nebolo skvelého zázemia v Dukle, už asi vrcholovo nebeham...“ Keď sa bavíme o disciplíne, ktorá je charakteristická tak pre vojakov, ako aj pre športovcov, s úsmevom konštatuje: „Viem, prečo to robím, a viem, kam sa chcem dostať. Okrem toho ma šport maximálne baví, takže aj keď mám menej voľného času, vôbec nevnímam, že by som nejako trpela. Naopak. No a hoci momentálne nemáme k dispozícii rekonštruovaný štadión, tré-

nujem na 250-metrovom ovále na bansko-bystrickom športovom gymnáziu. Verím, že svoj čas posuniem čím skôr ešte nižšie,“ presvedčivo avizuje. Ak si totiž hneď na začiatku sezóny splnila zdolaním slovenského rekordu úvodný tohtoročný cieľ, ten druhý je zabehnúť ako prvá Slovenka sto metrov prekážok pod trinásť sekúnd.

Najväčšou výzvou je však Tokio: „Limit na predchádzajúcu olympiádu bol 13:00, no teraz do Tokia ho veľmi sprísnil – až na 12:84. Robíme však všetko preto, aby sme to dosiahli.“

Stanislava Škvarková nasledujúci míting vo Viedni 11. júla vyhrala (13:42) a 18. júla v Gazi bola druhá (13:20).

Dvojstranu pripravil: Pavol Vitko • Foto: autor, TASR, Ján Melicher a Michaela Ivančová

Štvornásobný šampión

Martin Haring z VŠC Dukla získal 18. júla v Selciach pri Banskej Bystrici na cyklistických majstrovstvách SR v MTB XCC štvrtý raz po sebe titul majstra republiky v olympijskej disciplíne cross country (XCO). O deň neskôr na rozbahnenej trati aj historicky prvý slovenský titul v shorttracku. Tento krátky polhodinový formát sa na medzinárodných podujatiach jazdí od vlaňajška a je len pre špičku štartovného poľa. „Martin má už síce 32 rokov, no každú sezónu sa dokáže posunúť ďalej. Jedenapohodinové preteky v XCO vyhral so sedemapolminútovým náskokom,“ konštatoval Martin Fraňo, športový riadi-

teľ a hlavný tréner cyklistov Dukly. Haring je špecialista na cyklistiku v teréne, no napríklad na 62. ročníku pretekov Okolo Slovenska získal dres pre najlepšieho pretekára v bodovacej súťaži. Tréner Fraňo dodáva, že v XCO Slovensko jednu miestku na OH už má. Po koronovej prestávke a odložení olympiády však pridali do kvalifikačného kľúča ďalšie dva svetové poháre v roku 2021: „Rozhodujúce je udržať pre nás jedno miesto. Preto je dôležité, aby bodoval nielen Martin Haring, ale aj Matej Ulik.“ A aký je olympijský cieľ? „Najlepšia pozícia v histórii slovenského cross country. Alebo ešte presnejšie: do dvadsiateho miesta.“

Desaťročia bez uniformy

„Stratil som sebadôveru, pretože je to hrozný pocit, keď prídete o spoločenské postavenie a o všetko, čo vás v profesionálnom živote baví,“ komentoval svoje prepustenie z armády v rámci politických čistiek v roku 1971 podplukovník v. v. František Sarvaš.

Normalizácia a politické čistky nadväzovali na okupáciu Československa vojskami Varšavskej zmluvy, ktorá sa začala inváziou 21. augusta 1968.

F. Sarvaš sa narodil v roku 1939 Slovenke a Maďarovi, ktorí si založili početnú rodinu ešte v československom Užhorode, predtým ako mesto po viedenskej arbitráži pripadlo v roku 1938 horthyovskému Maďarsku. „Pred príchodom frontu sme evakovali do mamičkinej rodnej Šale a už sme tam ostali. No a ja som chcel byť vojakom tiež preto, lebo som sa celé detstvo hrával na kovbojov, ktorí boli chudobní, ale statoční a spravodliví,“ usmial sa pán Sarvaš, ktorý absolvoval gymnázium v Šali spolu s bývalým ministrom zahraničných vecí SR Eduardom Kukanom, svojím dávnym priateľom. Po absolvovaní rôznych školení a zložení dôstojníckych skúšok pôsobil vďaka ovládaniu maďarčiny aj v Komárne v Dunajskej pohraničnej strážii. Potom ho previelili k tankistom do Martina. „Môžete to brať aj tak, že sa chválím, ale ja si myslím, že som bol dobrý veliteľ, a vojenskú službu som miloval. Tiež som vždy mal v úcte Červenú armádu – veď nás v druhej svetovej vojne oslobodila od fašistov. Bol som, jednoducho, rusofil. No nikdy by som neočakával, že nás Sovietska armáda

v roku 1968 obsadí. Na mňa to zapôsobilo naozaj hrozne. To, skrátka, nemala robiť, to ma ponížilo...”

So svojím názorom sa vtedy kapitán Sarvaš medzi vojakmi netajil. Intervencia vojsk Varšavskej zmluvy bola v jeho vnímaní zrada a okupácia. „Bol som označený za politicky nespoľahlivého a moje prepustenie z armády prebehlo veľmi rýchle. Bez šance ubrániť sa. Mal som rodinu, ktorú som musel uživiť, a hneď som sa musel chytať robôt, ktoré som nikdy nerobil,“ povedal a pokračoval tým, ako v Turci začínal na pozícii pomocného stavebného robotníka. Predával tiež jahňatá v Liptove, jazdil na nákladiaku v Povodí Váhu, ako murár či tesár bol zamestnaný na Morave v Slušoviciach. On však chcel byť vojakom. Preto sa po politických zmenách v roku 1989 okamžite vrátil do uniformy. Do roku 2000 odslúžil ešte desaťročie na piešťanskej leteckej základni v hodnosti podplukovník. Rehabilitácia vojakov prepustených z armády z politických dôvodov znamenala

totiž aj ich povýšenie do hodnosti, akú by približne dosiahli, ak by slúžili nepretržite. Roky mimo armádu sa im tiež zarátali do výsluhy. To všetko pán pplk. v. v. František Sarvaš kvituje. No na 21. august 1968, na deň svojho najväčšieho sklamaní a poníženia, nikdy nezabudne. „O to viac, že pravdu som mal ja a nie tí, ktorí potom podpisovali, že so vstupom spojeneckých vojsk Varšavskej zmluvy súhlasia, že to bola vlastne priateľská pomoc.“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor a archív F. S.

Rok 2020 bude pre zbory mužstva a poddôstojníkov pamätný nielen z pohľadu obmedzení spôsobených ochorením Covid-19, ale aj výmenou na pozícii veliteľa poddôstojníckej akadémie OS SR. Po piatich rokoch pôsobenia vo funkcii jej veliteľa ukončil svoju vojenskú kariéru štábný nadrotmajster Richard Fabricius. Jeho výrazný prínos ozbrojeným silám, ale i dôležitosť tejto inštitúcie počas slávnostného aktu výmeny jej veliteľa ocenili osobnou prítomnosťou aj minister obrany SR a náčelník Generálneho štábu OS SR.

Poddôstojnícka akadémia (PA) je kľúčová vzdelávacia a výcviková inštitúcia OS SR, flexibilná a pripravená podporovať operačnú pripravenosť OS SR na plnenie úloh prostredníctvom poskytovania relevantnej prípravy a vzdelávania poddôstojníkov na základe požiadaviek OS SR. Jej víziou je zabezpečiť kvalitné, moderné a relevantné vzdelávanie mužstva a poddôstojníkov na základe požiadaviek OS SR a NATO.

Pozastavenie výkonu kariérnych kurzov počas Covid-19 a neznáma, ako dlho bude daný stav pretrvávajúť, viedli k nevyhnutnosti pružne a efektívne reagovať na danú situáciu. Popri plnení iných úloh začali inštruktori PA pracovať na tvorbe e-learningovej formy, ktorou budeme v podobnej situácii znižovať negatívny dosah na vzdelávanie poddôstojníkov. Prvú verziu e-learningu pre kurz OR-5

testujú frekventanti už v týchto dňoch. Výhodou je jej dostupnosť nielen z rezortnej, ale aj verejnej internetovej siete.

Súčasná vzdelávanie však vyžaduje oveľa viac ako len čakanie, kým sa poddôstojník dostane na kurz do PA. Očakávam od vás všetkých, že budete aktívne využívať dostupné možnosti, aby ste sa zlepšovali. Mentálne, ale aj fyzicky. Učte sa od svojich kolegov, študujte cudzie jazyky, aby ste neboli limitovaní len domácimi zdrojmi informácií, a buďte svojím prístupom príkladom pre iných. Len tak prispějete k budovaniu OS SR v požadovanej kvalite.

Želám vám veľa úspechov pri naplňovaní nášho spoločného úsilia!

štábný nadrotmajster Marcel Kaniak
hlavný poddôstojník Ozbrojených síl SR

MILITARY ENGLISH

HYBRID THREATS

Pripravila: Nadežda Kochmanová

Hybrid threats (and hybrid warfare) have been only recently added to the military **lingo**. They denote actions by state or non-state actors that combine conventional and unconventional, military and non-military activities used in a coordinated manner to achieve specific objectives. Hybrid threats can range from cyberattacks on critical information systems, through the **disruption** of energy supplies or financial networks, to the **undermining** of public trust in government institutions or the deepening of social divisions (mis) using social networks and other information channels. Examples of hybrid warfare include terrorism, computer hacking, organized crime, territory or resource **denial**, psychological operations, spreading misinformation and fake news, **covert ops** (such as **staging** manipulated elections) and others. But within the **mentioned** definition lies the catch: as NATO's Michael Rühle rightfully points out in his study "Deterring Hybrid Threats": "...the tendency to characterize almost every unwelcome behavior as a "hybrid threat" or even as "warfare" creates an **unduly** alarmist outlook that **hinders** rather than helps a rational debate on **deterrence**. Above all, since the classic function of deterrence is to prevent war, deterring "hybrid war" (i.e. any unwelcome behavior) drives up deterrence requirements into dimensions that are way above what this concept can realistically provide."

To counter hybrid threats, countries invest in tools designed to detect and understand **malicious** activities at an early stage, while enhancing the **resilience** of critical infrastructure, society and institutions. A necessary precondition for achieving better protection against hybrid threats is to acquire proper **situational awareness**. Intelligence and information sharing becomes crucial: given the nature of hybrid threats, it is essential to work across geographical borders. Both the EU and NATO have developed plans for mutual cooperation and coordination to deal with hybrid threats. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats located in Helsinki, Finland serves as a hub of expertise, assisting participating countries in improving their capabilities, resilience and preparedness to counter hybrid threats. Other similar centers are in Riga, Latvia; Vilnius, Lithuania and Tallinn, Estonia.

The European External Action Service has identified additional efforts that need to be undertaken in the future. These include expanding the capacity

to detect hybrid threats and **scale up** the measures against disinformation campaigns at an early stage; building up the preparedness against CBRN attacks by developing a list of chemical substances posing a particular threat and reducing their availability; reinforcing cybersecurity measures, and several others. The key is to ensure that hybrid attacks do not cause our societies existential damage, and that societies and their infrastructures are resilient enough to quickly "bounce back" after they are hit.

QUESTIONS:

1. Čo sú to hybridné hrozby? Vymenujte aspoň päť ich foriem.
2. Aké nástroje využívajú štáty na obranu pred hybridnými hrozbami?
3. Čo je dôležitým predpokladom na budovanie odolnosti proti hybridným hrozbám?

GLOSSARY

- **lingo** /'lɪŋɡəʊ/ – jazyk, slovná zásoba;
- **disruption** /dɪs'rʌpʃən/ – prerušenie;
- **undermining** /'ʌndər'maɪnɪŋ/ – podkopávanie;
- **denial** /dɪ'naɪəl/ – odmietnutie, odopretie;
- **covert ops** /'kəʊvərt əps/ – tajné operácie;
- **staging** /'steɪdʒɪŋ/ – inscenovanie;
- **mentioned** /ə'fɔːmənʃnd/ – horeuvedený;
- **unduly** /ən'dʊli/ – nepotrebné;
- **hinders** /'hɪndərz/ – bráni, prekáža;
- **deterrence** /dɪ'tɜːrəns/ – odstrašenie;
- **malicious** /mə'lɪʃəs/ – škodlivý;
- **resilience** /rɪ'zɪliəns/ – odolnosť;
- **situational awareness** /sɪ'tʃu'eɪʃənəl ə'weɪnəs/ – oboznámenosť so situáciou;
- **scale up** /skeɪl ʌp/ – zväčšiť, znásobiť.

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Môžem použiť pri ročných previerkach z telocviku pri disciplíne zhyby rukavice?

Ročné preskúšanie „z telocviku“ sa vykonáva v zmysle služobného predpisu hlavného služobného úradu č. 100/2015 o podrobnostiach preskúšania profesionálnych vojakov z pohybovej výkonnosti v znení služobného predpisu hlavného služobného úradu č. 54/2016. Uvedené dokumenty nezakazujú použitie rukavíc. Na druhej strane nie sú

rukavice ani súčasťou opisu disciplíny, ani materiálového zabezpečenia testu. Nie sú teda povolené. Všetky motorické testy musia spĺňať určité požiadavky. Medzi najdôležitejšie patria validita, realibilita a objektivita. Validita testu je vlastnosť čo najprimeranejšie zobrazit skúmaný jav, realibilita je zasa vlastnosť testu aj pri opakovanom testovaní získať približne rovnaké výsledky. Objektivitou sa zasa myslí zhoda výsledku pri rôznych skúšajúcich. Snahou skúšajúceho by malo byť zabezpečenie rovnakých podmienok pre všetkých cvičencov. Z uvedeného vyplýva, že použitie vami opísaných rukavíc by mohlo cvičencovi priňať technickú výhodu oproti ostatným, ktorí by rukavice nemali. Tým by sa negovali všetky základné požiadavky na motorický test. Použitím rukavíc by stačilo menej úsilia na úchop tým, že by sa menej šmykali prsty. V prípade disciplíny zhyby na hrazde je konečný výkon vyjadrený počtom opakovaní. A vzhľadom na to, že uvedená disciplína nie je časovo ohraničená, výsledok značne ovplyvňuje okrem úroveň silovej vytrvalosti predlaktia, ramien a chrbta aj sila šliach zápästia a prstov rúk. Povolenie použiť rukavice jednotlivcom by voči ostatným nebolo spravodlivé. Podobne ako vy by potom mohli zmyšľať napr. aj plavci s tým, že ani plutvy nie sú predsa zakázané...

Cieľom preskúšania z pohybovej výkonnosti by nemalo byť dosiahnutie hraničného výkonu, ale základné overenie spôsobilosti profesionálneho vojaka na výkon služby po fyzickej stránke.

nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník vrtulníkového krídla Prešov

Podakovanie kolegom

V priebehu rokov 2019 – 2020 Vojenská polícia spolupracovala s oddelením psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR s cieľom vykonať sociologický prieskum v oblasti sociálno-patologických javov. Prieskum bol zameraný na vplyvy užívania omamných a psychotropných látok profesionálnymi vojakmi a faktory, ktoré tieto skutočnosti podmieňujú.

Týmto sa chceme poďakovať za profesionálny prístup oddelenia psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR a vyzdvihnúť zodpovedný prístup každého anketára podieľajúceho sa na prieskume v jednotlivých útvaroch a zariadeniach OS SR. Vojenská polícia využíva výsledky z prieskumu najmä v rámci plánovania preventívnych opatrení a vyhodnotení bezpečnostnej situácie. V nasledujúcom období bude Vojenská polícia naďalej rozvíjať spoluprácu s uvedeným oddelením Personálneho úradu OS SR pri ďalších prieskumoch a odborných aktivitách v radoch príslušníkov OS SR.

poručíčka Petra Michalovičová
vedúca staršia dôstojníčka
oddelenie odhaľovania a dokumentovania
trestnej činnosti Vojenská polícia

Pek(ela)ne po slovensky

Behom len do obchodu

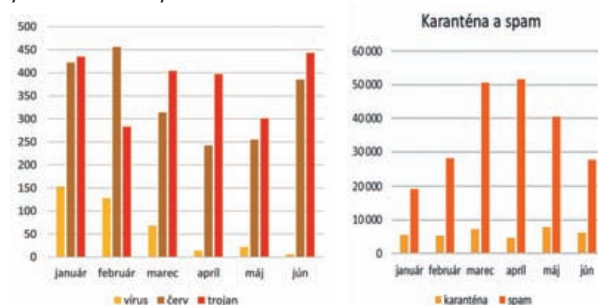
Slovo **behom** sa pomerne často objavuje nielen v hovorovej reči, ale aj v písomnom prejave. „Behom“ nášho rozhovoru často zvonil telefón, „behom“ cvičenia sme nezaznamenali problémy... Ak vám niekto povie, že stihol behom hodiny vybaviť všetko, čo potreboval, určite pri tom nebežal. Je teda výraz behom vo význame predložky v genitíve správny?

Výraz behom sa používa ako príslovka vo význame „v behu, bežiac, rýchlo“, napr. odišiel behom, aby ju zastihol. Vo funkcii predložky s genitívom sa namiesto výrazu behom používajú predložky **počas, za, cez, v, v priebehu**, napríklad: za hodinu všetko vybaviť, v priebehu týždňa mi prišla zásielka, počas cvičenia a nie behom cvičenia a pod.

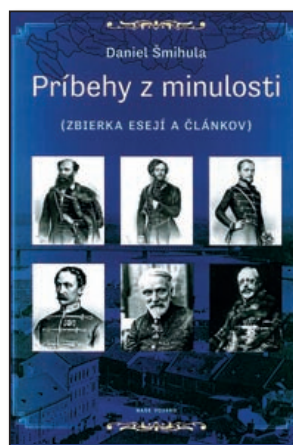
Takže odteraz počas obednej prestávky behom už len do obchodu. (ela)

IB News

V júni 2020 zachytili administrátori ZaSKIS v sieti OS SR 443 škodlivých programov typu trójsky kôň, 385 červov a šesť vírusov. Ako spam bolo označených 27 488 e-mailov, 6 140 e-mailov bolo zaradených do karantény.

Oddor informačnej bezpečnosti ZaSKIS

Pilot Francisci

K publicistom a spisovateľom z civilného prostredia, ktorí sa snažia popularizovať aj vojenskú históriu, nepochybne patrí vysokoškolský pedagóg a diplomat Daniel Šmihula. V zbierke esejí a článkov, ktorá má názov Príbehy z minulosti a vyšla tento rok, otvára netradičné témy alebo v rámci tých tradičných prináša málo známe súvislosti. Napríklad jedna sa týka potomka známeho štúrovca a kapitána slovenských dobrovoľníkov z roku 1848 Jána Francisciho

(1822 – 1905). Ten mal popri dcére Márii (ostala na Slovensku), synovi Miloslavovi (bol lekárom a pôsobil aj v národnom hnutí v USA) tiež syna Fedora. Bol učiteľom v Rusku, no z hľadiska vojenskej histórie je zaujímavý jeho syn a Jánov vnuk Dimitrij Fedorovič Francisci. D. Šmihulovi sa podarilo vypátrať, že Dimitrij v posledných dvoch rokoch prvej svetovej vojny lietal ako pilot na legendárnych ťažkých štvormotorových bombardéroch Sikorski S-22 Il'ja Muromec. V rámci 20-člennej eskadry vzdušných „korábov“ (korábov) stál tak v hodnosti podporučík pri zrode strategického bombardovacieho letectva, ktoré sa naplno využívalo až v druhej svetovej vojne. V rokoch 1918 – 1920 bol letcom protibolševických síl vedených generálom Antonom I. Denikinom, neskôr žil v emigrácii v Rumunsku. (pv)

 PERSONÁLNY ÚRAD OS SR
v Liptovskom Mikuláši
ODDELENIE VÝCHOVNÝCH A KULTÚRNYCH ČINNOSTÍ

CELOREZORTNÉ SÚŤAŽNÉ PREHLIADKY

FotoAtak 2020

Kategórie: 1. OS SR vo fotografii
2. Pandémia očami fotografův
3. Voľná tvorba

Galéria MIL 2020

Kategórie: 1. Maliarstvo, sochárstvo
2. Užitočné umenie
3. Detská tvorba

Uzávierka súťažných prehliadok
14. október 2020

   www.osveta.mil.sk
www.personal.mil.sk

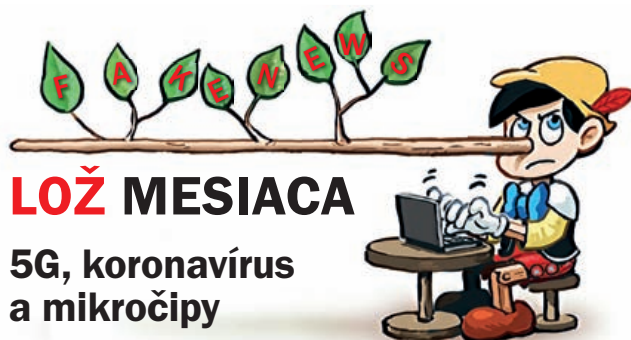
Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/
eBulletin MO SR: www.mosr.sk/ebulletin/
Sociálne siete: www.facebook.com/mosr.sk
www.facebook.com/ozbrojenesily/
www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany
www.twitter.com/mosr_official
www.instagram.com/ministerstvo_obrany_sr
www.instagram.com/ossr_sr

 **MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVIII. • č. 8/2020 • Redakčná uzávierka 27. 7. 2020 • Do výroby zadané 31. 7. 2020 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

Máločo dokazuje biedu vzdelania, inteligencie a zdravého rozumu viac ako neustále narastajúce množstvo ľudí presvedčených, že vysielacie siete 5G spôsobujú svojim zariadením ochorenie Covid-19, aby mali nepriatelia ľudstva dôvod pod zámienkou vakcinácie vpichovať do ľudských tiel mikročipy, ktorými nás pripravujú o slobodnú vôľu a budú nás ovládať.

On-line petíciu proti 5G sieťam na Slovensku podpísalo za necelé dva mesiace, od 19. apríla 2020, už 14 500 občanov SR. Petičný výbor ju 10. júna odovzdal úradu vlády, prezidentke aj ministerstvu zdravotníctva.

Elektromagnetické žiarenie vysielateľov siete 5G nie je škodlivejšie ako žiarenie bežnej mobilnej siete alebo Wi-Fi. Siete piatej generácie, ktoré umožnia rýchle internetové prepojenie, nijako nesúvisia s koronavírusom. A mikročip, ktorý by dokázal ovládať ľudskú myseľ, je nehorázny výmysel z ríše zlej fantastiky, podobne ako tajomní zákernej nepriatelja ľudstva. Celá pseudokauza len dokazuje, že najhoršími nepriateľmi si bez námahy dokážeme byť sami. (aš)

 **ZVÄZ VOJAKOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

*pozýva
slovenských vojakov, ich rodinných príslušníkov
a turistov
na*

Medzinárodný vojenský výstup na KRIVÁŇ – 25. jubilejný ročník 5. septembra 2020

 HORÁM ZDAR!

Poznámka:
Odchod účastníkov

- z Troch Studničiek – do 08:00 hod.
- zo Štrbskeho Pleša (liečebný dom SOLISKO) – do 08:00 hod. (samostatne po turistických značkách)

Prosíme účastníkov, aby sa obuli a oblekli na podmienky Vysokých Tatier.
Účastníci výstupu obdržia:

- na vrchole účastnícky list s vrcholovou pečiatkou,
- korespondenčný listok v areáli Štrbskeho Pleša s možnosťou odoslania prostredníctvom slovenskej pošty

Nedostali ste Obranu?

Ozvíte sa nám na telefón 0960 31 29 84
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

štábný kaplán
npor. Mgr. Ľuboš Kohút
Základňa nasaditeľných
komunikačných informačných
systémov Ružomberok

Truhlík a Človek

Zastávka na autobus, mnoho ľudí a meškanie... Zastavíme na všetko okolo a zaostríme na dve osoby; dvoch mladých mužov. Ten prvý, volajme ho Truhlík, je nervózny a postupne začína svoju nespokojnosť vyjadrovať navonok: „To je hrozné. Vinou lajdáckeho šoféra tu všetci trpíme. A je to tak všade. Každý si robí, čo chce...“ Rozhorčeniu nie je konca. Je neformálnym vodcom a prenáša svoju nespokojnosť na okolostojacich. Prikyvujú... Je tu však aj druhý mladý muž, nazvime ho Človek. Na rozdiel od Truhlíka je viac uvážlivý a pozorný. Aj on vie o meškaní dopravy, ale všimol si tiež peknú dievča v zástupe. Hľadá spôsob, ako sa mu priblížiť, nadviazať rozhovor... Vyšlo mu to ťažkopádne, ale dievča je podobne nesmelé a imponuje mu to. Opäťuje mu úsmev...

Prezradím vám pokračovanie životov týchto dvoch mužov. Truhlík ďalej v sebe rozvíja schopnosť získať z okolia disharmóniu, pridá k tomu svoj falošný tón a posúva to ďalej. Veľké nadšenie z prvej lásky vyprchalo, nasledovalo ďalšie a ďalšie. Harmónia v manželstve i v práci sa rokmi stala ilúziou. Z nášho Truhlíka sa stal namosúrený dôchodca, stretnutie s ním málokto uvítal. Neskôr zomrel osamelý.

Človek sa o nejaký čas stretol s peknou dievčinou zo zastávky. Bolo to veľmi milé. Obaja cítili, že sa ich život rozširuje o novú skutočnosť; o lásku. Často sa pred Človekom ukázali nové obzory: radosť z poctivej práce, príchod detí, noví priatelia. Vzťah s peknou dievčinou sa rozvíjal. Prechádzal krízami, no bolo to ako v zdravom organizme: po každej prekonanej chorobe sa stával viac imúnnym – silnejším. Neskôr prišli vnúťatá... Aj nepohodlie staroby Človek prijal ako pozitívnu výzvu. Cítil, že kontrakcie bolesti, ktoré z času na čas prichádzali, sú predzvesťou akéhosi pôrodu. Človek sa s nádejou zameral na nový život.

Z mnohých ľudí na zastávke sme si všimli iba dvoch, a to preto, že Truhlík a Človek symbolizujú celú ľudskú spoločnosť. Zjednodušene povedané: každý človek je buď Truhlíkom, alebo Človekom. Ak si ty, milý čitateľ, Človek, ďakujem ti za to. Ak si na pol Človek a na pol Truhlík, pokús sa byť viac Človekom. A ak si Truhlík, tak ti gratulujem, lebo dnes máš šancu začať nový život, zmeniť sa z Truhlíka na Človeka.

Ako na bol'avé chodidlo

Bolesť päty je najčastejšie zapríčinená plantárnou fascitídou. Je to zápal tkaniva, ktoré siaha od päty po prsty. Jeho preťažovanie vedie k drobným poraneniam a následne k zápalu – plantárnej fascitíde.

Bolesť na spodnej časti chodidla je častým problémom u vojakov (1). Táto bolesť je označovaná ako plantárna fascitída. Plantárna fascia je fibrózne tkanivo na spodnej časti chodidla a plní dôležitú biomechanickú úlohu chodidla. Podporuje mediálnu longitudinálnu klenbu nohy. Pokiaľ je toto tkanivo nesprávne zaťažované dlhší čas, vznikne patologický proces, ktorý sa označuje ako plantárna fascitída. Tá je spojená so znížením pohyblivosti, zhoršením funkcie chodidla a so zníženou pracovnou schopnosťou. Často je tiež dôsledkom nosenia nesprávnej obuvi.

Bolesť pri plantárnej fascitíde sa môže objaviť najmä ráno. Zvyšuje sa námahou, či už pri dlhšej chôdzi, pochodovaní alebo behu. Najčastejšou príčinou plantárnej fascitídy je biomechanické preťaženie. Vzniká najmä zvýšeným tlakom na štruktúry chodidla. Riziková

populáciu pre vznik plantárnej fascitídy predstavujú tiež obézni ľudia. Dôležitý vplyv pri vzniku plantárnej fascitídy zahŕňajú anatomické pomery ako plochá noha a vysoká klenba nohy (2). Medzi ďalší dôležitý faktor, ktorý je spojený so vznikom bolesti plantárnej fascie, patrí obmedzenie pohyblivosti v členkovom kĺbe.

A akým spôsobom je možné zmierniť bolesť chodidla? Jedným z najčastejších cvikov je silové posilnenie svalov chodidla. Tento cvik sa označuje ako silový tréning plantárnej fascie. Jeho efektívnosť bola prvýkrát overená v štúdiu od Rathleffa et al. (3). Princípom cvičenia je správne zaťaženie svalov chodidla. Ako pomôcka pri tomto cviku poslúži uterák. Ten slúži na to, aby sa prsty dostali do natiahnutia a tým umožnili plantárnej fascii natiahnuť sa (obr. 1).

Cvičiaci potom vykoná výpon na lýtkach a podrží vo vrchnej časti pohybu (obr. 2). Najdôležitejšia časť cvičenia nastáva vo vrchnej časti

výponu, keď sa cvičiaci snaží izometricky napnúť svaly chodidla a po-
držať „napnutie“ niekoľko sekúnd. Cvičiaci cvik opakuje 8 až 11 ráz
v niekoľkých sériách po sebe. Cvik je vhodný najmä ráno.

Cvik treba cvičiť po odporúčaní fyzioterapeuta.

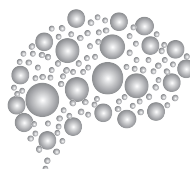
Text: Dávid Líška

Vojenské športové centrum
Dukla Banská Bystrica

por. Mgr. Maroš Pališin

Základňa výcviku
a mobilizačného doplňovania
Martin

Ako si zlepšiť pamäť?

Existuje mnoho spôsobov, ako si zlepšiť pamäť. Aj keď rozsah krátkodobej pamäti je sedem až deväť položiek, môžeme zväčšiť veľkosť rozsahu tak, že to, čo si chceme zapamätať, prekodujeme na niekoľko zmysluplných článkov.

Napríklad 199-3105-414-9220-198-63 možno prekódovať na 1993-1054-1492-2019-863. Takto možno zväčšiť rozsah krátkodobej pamäti až na 105 položiek. Pri zlepšovaní dlhodobej pamäti môžeme použiť metódu miesta, v ktorej využívame svoju predstavivosť. Príkladom môže byť zapamätávanie nákupného zoznamu. Ku každej položke nákupu si predstavíme nejaké miesto v dome a v predstave postupne prechádzame domom. Napríklad plátok chleba v knižnici, reklama na mlieko v TV, záclona ušitá z plátkov slaniny. Ďalší spôsob je metóda kľúčového slova, ktorá sa najčastejšie uplatňuje pri učení cudzích jazykov. Príkladom môže byť španielske slovo caballo – koň. Najskôr si treba určiť časť cudzieho slova, ktorá znie ako nejaké slovenské slovo. Tu to môže byť balón, čo bude kľúčovým slovom. Ďalej si treba spojiť kľúčové slovo a slovenský ekvivalent, napr. predstaviť si koňa, ako kope do balóna. Potom, ak si chceme vybaviť význam slova caballo, najprv si vybavíme balón a potom uloženie predstavy, ktorá ho spája s koňom. Platí, že čím viac si spracujeme význam slova, tým si ho lepšie zapamätáme a vytvorí sa viac spojien s inými slovami.

Dôležitá je tiež organizácia položiek a samotný kontext. Spomínanie je efektívnejšie, ak sme v rovnakom prostredí ako pri zapamätávaní, alebo sa tam vieme aspoň mentálne preniesť v spomienkach. Poslednou metódou, ktorú si uvedieme, je používanie akrostík. Ide o slovné hračky. Známym príkladom je veta, ktorá hovorí o polomere Zeme – ŠeTri Sedem Oslov (6 378), či Emil Hodil Granát Do Atómovej Elektrárne (E, H, G, D, A, E), ktorá sa týka usporiadania strún a tónov na gitare. Aj keď ide v podstate o vety bez zmyslu, môžu poslúžiť ako pomôcka pri vybavovaní si informácií z pamäti.

► Obr. 1

Cvičiaci sa postaví na uterák tak, aby prsty na nohách boli natiahnuté smerom dozadu.

► Obr. 2

V tejto fáze pohybu cvičiaci urobí výpon a podrží vo vrchnej časti pohybu.

► Obr. 3

V tejto fáze cviku cvičiaci „napne“ svaly chodidla a drží ich napnuté niekoľko sekúnd. Potom sa vráti do pôvodnej pozície.

Použitie zdroje:

1. Scher, D. L., Belmont, P. J. Jr, Bear, R., Mountcastle, S. B., Orr, J. D., Owens, B. D. The incidence of plantar fasciitis in the United States military. J Bone Joint Surg Am. 2009;91(12):2867-2872. doi:10.2106/JBJS.I.00257

2. Líška, D. Plantárna fascitída. Fyzio-
terapia a šport: zborník z 3. medziná-
rodnej športovej konferencie. Banská
Bystrica 2019. ISBN 978-80-89702-59-6

3. Rathleff, M. S., Mølgaard, C. M.,
Fredberg, U., Kaalund, S., Andersen,
K. B., Jensen, T. T., Olesen, J. L. (2014).
High-load strength training improves
outcome in patients with plantar
fasciitis: A randomized controlled trial
with 12-month follow-up. Scandinavian
Journal of Medicine & Science in Sports,
25(3), e292-e300. doi:10.1111/sms.12313

Brigáda, ktorá pomáhala oslobodzovať západnú časť Ukrajiny

Pochod jednotiek 1. čs. samostatnej brigády v priestore Černovic (júl 1943)

Dňa 29. 4. 1943 sa v Moskve na zasadaní československo-sovietskej vojenskej komisie rozhodlo o výstavbe 1. československej samostatnej brigády v ZSSR.

Vtom čase sa v Buzuluku nachádzal 1. čs. záložný pluk (vznikol 1. 2. 1943) a spolu s ním aj náhradná rota. Vytvorenie záložného pluku umožnilo rozhodnutie Štátneho výboru obrany ZSSR z 20. 11. 1942 oslobodiť uväznených a internovaných „Karpatorusov, Ukrajincov a Slovákov“, ktorí „narušili“ sovietske hranice s Maďarskom a pred marcom 1939 boli občanmi Československa.

Po rozhodnutí o výstavbe brigády záložný pluk opustil Buzuluk a presunul sa do Novochooperska, miesta jej organizovania a výcviku. O deň skôr ako záložný pluk (dňa 9. mája) dorazil do Novochooperska 1. čs. samostatný poľný prápor. Piateho júla sa k nim pod vedením npor. Pavla Marcelyho pridala skupina 200 Slovákov, ktorí v predhorí Kaukazu zbehli z Rýchlej divízie k Červenej armáde, alebo dobrovoľne prešli do jej zajatia. Ďalšia skupina Slovákov došla do Novochooperska po odchode brigády na front. Boli v nej napríklad aj dôstojníci npor. v zál. Imrich Lysák a por. v zál. Michal Petro z 1. čs. partizánskeho oddielu stotníka (kpt.) Jána Nálepku.

Postupný presun jednotiek brigády na front sa začal 30. septembra. V jeho priebehu prekonali vzdialenosť 950 km. Z toho 800 km na železničných transportoch, ktoré smerovali cez Voronež, Kursk, Bachmač k Prylukám. Po ďalšom presune sa brigáda v noci z 22. na 23. októbra prepravila cez Dneper na ľutežské predmostie, severne od Kyjeva. Tu prešla do zostavy vojsk 38. armády, ktoré 3. novembra začali útok v rámci Kyjevskej útočnej operácie. V noci z 3. na 4. novembra sa jednotky brigády sústredili v priestore západne od Vyšhorodu (severne od Kyjeva) a 5. novembra zaútočili na postavenia nemeckých jednotiek brániacich Kyjev západne od jeho predmestia Priorka. V tom čase bolo v súčasnosti brigády celkovo 3 348 osôb. 563 z nich sa hlásilo k českej národnosti, 343 k slovenskej (207 z nich boli bývalí príslušníci slovenskej armády), 2 210 k rusínskej a zvyšok k inej národnosti.

V priebehu oslobodzovania Kyjeva 1. čs. samostatná brigáda útočila na pravom krídle 51. streleckého zboru smerom na predmestie Syrec, odtiaľ na juhovýchod cez mesto k hlavnej železničnej stanici, k predmestiu Solomenka a brehu Dnepra južne od mesta, ktorý dosiahla ráno 6. novembra. Po oslobodení Kyjeva

nasledovalo jej nasadenie do bojov pri Černachove, Fastove, Rude, Beloj Cerkvi, Žaškove a Ostrožanoch.

Na začiatku februára 1944 veliteľ brigády brigádny generál Ludvík Svoboda požiadal veliteľa 1. ukrajinského frontu o jej presun na už oslobodenú Volyn. O mesiac neskôr (7. 3. 1944) došlo k stiahnutiu brigády z obrany na čiare Oratov – Juškivcy a pred koncom prvej polovice marca sa presunula do priestoru Rovna. Na začiatku apríla prešla do priestoru východne od Torčína, kde v polovici apríla jej 1. delostrelecký oddiel a mímometný oddiel podporovali útok sovietskych jednotiek na toto mesto. Medzitým, 10. apríla, Ľudový komisariát obrany ZSSR a Generálny štáb Červenej armády vydali memorandum o zriadení 1. čs. armádneho zboru. Jeho základom sa mala stať 1. čs. samostatná brigáda spolu s 2. čs. samostatnou paradesantnou brigádou, ktorá vznikla v Jefremove v januári 1944. Preto 1. čs. samostatná brigáda 25. apríla začala presun do priestoru Černovic a Sadagury, v ktorom od začiatku mája prebiehala organizačná výstavba a výcvik zboru.

Text: plk. v. v. doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav Bratislava

Foto: VHA Praha

Generál Svoboda pri kontrole výcviku guľometníkov (jún 1943)

Bojová zástava pre tankistov

Výrazným diplomatickým úspechom exilovej československej vlády v Londýne bolo jej uznanie Sovietskym zväzom, čím sa vytvorili podmienky aj na vznik československých vojenských jednotiek na jeho území.

Dňa 18. júla 1941 bola podpísaná zmluva medzi Československou republikou a ZSSR, na základe ktorej na území ZSSR mohli československí občania vytvoriť prvé vojenské jednotky.

Tanky v brigáde

Velenie týchto jednotiek bolo menované československou vládou, no nadväzne ho muselo schváliť aj sovietske velenie. V bojovom nasadení tieto čs. jednotky podliehali priamo sovietskemu veleniu. Potom boli vojenskou dohodou z 27. septembra 1941 stanovené ďalšie podmienky výstavby československého vojska v ZSSR. Jej základom bola skupina československých vojakov na čele s podplukovníkom Ludvíkom Svobodou. Už vo februári 1942 sa v Buzuluku sformovalo jadro prvej československej jednotky, ktorá od júla začala používať názov 1. československý samostatný poľný prápor v ZSSR, z ktorej sa neskoršími reorganizáciami vytvorila 1. čs. pešia brigáda v ZSSR. Začiatkom augusta 1943 bola táto brigáda vyzbrojená aj tankami a z jej zmiešaného priezvezdného oddielu bol vytvorený tankový prápor. V rámci ďalšej reorganizácie spojenej s výstavbou 1. čs. armádneho zboru v ZSSR z neho vznikol v máji 1944 zlúčením s novovznikajúcim tankovým práporom zboru 1. čs. tankový pluk, ktorý bol 25. júla 1944 rozvinutý do 1. čs. tankovej brigády.

Bojový krst na Dukle

1. čs. tanková brigáda do výraznej miery zasiahla aj do bojov v rámci Karpatsko-duklianskej operácie. Zo začiatku bola síce vybavená len dvoma ľahkými tankami T-70, siedmimi tankami T-34/76 a dvoma samohybnými delami SU-85, neskôr však bola doplnená o niekoľko ďalších tankov. Brigáda počas bojov utrpela výrazné straty a už na konci októbra 1944 mala len tri bojaschopné tan-

ky T-34/76, dve samohybné delá SU-85, časť kolesových vozidiel a samopalníkov. Úplnú bojovú pohotovosť dosiahla jednotka až vo februári 1945. Vtedy bola vyzbrojená 52 tankami T-24/85, dvanástimi tankami T-34/76, jedným tankom T-70, dvoma samohybnými delami SU-85, 75 kusmi nákladnej, špeciálnej a cisternovej techniky a šiestimi pásovými traktormi na odťahovanie zasiahnutých tankov. Dňa 16. februára 1945 nastúpila brigáda na námestí v Kežmarku, odkiaľ sa presunula na front cez Spišskú Belú a Spišskú Starú Ves na Nowy Targ. Po prekročení československo-poľskej hranice 15. apríla 1945 sa zapojila do ďalších bojov, významnú úlohu zohrala aj v rámci Ostravsko-opavskej operácie.

Zástava z Kežmarku

Bojová zástava bola brigáde udelená v roku 1945 v Kežmarku, kde ju vyšíli tamojšie ženy. V strede rubovej strany je v otvorenom venci vyšíty názov brigády, pod ním letopočet 1945, v dolnej časti nápis: VĚRNOST ZA VĚRNOST. Žrd' zástavy je ukončená v hornej časti hrotom v tvare plného zlatého odlievaného kosoštvorca s motívom strieborného leva v červenom poli. Hoci boli stanovené usmernenia MNO k bojovým zástavam v Londýne v roku 1942, líčna strana sa od týchto usmernení líšila vo vyobrazení štátneho znaku, a preto velenie 1. čs. armádneho zboru nepovolilo používanie tohto symbolu a zástava bola uložená len ako pamätný artefakt.

V súčasnosti je originál bojovej zástavy uložený v zbierkovom fonde VHÚ Praha. Jej replika, ktorú na múzejné účely vyrobila firma Velebný & Fam, s. r. o., v Ústí nad Orlicí, bola do zbierok VHM Piešťany zaradená v roku 2009.

Text: Mgr. Viera Jurková

Vojenský historický ústav – VHM Piešťany

Foto: VHM

Foto: Ivan Kelemant

Spolu te zvládneme